

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsätuhojen torjunnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki metsätuhojen torjunnasta. Samalla kumottaisiin voimassa oleva laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta. Voimassa olevan lain nojalla annettuihin asetuksiin sisältyvät säännökset esitetään otettavaksi pääosin uuteen lakiin.

Ehdotetun lain sisältö vastaa pääosin voimassa olevia säädöksiä. Lakiehdotuksen tavoitteena on turvata metsien hyvä terveydentila. Esityksellä pyrittäisiin erityisesti pitämään metsien pahimpien tuhohyönteisten kannat riittävän alhaisella tasolla. Metsällä tarkoitettaisiin aluetta, johon sovelletaan metsälakia.

Lakiin otettaisiin edelleen säännökset velvollisuudesta kuljettaa tuore havupuutavara pois hakkuupaikalta ja välivarastosta ja vahingoittuneet havupuut pois metsästä ja välivarastosta tiettyihin määräaikoihin mennessä. Poiskuljettamisen määräaikoja on tarkoitus kuusen osalta aikaistaa muutamia viikkoja maan etelä- ja keskiosissa. Lakiin esitetyillä havupuutavaran, havupuiden rungonosien ja

kantojen sekä vahingoittuneiden havupuiden poiskuljettamisen määräaikojen muutoksilla vastattaisiin muuttuneisiin luonnonolosuhteisiin, kuten hyönteisten parveilun ajankohdan aikaistumiseen keväiden lämpenemisen myötä. Lain valvonta toteutettaisiin pääasiassa ammattimaisten toiminnanharjoittajien omavalvontana, mikä tehostaa valvontaa ja tuo valtiolle kustannussäästöjä. Laajojen metsätuhojen estämiseksi maa- ja metsätalousministeriölle esitetään edelleen oikeutta määrätä vaara-alueen maanomistajat poistamaan metsästä tarpeellisen määrän puita tai suorittamaan muita välttämättömiä toimenpiteitä. Suomen metsäkeskuksesta annettuun lakiin ja kasvinsuojeluaineista annettuun lakiin tehtäisiin metsätuhojen torjunnasta annetun lain säätämistä aiheuttavat tarkistukset.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioehdotukseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Suhde muuhun lainsäädäntöön.....	7
Metsätuhoihin varautuminen.....	8
Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit.....	9
Pahimmat tuhonaiheuttajat.....	9
Metsätuhojen estäminen.....	12
Metsätuhot ja monimuotoisuus.....	13
Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain säännösten noudattamisen valvonta.....	14
2.2 Lainsäädäntö ja käytäntö eri maissa.....	16
Ruotsi.....	16
Norja.....	16
Kanada.....	17
2.3 Nykytilan arviointi.....	17
Metsätuhoriski.....	17
Ainespuun käsite.....	18
Vahingoittuneen puun käsite.....	18
Poistettavan vahingoittuneen puun määrä.....	18
Energiapuun aiheuttamien riskien huomiointi.....	19
Lain soveltaminen vieraslajeihin.....	20
Metsätuhot ja monimuotoisuus.....	20
Lain valvonnan kehittäminen.....	20
Perustuslaista johtuvat muutokset.....	20
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	21
3.1 Tavoitteet.....	21
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	21
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	21
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	22
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	22
4.2 Vaikutukset valtiontalouteen ja valtion talousarvioon.....	23
4.3 Vaikutukset alaisen hallinnon toimintaan.....	24
4.4 Vaikutukset metsäteollisuuden ja korjuuyrittäjien toimintaedellytyksiin.....	24
4.5 Vaikutukset maanomistajiin ja kansalaisiin.....	25
4.6 Ympäristövaikutukset.....	25
4.7 Muut vaikutukset.....	26
5 ASIAN VALMISTELU.....	26
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	26
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	26
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	28
7 RIIPPUVUUS KANSAINVÄLISISTÄ VELVOITTEISTA.....	28
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	29

1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	29
1.1	Laki metsätuhojen torjunnasta	29
1.2	Laki Suomen metsäkeskuksesta	48
1.3	Laki kasvinsuojeluaineista	48
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	48
3	VOIMAANTULO	49
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	49
	LAKIEHDOTUKSET	53
	Laki metsätuhojen torjunnasta	53
	Laki Suomen metsäkeskuksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	62
	Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain 20 §:n muuttamisesta	63
	LIITTEET	64
	RINNAKKAISTEKSTIT	64
	Laki Suomen metsäkeskuksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	64
	Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain 20 §:n muuttamisesta	66
	ASETUSLUONNOKSET	67
	Valtioneuvoston asetus metsätuhojen torjunnasta	67
	Maa- ja metsätalousministeriön asetus metsätuhojen torjunnasta	68

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Metsien terveys on pysynyt Suomessa pääsääntöisesti hyvänä. Metsät ovat myös puustoisempia kuin koskaan aiemmin. Puuston vuotuinen kasvu on kohonnut 104 miljoonaa kuutiometriin. Puuston määrä metsissä myös lisääntyy edelleen, kun puuston kokonaispoistuma jää jatkuvasti vuotuista kasvua pienemmäksi. Kestävästi käyttäen ja suojeleen metsät säilyvät terveinä ja monimuotoisina myös tuleville sukupolville. Ilmastonmuutos on aikamme suurimpia haasteita, joihin myös metsien kasvatuksella ja puun käytöllä voidaan vaikuttaa. Metsät sitovat maailmanlaajuisesti ilmakehän hiilidioksidia ja toimivat hiilinieluna ja -varastona. Hiilinielut hidastavat ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden kasvua ja täten hillitsevät ilmastonmuutosta. Ilmastonmuutoksen edetessä tulee metsänhoidossa kuitenkin varautua siihen liittyviin riskeihin.

Metsätuhoilla tarkoitetaan yleensä erilaisen tekijöiden aiheuttamia sellaisia vahinkoja, jotka alentavat metsätalouden tuottoa. Tuhot jaetaan tavallisesti elottomien tekijöitten aiheuttamiin tuhoihin ja elollisten tekijöiden aiheuttamiin tuhoihin. Elottomien tekijöiden aiheuttamia tuhoja ovat esimerkiksi metsäpalo, myrskytuhot, lumituhot ja ilmansaasteiden aiheuttamat tuhot. Elollisten tekijöiden aiheuttamia tuhoja ovat lähinnä hyönteisten, sienien ja erilaisten pieneliöiden aiheuttamat taudit sekä eläinten aiheuttamat tuhot.

Metsien terveyteen vaikuttavat monet tekijät, kuten ilmasto- ja maaperäolosuhteet, puuston ikä ja laatu, metsien käsittely, metsätuhot sekä ilman epäpuhtaudet. Metsien luontaiseen ominaisuuteen kuuluu, että metsässä esiintyy aina jonkin verran tuhoja ja tuhonaiheuttajia. Metsien terveyden heikentymisessä on usein kyse ympäristötekijöiden ja tuhonaiheuttajien yhteisvaikutuksesta. Metsien terveydentilan seuranta kuuluu Metsäntutkimuslaitoksen lakisääteisiin tehtäviin. Tehtävässä avustaa Suomen metsäkeskus. Metsien terveydentilaa seurataan yleisellä tasolla valtakunnan metsien inventoinneissa (VMI), jotka toteutetaan noin 5–10 vuoden välein.

Tällä hetkellä on käynnissä VMI11, joka toteutetaan viidessä vuodessa siten, että maastomittauksia tehdään koko maassa joka vuosi viiden vuoden ajan. Metsäntutkimuslaitos laatii vuosittain myös ennusteita eräiden tuhohyönteisten ja myyrien kannanvaihteluista sekä antaa asiantuntija-apua metsätuhojen tunnistamisessa ja muissa metsätuhoihin liittyvissä kysymyksissä. Tarkkoja, yksityiskohdaisia tilastoja erilaisista tuhoista ei ole saatavilla, koska maanomistajalla tai metsäammattilaisilla ei ole ilmoitusvelvollisuutta tuhoista.

Valtakunnan metsien 10. inventoinnin (VMI10) mukaan puuntuotantoon käytävissä olevalla maalla oli metsikön metsätaloudellista laatua alentavia tuhoja 4,7 miljoonalla metsämaahehtaarella, Etelä-Suomessa 21 ja Pohjois-Suomessa 30 prosentilla pinta-alasta. Merkittävimpiä tunnistettuja tuhonaiheuttajia vuosina 2004–2008 tehdyissä mittauksissa olivat sienitaudit sekä lumi ja tuuli. Vuosina 2004–2008 sellaisia tuhoja, jotka johtivat metsikön välittömään uudistamiseen, esiintyi Suomessa yhteensä 38 000 hehtaarin suuruisella alueella. VMI:n tuloksissa eivät vielä kuitenkaan näy viime vuosina lisääntyneet hyönteistuhot.

Metsän neulas- ja lehtituhoa aiheuttavia hyönteisiä on Suomessa useita ja niiden esiintyminen on varsin yleistä. Tavallisesti esiintymät ovat paikallisia ja lyhytaikaisia ja vahingot rajoittuvat ohimeneviin kasvutappioihin. Kuitenkin vuosien 2005–2009 aikana ruskomäntypistiäiset aiheuttivat neulastuhoja männiköissä satojen tuhansien hehtaarien alueella. Vuonna 2007 alkanut tähtikudospistiäistuho on puolestaan tappanut satoja hehtaareja mäntymetsiä Yyterin alueella. Vuosina 2010–2012 kirjanpainaaja-hyönteinen on aiheuttanut kuusimetsissä vakavia tuhoja etenkin Etelä- ja Kaakkois-Suomessa. Vuonna 2012 aloitettiin kirjanpainaajan kannanvaihtelun seuranta Metsäntutkimuslaitoksen ja Suomen metsäkeskuksen yhteistyönä. Paikoin kirjanpainaajien määrä on seurannan mukaan lisääntynyt Salpausselän eteläpuolisella alueella jopa epidemia-asteelle. Suomen metsäkeskukselle tehtiin vuonna 2012 hyön-

teistuhojen johdosta metsänkäyttöilmoituksia noin 900 hehtaarin osalta. Suurin osa näistä koski kirjanpainajan vuoksi tehtäviä uudistushakkuita.

Laajoja metsätuhoja aiheuttavat myrskytuhot eivät ole Suomessa harvinaisia. Miljoonia kuutiometrejä puuta kaataneita myrskyjä on 2000-luvulla esiintynyt vuosina 2001, 2002, 2010 ja 2011. Pahin näistä tapahtui vuonna 2010, jolloin heinä-elokuun vaihteessa myrskyt kaatoivat 8,1 miljoonaa kuutiometriä puuta. Tämä vastaa noin 15 prosenttia Suomen vuotuisista hakkuista. Hyönteistuhojen leviämisaara on myrskytuhojen jälkeen aina erittäin suuri. Kesät ovat olleet viime vuosina vuotta 2012 lukuun ottamatta myös poikkeuksellisen kuivia, mikä on entisestään altistanut erityisesti vanhoja kuusia tuhoille. Vuosina 2010 ja 2011 kirjanpainaja pystyi lämpimien kesien vuoksi tuottamaan Etelä-Suomessa kaksi sukupolvea, mikä on todennäköisesti lisännyt tuhoja entisestään. Vuoden 2012 sateisen ja kylmän kesän vuoksi kirjanpainajatuhot jäivät pelättyä pienemmiksi. Kirjanpainajatuhojen jatkumisen riski on sitä suurempi, mitä kuivempia tulevat kesät ovat ja mitä suurempi osa myrskyissä kaatuneista puista jää korjaamatta.

Ilmastonmuutoksen ennustetaan nostavan erityisesti talviajan keskilämpötiloja ja sadantaa. Lisäksi ääri-ilmiöiden esiintyminen tulee todennäköisesti yleistymään. Ilmastonmuutos lisää myös monien metsätuhojen, kuten myrsky-, lumi-, sien- ja hyönteistuhojen esiintymisen todennäköisyyttä. Metsien terveyttä uhkaavien tuhonaiheuttajien hallinnassa pitäminen on siten yhä tärkeämpää. Luonnon monimuotoisuudelle metsätuhot voivat kuitenkin olla myös hyödyksi lahoppuun määrän lisääntyessä.

Metsätuhojen torjunnassa lähtökohta on, että metsässä esiintyy aina jonkin verran tuhoja ja tuhonaiheuttajia, mutta laajojen ja suuria taloudellisia menetyksiä aiheuttavien metsätuhojen syntymiseen ja leviämiseen olisi pystyttävä vaikuttamaan jo ennalta. Parhaiten laajojen hyönteistuhojen estäminen tapahtuu siten, että tuhohyönteiskannat pidetään alhaisena. Torjuminen siinä vaiheessa, kun tuho on leviämässä, on paljon hankalampaa, ellei jopa mahdotonta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Hyönteisten ja sienitautien aiheuttamat metsätuhot alkoivat herättää Suomessa laajempaa yhteiskunnallista huomiota 1970-luvun loppupuolella. Ruotsin ja Norjan kuusivaltaisia metsiä olivat koetelleet koko vuosikymmenen ajan kirjanpainajatuhot, jotka saivat alkunsa vuoden 1969 laajoista myrskytuhoista. Kirjanpainajat lisääntyivät tuulenskaadoissa niin voimakkaasti, että ne kykenivät iskeytymään myös terveisiin puihin laajentaen tuhoaluetta vuosi toisensa jälkeen. Tilannetta pahensivat 1970-luvun puoliväliin osuneet kuivat kaudet, jotka altistivat kuusia kaarnakuoriaisille. Lopullisesti Skandinavian kirjanpainajatuhojen katsottiin olevan ohi vasta 1980-luvun puolivälissä. Suomessa ei esiintynyt vastaavanlaisia tuhoja. Maa- ja metsätalousministeriö asetti kuitenkin 31.5.1978 toimikunnan laatimaan ehdotusta metsätuhojen torjumiseksi tarvittavista lainsäädännöllisistä ja muista toimenpiteistä. Toimikunnan mietintö valmistui vuoden 1979 lopussa ja siihen sisältyi ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi metsätuhojen torjunnasta. Toimikunnan ehdotus ei kuitenkaan johtanut heti jatkotoimenpiteisiin.

Huoli metsien terveydentilasta kasvoi entisestään 1980-luvun puolivälissä. Keski-Euroopassa metsien terveydentilan oli havaittu heikentyneen erityisesti ilmansaasteiden vaikutuksesta. Keski-Euroopan teollisuusalueiden läheisyydessä tapahtuneiden metsäkuolemien pelättiin olevan mahdollisia myös Suomessa. Metsätuhojen riskiä katsottiin lisäksi myös hakkuumäärien kasvaminen, koneellistuneen puunkorjuun muuttuminen ympärivuotiseksi sekä raakapuun ja metsänviljelyaineiston tuonnin lisääntyminen. Tuolloin hyönteis- ja sienituhojen torjunta oli metsätaloudessa vapaaehtoista. Metsähallitus oli antanut hallinnassaan olevien metsien osalta ohjeita metsätuhojen estämiseksi. Suurimmat metsäyhtiöt noudattivat joko omia tai omistamansa kehittämis- ja tutkimustoimintaa tekevän Metsäteho Oy:n suosituksia metsiensä hoidossa ja hakkuissa. Yksityismetsien osalta oli toimittu lähinnä siten, että puukaupan osapuolet olivat yhteisesti sopineet

hyönteistuhojen torjuntaa ja kuorellisen puutavaran varastointia koskevista kysymyksistä puukauppasopimuksia tehtäessä. Näillä suosituksilla ja ohjeilla ei kuitenkaan ollut sitovaa vaikutusta, eikä metsätuhojen jättämistä niiden varaan voitu enää pitää riittävänä.

Suomessa esiintyvien metsätuhojen torjuntaa ja ennaltaehkäisyä koskevan lainsäädännön tarpeellisuus otettiin uudelleen harkintaan 1980-luvun lopulla. Lopputuloksena annettiin laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (263/1991), joka tuli voimaan 1.7.1991. Lain sisältö pohjautui pitkälti metsätuhotoimikunnan yli kymmenen vuotta aiemmin valmistelemaan ehdotukseen. Lakia täydentävinä säädöksinä annettiin asetus metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (1046/1991), asetus metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten seurannasta (1045/1991) sekä maa- ja metsätalousministeriön päätös metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (1397/1991).

Metsäpolitiikan painotukset muuttuivat oleellisesti 1990-luvun alkupuolella. Metsätalouden keskeinen lainsäädäntö uudistettiin 1990-luvun aikana vastaamaan metsätalouden ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden vaatimuksia. Metsälakiin (1093/1996) ja lakiin kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996) sisällytettiin säännöksiä, joiden tarkoituksena oli turvata metsäluonnon monimuotoisuutta talousmetsissä.

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettujen säädösten sisältö on pysynyt lähes alkuperäisessä muodossaan. Lakiin tehtiin vuonna 1996 uhkasakkoa, teettämishakua ja muutoksenhakua koskevia muutoksia. Vuonna 1998 lain soveltamisalaa ja puutavaran pitkäaikaista varastointia koskevia säännöksiä selvennettiin. Vuonna 2003 lakiin tehtiin muutoksenhakumenettelyä koskeva tekninen muutos. Vuonna 2007 lakia muutettiin niin, että metsäkeskuksille osoitetut sellaiset tehtävät, joihin sisältyi merkittävää julkisen vallan käyttämistä, siirrettiin Maaseutuviraston tehtäväksi. Viimeisin muutos on vuodelta 2010, jolloin lakiin lisättiin uusi 7 a §, jonka perusteella maa- ja metsätalousministeriö voi oikeuttaa maanomistajan omalla kustannuksellaan toteuttamaan ministeriön hyväksymät biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevitystä koskevat toimenpiteet. Muutoksella paran-

nettiin maanomistajan mahdollisuuksia torjua erityisesti ruskomäntypistiäistuhoja, joita voidaan torjua tehokkaasti ainoastaan lentolevittämällä metsiin biologista torjunta-ainetta.

Vuonna 2003 valmistui maa- ja metsätalousministeriön asettaman Metsätuhotyöryhmän mietintö. Työryhmän tarkoituksena oli muun muassa selvittää toimenpiteitä, joiden avulla voidaan varautua nykyistä paremmin myrskyjen aiheuttamiin metsätuhoihin sekä selvittää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevan lainsäädännön muutostarpeita. Työryhmä esitti, että metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevissa säädöksissä annettuja vahingoittuneiden havupuiden poistolle asetettuja kynnsarvoja tarkistetaan tutkimusten perusteella. Työryhmä esitti myös, että lakiin lisätään menettely, jonka nojalla maanomistajan on mahdollista jättää metsään säädösten kynnsarvot ylittäviä määriä vahingoittuneita puita kohteille, joiden tarkoituksena on edistää metsäluonnon monimuotoisuutta. Työryhmä katsoi kuitenkin, että talousmetsien käsittelyssä yleisenä periaatteena on edelleen suositeltavaa, että myrskyn, lumen tai muun tuhonaiheuttajan vahingoittamat havupuut poistetaan metsästä, jos niistä todennäköisesti leviää metsän terveydelle ja elinvoimalle sekä puutavaran tekniselle laadulle haitallisia hyönteisiä tai sienitauteja. Metsäluonnon monimuotoisuuden lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet tulisi työryhmän mukaan suunnitella ja toteuttaa siten, ettei metsien terveyttä eikä kestävää puuntuotantoa vaaranneta.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä laati vuonna 2003 kansallisen kasvinsuojelustrategian vuosille 2004–2013. Työryhmä korosti, että lakia metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta ja sen nojalla annettuja säädöksiä tarkistettaessa tulee huolehtia siitä, etteivät metsien monimuotoisuuden edistämiseen tähtäävät toimenpiteet vaaranna metsien terveyttä. Työryhmä totesi myös, että metsien biologisen monimuotoisuuden edistämiseksi tehtävissä toimenpiteissä on aina otettava huomioon niiden vaikutus metsien terveyteen. Koska tiedot monimuotoisuuden edistämisen vaikutuksista ovat riittämättömät, tarvitaan työryhmän mukaan lisää tutkimustietoa metsien monimuotoisuu-

den edistämiseksi jo tehtyjen toimenpiteiden aiheuttamista sieni- ja hyönteistuhousta.

Kansallisessa metsäohjelmassa 2015, joka hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 16.12.2010, todetaan, että metsien hiilinieluvaikutusta ja metsien sopeutumista ilmastomuutokseen edistetään muun muassa huolehtimalla metsien kasvukunnosta, myrsky- ja muiden metsätuhojen ehkäisystä sekä tutkimuksen rahoituksesta. Kansallisen metsäohjelman 2015 mukaan metsien hoitosuosituksia tarkistetaan siten, että ne auttavat lisäämään metsien elinvoimaisuutta myös muuttuvissa ilmasto-oloissa.

Osana Kansallisen metsäohjelman 2010 ekologisen kestävyuden tavoitteiden toteuttamista valtioneuvosto asetti vuonna 2000 Etelä-Suomen metsien suojelutoimikunnan. Valtioneuvosto teki toimikunnan ehdotuksen pohjalta periaatepäätöksen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. METSO-ohjelmasta 27.3.2008 annetussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä todetaan, että maa- ja metsätalousministeriö selvittää Metsäntutkimuslaitoksen avulla paljonko vahingoittunutta havupuuta voidaan jättää metsään ilman merkittävää tuhoriskiä. Lisäksi periaatepäätöksessä mainitaan, että maa- ja metsätalousministeriö selkeyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevan lain ja metsälain välistä suhdetta metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi pitäen kuitenkin lähtökohtana sitä, että lahoppuun lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei metsien terveyttä vaaranneta. METSO-periaatepäätöstä ollaan tällä hetkellä päivittämässä.

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Pääsääntöisesti metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetulla lailla estetään sellaisten lajien aiheuttamia metsätuhoja, jotka jo tällä hetkellä esiintyvät Suomessa. Ilmastomuutos sekä puutavaran ja taimien kansainvälinen kauppa lisäävät metsähyönteisten ja taudinaiheuttajien leviämiskäynnin niiden luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle. Suomea sitovat useat kansainväliset sopimukset kasvinterveysalalla. Suomi on Eu-

roopan unionin jäsenenä ollut velvollinen yhdenmukaistamaan kasvinterveyslainsäädäntönsä yhteisön kasvinterveyslainsäädäntön kanssa. Laki kasvinterveyden suojelemisesta (702/2003) koskee toimenpiteitä, joilla torjutaan Suomessa ennen esiintymättömiä kasvintuhoojia ja estetään niiden leviäminen. Lakia kasvinterveyden suojelemisesta sovelletaan uusien tai vaikutukseltaan ennalta arvaamattomien kasvintuhoojien tai muiden organismien, jotka aiheuttavat välitöntä uhkaa kasvinterveydelle, torjumiseen ja leviämisen estämiseen. Lain tarkoituksena on ylläpitää hyvää kasvinterveyden tilaa ja siten edistää maa-, metsä- ja puutarhatalouden ja elintarviketuotannon toimintaedellytyksiä sekä elintarvikkeiden turvallisuutta ja tuotteiden laatua. Kasvinterveyslain valvonnasta vastaa Elintarviketurvallisuusvirasto Evira.

Metsälaisissa on useita liityntäkohtia metsien terveyden ja elinvoimaisuuden turvaamiseen. Laki edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Lain mukaan metsän hakkuiden toteutuksessa on vältettävä kasvamaan jätettävien puiden vahingoittamista ja niiden kasvuolosuhteita heikentävien maastovaurioiden syntymistä. Metsälain mukaan taimikon saa perustaa männyn, kuusen, rauduskoivun, hieskoivun ja haavan sellaisilla siemenillä tai taimilla, jotka soveltuvat alkuperältään ja muilta ominaisuuksiltaan uudistettavan alueen olosuhteisiin. Taimikon voi perustaa myös muilla Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvilla puulajeilla sekä hybridihaavalla ja siperianlehtikuusella, jos siihen on erityisiä syitä ja jos puulajin siemenet tai taimet soveltuvat alkuperältään ja muilta ominaisuuksiltaan alueen olosuhteisiin. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomien puulajien käytöstä metsänviljelyyn. Laissa säädetään lisäksi metsätalouden harjoittamisesta suojametsissä metsän reunavyöhykkeen alenemisen estämiseksi. Metsälakia ollaan tällä hetkellä uudistamassa siten, että metsien käsittelyyn liittyvää yksityiskohtaista sääntelyä vähennettäisiin ja esimerkiksi pienaukkohakkuiden ja eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen me-

netelmien vaatimat erityistarpeet otettaisiin lain säännöksissä huomioon. Myös metsälain soveltamisalaa on tarkoitus tarkentaa erityisesti erilaisten luonnonsuojeluun tarkoitettujen alueiden osalta.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla osoitetaan valtion rahoitusta yksityisille maanomistajille toimenpiteisiin, joilla edistetään metsälain mukaista metsien kestävää hoitoa ja käyttöä. Monet rahoitettavat työlajit, kuten nuoren metsän hoito, metsänterveyslannoitus, kunnostusojitus ja juurikäävän torjunta, tähtäävät metsien terveyden ja elinvoimaisuuden ylläpitoon ja parantamiseen.

Riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta säädetään riistavahinkolaissa (105/2009). Laissa säädetään niistä perusteista ja menettelyistä, joiden perusteella myönnetään varoja vahinkojen korvaamiseen ja riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen. Laissa määritellään myös, kuka on oikeutettu saamaan korvausta riistavahingosta. Lain perusteella vahingot jaetaan hirvieläinvahinkoihin, suurpetovahinkoihin ja muiden riistaeläinten aiheuttamiin vahinkoihin. Tällä hetkellä korvataan ainoastaan hirvieläinten ja suurpetojen aiheuttamia vahinkoja. Hirvieläinten aiheuttamat vahingot jaetaan viljelysvahinkoihin, kotieläinvahinkoihin ja metsävahinkoihin. Korvattavia suurpetojen aiheuttamia vahinkoja ovat viljelysvahingot, eläinvahingot sekä eläintenpitoon liittyvät vahingot, irtaimistovahingot ja porovahingot. Hirvieläinten aiheuttamia liikennevahinkoja ei korvata, koska niiden varalle voi hankkia vakuutuksen. Riistaeläinten aiheuttamat vahingot tulisi ensisijaisesti pyrkiä ennaltaehkäisemään. Jo riistavahinkoa koskevan korvauksen saamisen edellytyksenä on, että vahingonkärsijä on käytettävissä olevin kohtuullisin keinoin pyrkinyt estämään vahingon syntymisen tai sen laajenemisen. Maa- ja metsätalousministeriö voi myös myöntää avustusta riistavahinkojen ehkäisemiseen valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen rajoissa. Avustusta voidaan myöntää materiaalien hankintaan, tutkimukseen ja kehitystyöhön siltä osin kuin niiden tavoitteena on vahinkojen ehkäiseminen. Edellä mainittu avustus ei poista korvauksen saajien velvollisuutta pyrkiä estämään vahin-

gon syntyminen tai sen laajeneminen käytävissään olevin kohtuullisin keinoin.

Metsätuhoihin varautuminen

Vuosina 2003 ja 2006 laadituissa valtioneuvoston periaatepäätöksissä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta määriteltiin elintärkeät toiminnot ja eri hallinnonalojen vastuut niiden turvaamiseksi. Vuonna 2010 periaatepäätös tarkistettiin ja laadittiin Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS 2010). Strategia muodostaa varautumisen ja kriisijohtamisen yhteisen perustan yhteiskunnan kaikille toimijoille. Sitä täydentävät ja syventävät eri hallinnonalojen valmistelemat muut varautumiseen ja häiriötilanteiden hallintaan liittyvät strategiat sekä ohjausasiakirjat. Periaatepäätökseen sisältyvät strategian toimeenpanon ja seurannan sekä valmiusharjoitusten toteutusperiaatteet. Kukin ministeriö ohjaa ja seuraa toimialallaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien tehtävien toteuttamista ja näiden edellyttämän toimintakyvyn kehittämistä kaikkien kehittämiseen vaikuttavien toimijoiden osalta.

Varautumisesta säädetään valmiuslain (1552/2011) 3 luvussa. Sen mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Varautumista johtaa ja valvoo valtioneuvosto sekä kukin ministeriö toimialallaan. Ministeriöt yhteensovittavat varautumista omalla toimialallaan. Maa- ja metsätalousministeriö vastaa metsätuhoja koskevan varautumissuunnitelman laadinnasta ja muusta varautumiseen liittyvästä toiminnasta oman hallinnonalansa organisaatioiden kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriössä aloitettiin vuonna 2005 myrskytuhovalmiuden parantaminen Metsätuhotyöryhmän ehdotusten pohjalta yhdessä silloisten alueellisten metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämisses-

kus Tapion kanssa. Aluksi luotiin silloisten alueellisten metsäkeskusten myrskytuhovalmiussuunnitelmat sekä valtakunnallinen suunnitelma. Vuonna 2012 maa- ja metsätalousministeriön varautumissuunnitelma metsätuhoihin päivitettiin. Kyseinen suunnitelma sisältää nyt abiottisten tekijöiden eli myrskyn, metsäpalon, lumen, kuivuuden ja pakkasen aiheuttamien tuhojen sekä ilmansaasteiden kaukokulkeuman lisäksi myös pahimmat biottiset tuholaiset, kuten nisäkkäät, hyönteiset ja sienet. Suomen metsäkeskuksessa laadittiin puolestaan vuonna 2012 maa- ja metsätalousministeriön suunnitelmaa täydentävä ja konkreettisiin varautumis- ja valmius toimiin keskittyvä varautumissuunnitelma metsätuhoihin.

Pelastuslain (379/2011) mukaan Suomen metsäkeskuksen alueyksiköt ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua. Suomen metsäkeskuksessa toimii sekä valtakunnallinen valmiuspäällikkö että alueelliset valmiuspäälliköt sekä heidän johtamansa valmiusryhmät. Laajojen myrskytuhojen jälkeen Suomen metsäkeskus antaa virka-apua ja selvittää yhteistyössä muiden metsäalan toimijoiden kanssa tuhojen sijaintia ja laajuutta. Maanmittauslaitos huolehtii varautumisesta myrskytuhojen jälkeisiin ilmakuvauksiin. Puunkorjuun järjestäminen on kuitenkin maanomistajien ja näiden valtuuttamien tahojen, kuten metsänhoitoyhdistysten, metsäpalveluyritysten ja puuta ostavien ja korjaavien metsäteollisuus- ja puunkorjuuryritysten vastuulla.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit

Suomen keskilämpötilan on ennustettu nousevan 2–7 astetta vuoteen 2080 mennessä ja sadannan lisääntyvän 5–40 prosenttia. Lämpötila nousee todennäköisesti erityisesti talvella ja öisin. Vuoteen 2020 mennessä Suomen ilmaston arvellaan lämpenevän 1–3 astetta, vaikka kasvihuonekaasujen päästöjä vähennettäisiin välittömästi. Olennainen tekijä on nouseva talvilämpötila, joka mahdollistaa tuohyönteisten selviämisen aiempaa pohjoisempaan. Esimerkiksi ruskomäntypistiäinen leviäisi koko maahan. Pystynävertäjän, kirjanpainajan, punalatkan ja juurikkään

aiheuttamien tuhojen odotetaan lisääntyvän. Lyhyellä aikavälillä ilmastonmuutoksen vaikutukset liittyvät erityisesti metsätuhoihin kasvamiseen ääri-ilmiöiden lisääntymisen ja lämpötilan nousun myötä. Syksyllä lämpimien säiden jatkuminen saattaa vaikeuttaa puiden talveentumista, ja kevään säävaihtelut saattavat altistaa kuusen taimikoita hallavaurioille. Maahamme voi myös levitä helpommin täällä ennen esiintymättömiä lajeja, kuten esimerkiksi havununna ja lehtinunna.

Pahimmat tuhonaiheuttajat

Hyönteiset

Kirjanpainajat ovat taloudellisesti merkittävän kuusta vioittava tuholaislaji, ja varsinkin kirjanpainaja on suvun lajeista vahingollisin. Tuhoalueet ovat olleet Suomessa yleensä pieniä, mutta pahimmillaan kirjanpainaja voi tappaa metsiä laajoiltakin alueilta. Keski-Euroopassa, Norjassa ja Ruotsissa myrskytuhojen jälkeiset kirjanpainajien joukkolisäntymiset ovat aiheuttaneet merkittäviä metsätaloudellisia tappioita. Norjassa 1970-luvulla myrskytuhojen ja kuivuuden vuoksi liikkeelle lähteneet kirjanpainajatuhot kuivattivat 4 miljoonaa kuutiometriä kuusikoita. Kirjanpainajatuhoista on esimerkkejä myös Venäjältä, missä Arkangelin alueella yli miljoonan hehtaarin metsäalueella kuoli 21 prosenttia puista vuosien 1999–2004 aikana. Puut olivat kuivuuden seurauksena altistuneet myös tuohyönteisille, ja puusto-kuolemaan liittyi runsas kirjanpainajan esiintyminen.

Kirjanpainaja on yleinen koko Suomessa. Kirjanpainajat lisääntyvät heikentyneissä pystypuissa, tuulenkaadoissa, lumenmurroissa sekä tuoreessa kuusipuutavarassa. Jos kirjanpainajia on paljon, ne kykenevät joukkovoimansa turvin iskeytymään myös täysin terveisiin puihin. Kirjanpainajat iskeytyvät yleensä ensiksi valoisilla paikoilla oleviin kuusiin, esimerkiksi hakkuuaukkojen reunapuihin. Tuhot voivat edetä säännöllisenä rintamana jo vaurioituneen metsänreunan ympärillä tai pesäkkeittäin kuusikon sisällä. Tuhot voivat jatkua ja laajeta useita vuosia, ellei

asiaan puututa tai sääolot katkaise etenemistä.

Kirjanpainajan toinen sukupolvi Suomessa saman kesän aikana dokumentoitiin ensimmäisen kerran vuonna 2010 ja toisen kerran vuonna 2011. Kirjanpainajan toinen sukupolvi lisää tuhoriskiä huomattavasti. Vuosina 2002, 2003, 2006 ja 2010 kuuset ovat kärsineet kuivuudesta. Nämä vuodet ovat olleet yleensä myös lämpimiä, joten on syytä olettaa, että kirjanpainajilla on ollut toista sukupolvea jo ennen vuotta 2010. Vuosien 2010 ja 2011 aikana on etenkin Salpausselän eteläpuolisella alueella kuollut metsäammatti- laisten mielestä huomattavan paljon kuusia verrattuna aikaisempiin vuosiin. Syynä ovat olleet edellä mainittu kuivuus ja sitä kautta lisääntyneet kirjanpainajatuhot. Muutkin hyönteiset hyötyvät kuusten puolustuskyvyn heikkenemisestä ja osa kuusten kuolemista johtuu muiden kuin kirjanpainajien aiheuttamista tuhoista.

Kuusentähtikirjaaja on yleisin kaarna- kuoriaislajimme ja se esiintyy koko maassa. Kuusentähtikirjaaja lisääntyy ohutkaarnaisissa kuusissa ja se pystyy hyödyntämään hakuun jäljiltä metsään jääviä latvoja ja oksia. Nuorten kuusikoiden harvennusten yhteydessä se saattaa aiheuttaa runsaana esiintyessään merkittäviä tuhoja. Laji on yleensä sekundaarinen, eli se iskeytyy heikentyneisiin puihin. Suomessa lajin tuhot ovat olleet tähän saakka pienialaisia. Janika- ja Pyry-myrskyjen aiheuttaman tuhoalueen puissa tähtikirjaajia tavattiin paikoin kuitenkin erittäin runsaasti.

Pystynävertäjä ja vaakanävertäjä, jäljempänä ytimennävertäjät, ovat vahingollisimpia mäntyjen hyönteistuholaisia. Lisääntymään valmistautuvat ytimennävertäjät syövät versoja puiden latvuksissa aiheuttaen kasvaimenetyksiä ja sen seurauksena kasvutappioita. Puiden latvat harsuuntuvat ja pitkään jatkuvien tuhojen seurauksena latvat kuivuvat. Ytimennävertäjät voivat osallistua myös heikentyneiden pystypuiden tappamiseen. Tuhot voivat jatkua vuodesta toiseen samalla paikalla, jos lähistöllä on tarjolla sopivia lisääntymispaikkoja. Tällöin syönnistä voi aiheutua huomattavia, yli 50 prosentin kasvutappioita. Pahoja esimerkkejä ytimennävertäjätuhojen etenemisestä ovat sahojen, puunjalostuslai-

stosten ja puutavaran terminaalivarastojen lähimetsät.

Kaarnakuoriaisten lisäksi vaurioituneissa rungoissa lisääntyy myös muita kovakuoriaisia, kuten sarvijääriä ja kärsäkkäitä. Sarvijääristä kasvavalle puustolle vaarallisimpiin kuuluvat kuusijäärät, jotka pystyvät iskeytymään myös terveisiin puihin. Ne eivät kuitenkaan ole aiheuttaneet laajoja tuhoja, vaan lähinnä yksittäisten puiden tai puuryhmien kuolemia. Kärsäkkäisiin kuuluvat tukkimiehentäi ja tyvipikikärsäkäs ovat merkittäviä taimituholaisia. Sekä tukkimiehentäit että pikikärsäkkäät voivat lisääntyä myrskytuhoissa merkittävästi.

Puupinoissa lisääntyviä hyönteisiä ovat muun muassa pystynävertäjä, okakaarna- kuoriainen, eräät pikikärsäkkäät ja sarvijäärät männyllä sekä kirjanpainajat, kuusentähtikirjaajat, monikirjaajat, eräät pikikärsäkkäät ja sarvijäärät kuusella. Havutikaskuoriainen aiheuttaa teknistä vioitusta kaikilla havupuulamme. Lehtipuillakin on omat lajinsa, mutta toistaiseksi niiden merkitys kasvavien puiden tuholaisina tai puiden tappajina on ollut melko pieni.

Taloudellisesti merkittäviä metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä ovat Suomessa myös mäntypistiäiset, erityisesti pilkkumäntypistiäinen ja ruskomäntypistiäinen, sekä mäntymittari, joiden toukat syövät mäntyjen neulasia. Neulastuhoja aiheuttavat hyönteiset tappavat valtapuustoa vain, jos tuhot jatkuvat voimakkaina useita vuosia peräkkäin. Noin 5–6 vuoden välein tavataan paikallisia joukkoesiintymiä, joiden aikana toukat syövät männyn lähes neulasettomiksi. Laajoja joukkoesiintymiä on esiintynyt 20–30 vuoden välein. Neulasten menetys kolmena peräkkäisenä vuotena merkitsee kymmenessä vuodessa noin 40 prosentin kasvun menetystä. Heikentyneet puut altistuvat myös muille tuhoaiheuttajille. Ruskomäntypistiäiset aiheuttivat Suomessa vuosien 2005–2009 aikana neulastuhoja yli 500 000 hehtaarin alueella. Ruskomäntypistiäistä torjuttiin valtion varoin Uudenkaupungin alueella vuonna 2008. Viimeisin laaja mäntymittarituhon sattui 1980-luvun lopulla Kontiolahden Jaamankankaalla. Silloin torjunnassa käytettiin diflubentsuronia noin 1000 hehtaarin alueella ja tuhot saatiin loppumaan. Pilkkumäntypistiäinen on

tuhohyönteisenä sukulaistaan ruskomäntypistiäistä harvinaisempi laji. Vuosina 1997–1999 pilkkumäntypistiäisen eriasteisia tuhoja oli 500 000 hehtaarin alueella. Pilkkumäntypistiäisen aiheuttamat tuhot ovat vakavampia kuin ruskomäntypistiäisen, koska se syö kaiken ikäisiä neulasia ja puiden toipumiskyky heikkenee.

Tähtikudospistiäinen on toukkana männynneulasia syövä hyönteinen, joka viihtyy lämpimillä hiekkamailla. Sen aiheuttamat tuhot ovat vakavia, koska syönti kohdistuu kaikkiin neulasikäluokkiin keskellä kesää. Keski-Euroopan alueella on esiintynyt vakavia tuhoja useasti ja ne ovat kestäneet yleensä parikymmentä vuotta. Suomessa ensimmäinen laaja tähtikudospistiäisen aiheuttama tuho havaittiin Yyterissä vuonna 2006. Yyterissä tähtikudospistiäistä on torjuttu metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain nojalla valtion varoin vuosina 2011 ja 2012. Tuho on laantunut torjunnan ja loisten vuoksi, mutta se ei ole täysin loppunut.

Sienitaudit

Valtakunnan metsien inventoinnin mukaan sienitaudit ovat merkittävin metsiemme terveyttä heikentävä tuhonaiheuttajaryhmä. Tarkkoja laskelmia sienitautien aiheuttamista tappioista ei ole käytettävissä. On kuitenkin esitetty arvioita, joiden mukaan taloudelliset menetykset ylittäisivät vuosittain kymmenistä miljoonista jopa yli sataan miljoonaan euroon.

Suomen metsissä esiintyy laaja joukko puissa tauteja aiheuttavia sieniä, joista kuitenkin vain pienellä osalla on taloudellista merkitystä. Kuusenjuurikäpää on taloudellisesti haitallisin sienitauti. Se aiheuttaa juuristosta korkealle runkoon nousevaa tyvilahoa erityisesti Etelä- ja Länsi-Suomen kuusikoissa. Tästä aiheutuu maanomistajille ja teollisuudelle vuosittain 40–45 miljoonan euron tappiot. Kuusen kokonaissaanto pienenee, sillä esimerkiksi Etelä-Suomessa lahovikaisia kuusia on päätehakuissa noin 20 prosenttia ja laho voi nousta 3–4 metriin rungossa. Tukkiosuudesta menetetään tällöin 40 prosenttia. Myös toisesta juurikäpälajista, männyllä tyvitervastautia aiheuttavasta männyn-

juurikäävästä, koituu metsätaloudelle vuosittain noin viiden miljoonan euron tappiot.

Juurikäävän vaivaamat puut kaatuvat tai katkeilevat terveitä puita helpommin kovalla tuulella, joten juurikäpää lisää myös myrskytuhojen vaaraa. Juurikäävän yleistyminen metsissämme on pitkälti seurausta 1960-luvulla käyttöön otetuista kesähakkuista, sillä tuoreet kannot ja puunkorjuun aiheuttamat juuri- ja juurenniskavauriot ovat sienien leviämistie terveeseen metsikköön. Sienen tuhot jatkuvat ja lisääntyvät kasvupaikalla myös seuraavassa puusukupolvessa ilman erityistoimia uudistamisen yhteydessä. Myös lahoppuuston lisääminen metsien monimuotoisuuden säilyttämiseksi voi olla tietyissä tapauksissa juurikäävän leviämistä edistävää, erityisesti niissä tapauksissa, joissa kuusilahoppuu on lähes yksinomaan juurikäävän lahoittamaa.

Myrskytuhot

Laajoja myrskytuhoja on 2000-luvulla esiintynyt Suomessa neljä kertaa. Pyry- ja Janika-myrskyssä kaatui 7,3 miljoonaa kuutiometriä puuta vuonna 2001. Seuraavana vuonna Unto-ukkosmyrsky kaatoi yhden miljoonan kuutiometrin verran puuta. Vuoden 2010 myrskyissä kaatui 8,1 miljoonaa kuutiometriä ja vuoden 2011 lopulla riehuneessa myrskyssä 3,5 miljoonaa kuutiometriä puuta. Viimeisin myrsky sattui Antinpäivänä 30.11.2012, jolloin kaatui puustoa eri puolilla Etelä-Suomea noin 300 000 kuutiometriä. Jos myrskytuhoja ei saada korjattua ajoissa, voivat tuhohyönteiset iskeytyä heikentyneisiin tai kaatuneisiin puihin. Ensimmäisenä heikentyneisiin tai kaatuneisiin puihin iskeytyvät yleensä kovakuoriaisiin kuuluvat kaarna-kuoriaiset. Jos myrskyt sattuvat peräkkäisinä vuosina, kuten nyt on Suomessa tapahtunut, seuraustuhojen riski on suuri. Juurineen kaatuneiden kuusten aiheuttamaa riskiä lisää se, että ne ovat kirjanpainajille sopiva kasvualusta kahtena peräkkäisenä vuonna ja kannat voivat alkutilanteesta riippuen runsastua nopeasti vaarallisen korkealle tasolle.

Vieraslajit

Vieraslajiksi kutsutaan sellaista luontoon levinnyttä lajia, joka ei alun perin ole kuullut ekosysteemiin eikä olisi pystynyt sinne omin neuvoin leviämään. Vieraslaji on ylittänyt luontaiset leviämiseesteet, kuten mantaereen, meren tai vuoriston, ihmisen tietoisella tai tahattomalla myötävaikutuksella. Potentiaalinen vieraslaji on eliölaji, jonka saapuminen välillisesti tai välittömästi maahan ihmisen tuomana on mahdollista. Laji ei välttämättä ole haitallinen. Tulokaslajilla tarkoitetaan puolestaan maahamme äskettäin (parin viime vuosisadan aikana) itse levittäytynyttä eliölajia. Osa tulokaslajeista on sellaisia, joiden levinneisyysalue on lähialueilta luontaisesti laajenemassa. Leviämistä saattavat edesauttaa lämpöoloiltaan suotuisat ajanjakso ja sopivat tuulet. Rajanveto vieraslajien ja tulokaslajien välillä on etenkin kasvien osalta vaikeaa, koska niiden esiintymisalue on vaihdellut suuresti ilmaston muutosten seurauksena, ja ne voivat säilyä siemeninä jopa vuosisatoja. Esimerkkejä tulokaslajeista ovat muun muassa villisika ja merimetso.

Vieraslajeista esimerkiksi maanosasta toiseen siirtyneet patogeenit ja hyönteiset ovat aiheuttaneet metsissä katastrofeja ympäri maailmaa. Lajien leviämisreitteinä ovat olleet muun muassa taimet ja koristekasvit sekä käsittelemätön puutavara ja puinen pakkausmateriaali. Suomalaisille metsäpuille erityisen uhan muodostavat muualla esiintyvät tunnetusti vaaralliset eliölajit esimerkiksi mäntyankeroinen, lepän *Phytophthora*, tammen äkkikuolema ja hollanninjalavatauti, saarnensurma sekä pohjoisamerikkalaiset ruosteet ja kaarnakuoriaiset. Näistä saarnensurma on käytännössä jo levinnyt koko saarnen levinneisyysalueelle Suomessa. Tappavalle taudille ei ole olemassa torjuntakeinoja.

Tällä hetkellä kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa määritellyistä vaarallisista kasvintuhojista metsätaloudelle pahimpina uhkina voidaan pitää mäntyankeroista sekä aasianrunkojäärää ja kiinanrunkojäärää. Mäntyankeroinen on mikroskooppisen pieni sukkulamato, joka elää havupuissa. Mäntyankeroinen on aiheuttanut pahoja tuhoja Pohjois-Amerikan ja Aasian havumetsissä. Euroopassa laji on tavattu Portugalista ja Es-

panjasta. Suomessa lajia ei ole havaittu luonnossa, mutta saastuneilta alueilta tullessa puutavarassa ja pakkausmateriaalissa sitä on tavattu. Aasianrunkojäärä ja kiinanrunkojäärä uhkaavat levitä puolestaan Aasiasta Eurooppaan. Molemmat lajit ovat erittäin haitallisia lehtipuiden tuhohyönteisiä.

Metsätuhojen estäminen

Metsien terveyttä voidaan ylläpitää monin tavoin käytännön metsätaloudessa. Useimpiin metsätuhoja aiheuttaviin hyönteisiin ja sienitauteihin voidaan vaikuttaa tehokkaammin ennakoivilla toimenpiteillä, kuin jo alkaneiden tuhojen torjunnalla. Tämä edellyttää sekä kasvatettavan puulajin kasvuvaatimusten että taudinaiheuttajien elin- ja leviämistapojen hyvää tuntemusta. Yleisesti esiintyvien tuhohyönteisten ja sienitautien biologia tunnetaan jo melko hyvin. Ajan tasalla pysyminen ja mahdollisiin uusiin metsänterveysongelmiin varautuminen edellyttävät kuitenkin jatkuvaa tuhoilanteen seuranta ja korkeatasoista metsäpatologista ja metsäentomologista tutkimusta. Monimuotoisuuden lisäämiseen tähtäävien keinojen vaikutuksia metsätuhojen määrään ei tunneta vielä riittävän hyvin.

Sinänsä häiriöt kuuluvat metsään, eikä metsätuhoja pystytä koskaan täysin estämään. Hyönteistuhoja voidaan estää parhaiten pitämällä tuhohyönteisten kannat mahdollisimman alhaisina. Tämä onnistuu parhaiten aktiivisella metsänhoidolla, vanhojen ja tuhoille alttiiden metsiköiden riittävän aikaisilla hakkuilla sekä rajoittamalla kesäaikaista tuoreen havupuun varastointia ja tuoreiden vahingoituneiden havupuiden säilyttämistä metsissä. Pahimpien tuhohyönteisten populaatiot pysyvät alhaisella tasolla, kun niiden lisääntymispaikoiksi ei ole tarjolla tuoretta kuori-päällistä havupuutavaraa. Mikäli havupuutavaraa ei ole mahdollista kuljettaa pois tai kyseessä on pysyväisluontoinen varastopaikka, on poiskuljettamiselle olemassa myös useita vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Puutavara voidaan kuoria, peittää, sadettaa jatkuvasti kahden kuukauden ajan kesäkuun alusta lähtien tai käsitellä kasvinsuojeluaineilla. Puutavara voidaan myös sijoittaa riittävän kauaksi saman puulajin metsiköstä. On myös olemassa

valmiste, jolla tuholaisia voidaan torjua kemiallisesti puutavarapinoissa. Kemiallinen torjunta on kuitenkin suhteellisen kallista, aine on vesiliöille vaarallinen eikä sitä voida käyttää vesistöjen läheisyydessä. Puutavaran poiskuljetuksen vaihtoehtoiset toimenpiteet sopivat ainespuulle, mutta energiapuuksi tarkoitettun puutavaran hankintaketjussa ne eivät useinkaan toimi niistä aiheutuvien kustannusten ja laatua heikentävien syiden takia.

Uudistamisessa käytettävän metsänviljelyaineiston alkuperällä on suuri vaikutus metsikön tuhokestävyyyteen ja alkuperältään sopivan aineiston käyttö kuuluu sekä metsälain vaatimuksiin että sertifiointiperusteisiin. Kasvupaikan ilmasto-olosuhteisiin sopeutumattoman metsänviljelyaineiston käyttö johtaa enemmän tai myöhemmin metsänterveysongelmiin tai jopa laajoihin metsätuhoihin.

Kattava ja hyväkuntoinen metsätieverkosto helpottaa metsätuhojen torjuntaa. Suomen talousmetsiin on luotu 1930-luvulta alkaen varsin kattava metsätieverkosto. Metsäteiden kunnosta huolehtiminen parantaa valmiutta toimia nopeasti ja tehokkaasti metsäpalon, myrskyn tai muun laajan ja äkillisen metsätuhon sattuessa.

Kantojen käsittely biologisella harmaaorvakkasienivalmisteella tai urealiuoksella on avainasemassa juurikäpätuhojen torjunnassa. Kantokäsittely pitää tehdä hakkuun yhteydessä huolellisesti siten, että vähintään 85 prosenttia kannon pinta-alasta peittyy käytettävällä aineella. Kuusen kantojen käsittelyn kannalta on erityisen tärkeää, että sitä tehtäisiin levinneisyysalueen reunamilla. Juurikäpää voidaan torjua myös mekaanisesti poistamalla kannot uudistusosalta. Tällöin alueen kaikki kannot tulisi poistaa. Myös kannon nostokohteella tulisi tehdä kantokäsittely torjunta-aineella, jos päätehakkuu tehdään kesällä ja osa havupuiden kannoista jätetään nostamatta. Juurikäpää leviää tehokkaimmin itiölaskeumana. Havupuiden nostettuja kantoja tulisi varastoida metsissä enintään kaksi vuotta, sillä sen jälkeen alkaa muodostua juurikäävän itiöemiä. Kantokäsittelyä ja juurikäävän mekaanista torjuntaa tuetaan tällä hetkellä kestävän metsätalouden rahoituksella annetun lain mukaisella rahoituksella.

Metsätuhot ja monimuotoisuus

Suomen luonnon monimuotoisuutta eli biodiversiteettiä turvaamaan on laadittu kansallinen toimintaohjelma (Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma 2006–2016), jonka pohjana on biologista monimuotoisuutta koskeva YK:n yleissopimus. Yksi ohjelman tavoitteista on, että metsien lajiston ja luontotyyppien uhanalaistumiskehitys pysäytetään kattavan suojelualueverkoston ja talousmetsien luonnonhoidon avulla. Suomessa metsien luonnon monimuotoisuuden turvaamista on tehostettu lisäämällä suojeltujen metsien määrää, parantamalla ennallistamalla suojeltujen metsien laatua sekä kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa.

Monimuotoisuuden turvaamisessa keskeistä on myös talousmetsien käsittely, koska metsistämme noin 90 prosenttia on talousmetsiä. Suuri osa uhanalaisista metsälajeistamme on lahoppuista riippuvaisia ja lahoppuustolla on suuri merkitys metsäisten luontotyyppien kannalta. Tämän vuoksi lahoppuun säilyttäminen ja lisääminen on tärkeää monimuotoisuuden lisäämisen kannalta. Lahoppuun määrää pidetään yhtenä tärkeimmistä metsän monimuotoisuutta kuvaavista indikaattoreista. Uhanalaisten ja vaatealiiden metsälajien elinoloihin voidaan myötävaikuttaa talousmetsien luonnonhoidon keinoin lahoppuun määrää kasvattamalla. Lahoppuun määrä on lisääntynyt viime vuosina metsä- ja kitumaalla ja sen määrä on Valtakunnan metsien 10. inventoinnin (VMI10) perusteella Etelä-Suomessa 3,2 kuutiometriä hehtaarilla ja Pohjois-Suomessa 7,6 kuutiometriä hehtaarilla. Lahoppuun määrä vaihtelee metsiköiden kehitysvaiheittain. Määriin on laskettu mukaan kaikki läpimitaltaan vähintään kymmentimetriset ja pituudeltaan vähintään 1,3 metriä pitkät, pystyssä tai maassa olevat kuolleet puut. Järeän lahoppuun lisääntyminen johtuu todennäköisesti muuttuneista metsänhoitosuosituksista. Myös vuosina 2001 ja 2002 tapahtuneet myrskytuhot ovat voineet vaikuttaa VMI10:ssä todetun lahoppuun määrän lisääntymiseen, samoin kuin kasvaneet harvennusrästit. Viimeaikaiset myrskytuhot tulevat todennäköisesti vielä lisäämään lahoppuun määrää, sillä kaikki tuulen kaatamat

puut eivät tule korjatuksi pois metsistä. VMI:ssä mitatut lahoppumäärät eivät kuitenkaan ole lahoppuun kokonaisuutena, sillä niissä eivät ole lainkaan mukana pieniläpimittainen lahoppu ja kannot. Pieniläpimittaisen lahoppuun (< 10 cm) määrä sekä kantojen määrä on jopa lisääntynyt metsätalouden seurauksena luonnontilaan verrattuna. Ruotsissa tehdyn selvityksen mukaan noin puolet 3600 lahoppuella elävästä lajista pystyi käyttämään läpimitaltaan monenlaisia lahoppuita. Pieniläpimittaisella, tässä tapauksessa 1–5 senttimetrin paksuisella lahoppuella esiintyi 2072 lajia eli lähes 60 prosenttia tarkastelluista lajeista. Tuloksen perusteella pieniläpimittaisen lahoppuun merkitys lahoppuella elävän lajiston monimuotoisuudelle näyttäisi olevan suurempi kuin mitä aiemmin on uskottu.

Nykyisten metsänhoitosuositusten mukaisesti uudistusaloille jätetään kasvamaan ja edelleen lahoamaan säästöpuita tai säästöpuuryhmiä, keskimäärin 5–10 runkoa hehtaarille. Myös kuolleet pystypuut, kelot, pökkölöt, yksittäiset tuulenkaadot ja maapuut pyritään säästämään hakkuissa. Lahoppu sinänsä ei ole uhkatekijä metsien terveydelle. Uhkatekijä on ennen kaikkea vielä tuore, vahingoittunut eli elinvoimaltaan heikentynyt puu, jossa metsätuhohyönteiset voivat lisääntyä. Esimerkiksi kun kuusen pahimman tuholaisen kirjanpajan yksilöt ovat jättäneet puun, eikä puuta ole poistettu ajoissa metsästä, ei kirjanpajan tappamien puiden poistamisesta ole tämän jälkeen enää tuhojen ehkäisemisen kannalta hyötyä.

Kirjanpajien määrän luontaisessa säätelyssä pedoilla ja loisilla on huomattava merkitys. Kirjanpajan luontaiset viholliset lähtevät puista usein myöhemmin kuin uudet kirjanpaja-aikuiset, ja jotkut lajit talvehtivat puissa ja lähtevät niistä vasta seuraavana keväänä. Jos kirjanpajan samana kesänä tappamia puita poistetaan vasta syksyllä tai seuraavan talven aikana, torjuntatoimet kohdistuvat lähinnä kirjanpajan luontaisiin vihollisiin, eivät kirjanpajaan. Sellaiset puut, joista kuori on irtoamassa suurina laattoina, ovat jo ohittaneet kirjanpajan tuhojen torjunnan kannalta otollisen vaiheen. Tämän vuoksi puiden oikea-aikainen poistaminen on tärkeää.

Puiden poistamiselle on kuitenkin olemassa myös vaihtoehtoisia toimenpiteitä, jotka voivat tulla kyseeseen myös kohteilla, joilla halutaan edistää monimuotoisuutta ja tuottaa enemmän lahoppuuta. Vahingoittuneet männyt voidaan peittää ennen pystynävertäjien parveilua ja kuuset ennen kirjanpajien parveilua hyönteisten iskeytymisen estävällä peitteellä, pieniläpimittaisella havupuulla tai lehtipuulla. Tällöin hyönteiset eivät pääse iskeytymään havupuihin, eikä puuta tarvitse poistaa.

Metsätuhojen kannalta lahoppuun lisääminen aktiivisin toimenpitein ei ole ongelma, jos sen lisääminen tehdään harkitusti ja kerralla tuotettavat määrät eivät ole suuria. Kirjanpajalla 2000-luvun alkupuoliskolla tehdyt tutkimustulokset osoittavat, että metsiin jätettävät 20 kaatuneen puun ryhmät eivät lisää merkittävästi seuraustuhojen riskiä metsissä. Tutkimuksessa hyödynnettiin vuoden 2001 syysmyrskyjen luomia myrskytuhoaloja. Hieman suurempienkaan puuryhmien jättäminen metsään ei näyttäisi välttämättä aiheuttavan suurta puukuolleisuutta varsinkaan talousmetsissä, joissa puiden luontainen kuolleisuus on pientä. On kuitenkin huomattava ettei sää tutkimusjakson kaikkina kesinä ollut kirjanpajan lisääntymisen kannalta optimaalinen kuten vuonna 2003, koska tutkimusaikana kesät olivat melko kylmiä ja satteisia. Arvion mukaan puukuolleisuus olisi ollut suurempi, jos jakso olisi koostunut pelkästään perättäisistä lämpimistä ja kuivista kesistä. Kirjanpajan aiheuttamien seuraustuhojen todennäköisyys myös kasvaa, jos samalle alueelle osuu myrskyjä yhden tai kahden vuoden välein.

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain säännösten noudattamisen valvonta

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain noudattamista valvoo Suomen metsäkeskus. Suomen metsäkeskus on tehnyt koko Suomen alueella vuosittain systemaattiseen otantaan perustuvia havupuutavaran välivarastoinnin tarkastuksia lain voimaantulosta saakka. Metsäkeskuksen alueyksiköt ovat tarkastaneet otantaan tulevat peruskartan ruudut. Ruudun alueella olevat tienvarsiva-

rastojen mäntypinot on tarkastettu ja vuodesta 2011 lähtien myös kuusipinot. Esimerkiksi vuonna 2011 Hämeen-Uudenmaan alueyksikkö tarkasti yhteensä 21 kpl otantaruutua (2 x 2 km). Käytännössä tämä tapahtui ajamalla läpi kaikki otantaruuduille sijoittuvat tiet. Vuonna 2011 otantaruutujen tarkastamiseen käytettiin 13 henkilötyöpäivää. Otannan valmisteluun kirjattiin 2 henkilötyöpäivää ja tulosten koostamiseen kolme henkilötyöpäivää. Ruutuotannan kokonaistyöpanos oli siis 18 henkilötyöpäivää. Koko Suomen alueella tarkastettiin 385 otantaruutua ajamalla niille osuvat tiet läpi ja tarkastamalla reitin varrelle osuneet pinot. Ruutujen määrä vaihteli alueyksiköittäin 14 (Kaakkois-Suomi) ja 62 (Lappi) välillä. Ruutuotannan lisäksi Suomen metsäkeskus on valvonut havupuun välivarastointia koskevien säännösten noudattamista yleisvalvontana muiden metsäkeskuksen viranomaistehtäviin liittyvien maastokäyntien yhteydessä. Vuonna 2011 tähän käytettiin Hämeen-Uudenmaan alueyksikön alueella työaikaa arviolta yhteensä 5 henkilötyöpäivää. Yhteensä lainvalvontaan on siis käytetty Hämeen-Uudenmaan alueella 23 työpäivää ja koko Suomen alueella noin 1,5 henkilötyövuotta.

Tarkastuksissa löydetty mäntypuutavaran määrä on vaihdellut vuosina 2004–2011 välillä 1,8–4,4 kiintokuutiometriä/km². Keskimäärin mäntypuutavara on tarkastuksissa löydetty noin 3 kiintokuutiometriä/km², mitä voidaan pitää vähäisenä. On otettava huomioon, että tarkastukset myös suoritetaan ennen määräaikojen umpeutumista, jotta metsäkeskuksella on vielä mahdollisuus huomauttaa ja puunomistajalla toimia ennen määräaikojen umpeutumista. Kuusipuutavaran määrä vuonna 2011 vaihteli 0–5 kiintokuutiometrin välillä neliökilometriä kohti. Vuonna 2011 tarkastetuissa energiapuupinoissa on puumäärä puolestaan vaihdellut Lapin nollasta kiintokuutiometrillä Etelä-Suomen 26 kiintokuutiometriin neliökilometrillä. Energiapuuhun on laskettu mukaan sekä mänty- että kuusipuutavara, jonka tyviläpimitta on yli 5 senttimetriä. Puutavara on siis pääsääntöisesti kyetty korjaamaan pois metsästä määräaikoihin mennessä. Alueellisia poikkeuksia vähäisiin määriin kuitenkin esiintyy erityisesti laajojen myrskyjen jälkeisinä kesinä. Esi-

merkiksi Kaakkois-Suomessa, jossa riehuivat myrskyt vuonna 2010, mäntypuutavaraa oli vuoden 2011 kesällä kuljettamatta pois selvästi keskiarvoa enemmän, noin 14 kiintokuutiometriä/km².

Vahingoittuneiden puiden määrää metsissä ei ole valvottu systemaattisesti. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjeistanut Suomen metsäkeskusta siten, että metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevien säästöjen noudattamista tulee valvoa Suomen metsäkeskuksen muuhun toimintaan liittyvien maastokäyntien yhteydessä.

Jos tarkastuksissa tai muiden maastokäyntien yhteydessä on ilmennyt huomautettavaa ja kyseessä on vähäinen laiminlyönti, on metsäkeskuksen alueyksikkö antanut suullisen tai kirjallisen huomautuksen toimenpidesityksineen. Huomautus on sisältänyt velvoitteen ilmoittaa metsäkeskuksen alueyksikölle milloin ja mihin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi on ryhdytty. Milloin on ollut syytä epäillä, että pelkkä huomautus ei riitä tai mikäli kyseessä on selkeä ja laajamittainen määräysten laiminlyönti, on ollut mahdollista käyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain mukaisia pakkokeinoja. Käytännössä niitä on käytetty hyvin vähän.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus ovat vuosittain tiedottaneet lain vaatimusten noudattamisesta. Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain kohtuullistamissäännöstä (2 §:n 2 momentti) on sovellettu yksittäistapauksissa. Esimerkiksi vuonna 2005 paperiteollisuuden työkiista aiheutti ongelmia puunkorjuuketjulle. Tällöin maa- ja metsätalousministeriö tiedotti, että puun varastointi pitäisi pyrkiä järjestämään siten, ettei ympäröivien metsien terveyttä heikennetä. Laissa säädettyä velvollisuutta puutavaran poistamiselle ei kuitenkaan ole, jos siitä aiheutuu kohtuuttoman suuria kustannuksia. Jos lain noudattamisessa oli ylitysepäsemättömiä vaikeuksia, tuli puutavaran omistajan olla yhteydessä alueensa metsäkeskukseen. Vuonna 2010 kohtuullistamissäännöstä on sovellettu yksittäistapauksissa, kun kaatuneet puut sijaitsivat saareissa jonne ei ollut siltää, kantamattomilla turvemailla tai kun puiden lähikuljetusmatkat olivat pitkät ja korjattava puuerä oli pieni.

Vuonna 2012 metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain valvonta painottui kirjanpainajatuhojen estämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö määräsi Suomen metsäkeskuksen järjestämään alueellisia informaatiotilaisuuksia kirjanpainajan riskialueilla, kartoittamaan ja tarkastamaan mahdollisia uusia kirjanpainajatuho-kohteita sekä seuraamaan hyönteistuhojen torjumiseksi toteutettuja hakkuita koskevia metsänkäyttöilmoituksia.

2.2 Lainsäädäntö ja käytäntö eri maissa

Ruotsi

Ruotsin metsänhoitoa koskevan lain (skogsvårdslagen 1979:429) 29 §:ssä on annettu valtuus metsänhoitoa harjoittavalle viranomaiselle (Skogsstyrelsen) antaa normeja hyönteisten hävittämistä koskien. Metsätuhoja koskevia säädöksiä on päivitetty viimeksi 1.1.2012.

Skogsstyrelsenin antamissa metsätuhojen torjuntaa koskevissa määräyksissä maa on jaettu pohjoiseen ja etelään. Määräykset koskevat myös maata, joka ei ole metsämaata. Määräykset eivät kuitenkaan koske metsää, jota koskee luonnonhoitosopimus, jonka tarkoituksena on lahoppuun määrän lisääminen. Määräykset eivät koske myöskään kantoja, korkeita kantoja tai kaatuneita kantoja.

Tuoreella havupuulla tarkoitetaan määräyksissä tuoretta runkokuutavaraa, joka on soveliaista tuhohyönteisten lisääntymismateriaaliksi. Runkopuulla tarkoitetaan kokonaisia tai osittaisia puun osia käyttökohteesta riippumatta. Tuhohyönteisillä tarkoitetaan pysyvävertajaa, kirjanpainajaa ja pikkukirjanpainajaa. Määräykset koskevat kaikkia Picea-suvun kuusia, joiden tyviläpimitta on yli 10 senttimetriä kuoren päältä ja Pinus sylvestris-lajin mäntyjä, joiden kaarna on kovaa.

Eteläisellä alueella tuoretta havupuutavaraa, joka hakataan ennen kesäkuun 1 päivää, ei saa varastoida heinäkuun 1 päivän jälkeen. Lisäksi tuoretta kuusipuutavaraa, joka hakataan kesäkuun aikana, ei saa varastoida elokuun 1 päivän jälkeen. Tuoreen havupuutavaran, joka hakataan heinäkuun aikana, varastointi on kielletty syyskuun 1 päivän jälkeen. Pohjoisella alueella havupuutavaraa,

joka hakataan ennen kesäkuun 15 päivää, ei saa varastoida heinäkuun 15 päivän jälkeen. Lisäksi tuoretta kuusipuutavaraa, joka hakataan kesäkuun 15 päivän ja heinäkuun 15 päivän välillä, ei saa varastoida elokuun 15 päivän jälkeen.

Määräykset eivät koske tuoretta havupuutavaraa, joka ennen hyönteisten parveilua käsitellään niin, että se ei voi toimia lisääntymismateriaalina tuhohyönteisille. Määräyksiä ei tarvitse noudattaa myöskään silloin, kun puutavaralle suoritetaan sellaisia toimenpiteitä, että uusi sukupolvi tuhohyönteisiä ei voi lähteä havupuutavarasta. Määräykset eivät koske tuoretta mänty- ja kuusipuutavaraa, joka varastoidaan maan pohjoisosassa heinäkuun 15 päivän ja maan eteläosassa heinäkuun 1 päivän jälkeen vähintään 5000 kuutiometriä vastaavanlaista mänty- tai kuusipuutavaraa sisältävään terminaaliin. Määräykset eivät koske myöskään metsäteollisuudessa varastoitavaa puutavaraa.

Lainsäädäntö velvoittaa kuljettamaan pois metsästä tuoreet, vahingoittuneet havupuut edellä mainittuihin päivämääriin mennessä, kun puiden määrä ylittää 5 kiintokuutiometriä. Poiskuljettamisen sijasta vahingoittuneelle puulle voidaan ennen edellä mainittuja määräaikoja suorittaa sellaisia toimenpiteitä, joilla puu saatetaan haitallisille hyönteisille soveltumattomaksi lisääntymismateriaaliksi.

Lisäksi eteläisellä alueella kesäkuun 15 päivän ja syyskuun 15 päivän ja pohjoisella alueella heinäkuun 1 päivän ja syyskuun 15 päivän välisenä aikana kaadetut tai vahingoittuneet kuuset on kuljetettava pois metsästä viiden viikon kuluessa tai suoritettava puutavaralle ja vahingoittuneille puille sellaisia toimenpiteitä, joilla puut ja puutavara saatetaan hyönteisille soveltumattomaksi lisääntymismateriaaliksi.

Norja

Norjan metsälain (27.5.2005 nro 31) 9 §:ssä on säännökset metsätuhoja ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä. Jos laajoja metsäalueita uhkaavat hyönteis- tai sienituhot, kunta voi suorittaa tarpeellisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Jos metsä on vahingoittunut soveltumattoman metsänhoidon, lahoamisen, tulipalon, tuulen, maanvyyrymän tai jyrsi-

jöistä, sienistä, hirvistä tai hyönteisistä aiheutuneiden kasvituhojen johdosta tai muista olosuhteista, jotka vähentävät metsän tuotto-kykyä, kunta voi määrätä metsänomistajan ryhtymään välttämättömiin toimenpiteisiin vahinkojen välttämiseksi.

Kanada

Vuoristoniluri on Kanadan pahin metsätuholainen. Se on yksistään tappanut männiköitä, etupäässä kontortamänniköitä, noin 18,1 miljoonaa hehtaaria. Nykyiset laajat tuhot alkoivat 1990-luvun lopulla, mutta tuholainen on tappanut metsiä Kanadassa jossakin määrin läpi koko 1900-luvun. Vuoristonilurin vahingoittamien metsien pelastushakuilla on pyritty estämään vuoristonilurin leviämistä ja tuhoalueiden laajentumista.

Albertassa, Länsi-Kanadan provinssissa on annettu vuoristonilurin saastuttamien puiden käsittelyä koskeva direktiivi. Direktiivissä vuoristonilurin saastuttamat alueet jaetaan aktiiviseen, ei-aktiiviseen ja johtavaan reuna-alueeseen sekä merkitsemättömään alueeseen. Aktiivisella alueella ei saa kuljettaa puuta heinäkuun 1 ja elokuun 31 päivän välisenä aikana. Johtavalla reuna-alueella ei saa kuljettaa puuta kesäkuun 16 päivän ja syyskuun 30 päivän välisenä aikana. Ei-aktiiviselle alueelle ei ole annettu lainkaan kuljetusrajoituksia. Jos vuoristonilurin saastuttaman puun osia leviää kuljetuksen aikana, on tästä ilmoitettava välittömästi ja saastunut alue on siivottava täysin. Kaikilla muilla paitsi ei-aktiivisella alueella vuoristonilurin saastuttama puu tulee pitää erillään kaikesta muusta puusta puunkorjuun eri vaiheissa, kuten myös väliaikaisen varastoinnin ja tuotannon aikana.

Kanadan Brittiläisen Kolumbian provinssin metsälainsäädännössä on kuolleiden tai vahingoittuneiden puiden poistovelvoite. Aluejohtaja voi velvoittaa muunkin henkilön kuin metsälisenssin omistajan hakkaamaan kuolleita, tuulen kaatamia, vahingoittuneita tai hyönteisten vahingoittamia puuta.

2.3 Nykytilan arviointi

Metsätuhoriski

Hyönteistuhojen riski on kasvanut metsissä. Tuholaiskantojen pitäminen alhaisina on osa ennaltaehkäisevää toimintaa, joka toteuttaa ympäristölainsäädännössä yleisesti hyväksyttyä varovaisuusperiaatetta.

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa on säädetty tuoreen havupuutavaran ja vahingoittuneen havupuun poistamiselle määräajat. Jollei vahingoittunutta puuta ja tuoretta puutavaraa kuljeteta jatkossakin ajoissa pois metsästä ja välivarastoista tai puuta ja varastopinoja ei käsitellä muulla tavalla, leviää puista ja puutavarasta metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä. Poiskuljettamisen ja muiden sille vaihtoehtoisten toimenpiteiden, kuten peittämissä, toteutuksessa tärkeää on toimenpiteiden oikea ajoitus. Puiden poistamisen ajoitus riippuu puissa olevien tuhohyönteisten kehitysvaiheesta ja -nopeudesta. Eri hyönteislajit aloittavat lisääntymisensä puissa eri aikaan ja myös niiden jälkeläiset aikuistuvat eri aikoina. Kaarnakuoriaisten lisääntymisen alussa tyyppillinen piirre on parveilu, jolloin ne lentävät suurin joukoin etsimään lisääntymiseen sopivia puuta. Pystynävertäjät parveilevat, kun lämpötila keväällä nousee yli 10 celsiusasteen, kun taas kirjanpainajat ovat selvästi myöhäisempiä parveilijoita ja aloittavat parveilunsa yli 20 celsiusasteen lämpötilassa. Huhti- ja toukokuun lämpötilat ovat ilmastomuutoksen myötä kohonneet, kevään tulo aikaistunut ja etenkin kirjanpainajan parveilu on tämän vuoksi aikaistunut. Uuden sukupolven aikuistumisen ajankohtaan vaikuttavat erityisesti parveilu-aika ja toukkien kehityksen aikainen lämpötila.

Tuhohyönteisten aikuistumisen alkamisajankohta voidaan määrittää karkeasti kertyneen lämpösumman avulla. Pystynävertäjän aikuistuminen alkaa, kun lämpösummaa on kertynyt noin 400 päiväastetta ja kirjanpainajan, kun lämpösummaa on kertynyt noin 700 päiväastetta. Puut, joissa kaarnakuoriaiset ovat lisääntymässä, tulisi poistaa metsästä ennen kuin uusi sukupolvi aikuistuu, eli ennen kuin edellä mainitut lämpösummat ovat kertyneet. Aikuistumiseen

tarvittavat lämpösummat on 2000-luvulla saavutettu keskimäärin noin viikkoa aikaisemmin kuin 1990-luvulla. Tämän vuoksi metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa määritellyjä tuoreen puutavaran ja vahingoittuneen puun poistamisen määräaikoja olisi aikaistettava. Ilmastonmuutoksen etenemisestä johtuen hyönteisten parveiluajankohdat voivat muuttua nopeastikin. Jos määräaikoja ei aikaisteta, on todennäköistä, että tuhohyönteisten, erityisesti kirjanpainajan ja ytimennävertäjien kannat kasvavat ja metsätuhot lisääntyvät edelleen. Jos tuhohyönteisten kannat pääsevät kasvamaan suuriksi, on tuhojen estäminen hyvin vaikeaa. Jos tuhohyönteiskannat ovat jo valmiiksi suuria, on mahdollisten myrskytuhojen jälkeisten seuraustuhojen riski poikkeuksellisen suuri.

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa ei tällä hetkellä oteta huomioon kuusen tuhoja aiheuttavan kirjanpainajan tuottamia sisarussukupolvien tai toista sukupolvea ja niiden aiheuttamia tuhoja ja tuhoriskejä. Kesäaikaan metsissä tai metsäteiden varsilla oleva kuorellinen kuusipuutavara on muun muassa kirjanpainajille erittäin soveliaista lisääntymismateriaalia. Vuoden 2012 kirjanpainajan feromoniseuranta osoitti, että Etelä-Suomessa kirjanpainajia lensi taivasta runsaasti läpi kesän elokuun alkupuolelle saakka. Jotta kirjanpainajien lisääntymistä voitaisiin rajoittaa ja jotta estetään kirjanpainajan sisarussukupolvien ja toisen sukupolven aiheuttamat tuhot, tulisi kesäaikaan kaadettu kuusipuutavara poistaa metsästä ja välivarastosta Etelä-Suomessa kuukauden kuluessa hakkuusta.

Ainespuun käsite

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain mukaisella ainespuun käsitteellä tarkoitetaan yleisen käsityksen mukaan kuitu- ja tukkipuutavaraa. Eri toimijoilla on ainespuulle myös omia mitta- ja laatuvaatimuksia. Lainsäädännön selventämiseksi olisi tarkoituksenmukaista ottaa lakiin yksiselitteinen läpimittaraja sille havupuulle, johon lain säännöksiä sovellettaisiin.

Vahingoittuneen puun käsite

Voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen mukaan vahingoittuneeksi puuksi katsotaan puu, josta ilmeisesti leviää metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä. Käsitettä tulisi selkeyttää siten, että sillä tarkoitettaisiin sellaista vaurioitunutta mänty- tai kuusipuuta, josta metsätuhoja aiheuttavat hyönteiset voivat levitä.

Poistettavan vahingoittuneen puun määrä

Voimassa olevan lain 5 §:n säännökset velvoittavat maanomistajan poistamaan myrskyn, lumen, metsäpalon tai muun tuhonaiheuttajan vahingoittamat havupuut metsästä, jos niitä on merkittävä määrä. Vaihtoehtoisesti puille voidaan suorittaa metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten leviämisen estämiseksi muita tarpeellisia toimenpiteitä. Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 3 §:n mukaan velvollisuus puiden poistamiseen syntyy, kun taimikkovaiheen ohittaneessa metsässä on myrskyn, lumen, metsäpalon tai muun tuhonaiheuttajan vahingoittamia havupuita hehtaaria kohden enemmän kuin 10 prosenttia puuston runkoluvusta tai yksi taikka useampi vähintään 20 vahingoittuneen havupuun ryhmä. Kyseiset määreet eivät ota huomioon puiden kokoa. Tärkeimpien tuhohyönteisten jälkeläistuotanto puuta kohti kasvaa puiden järetyessä, joten tuhoriskin kannalta järeimpien vaurioituneiden havupuiden määrää tulisikin rajoittaa enemmän kuin ohuiden havupuiden. Lain soveltamisen kannalta on myös ollut epäselvää, missä tilanteissa kutakin raja-arvoa sovelletaan. Kaksi erilaista raja-arvoa on asettanut maanomistajat eriarvoiseen asemaan siinä, kuinka paljon vahingoittunutta puuta metsään voi jättää. Samassa metsikössä voi myös olla vahingoittuneita puita sekä hajallaan että ryhmissä. Kirjanpainajat voivat käyttää kuusia lisääntymismateriaalinaan riippumatta siitä, ovatko puut ryhmissä vai hajallaan. On myös ollut epäselvää, missä tilanteissa puiden katsotaan olevan ryhmässä tai hajallaan, eli milloin sovelletaan vahingoittuneiden puiden

kappalemääräistä raja-arvoa ja milloin prosenttiosuutta puiden runkoluvusta.

Vahingoittuneiden puiden metsätuhoriskiä lisäävät vaikutukset eroavat olennaisesti männyllä ja kuusella. Männyllä kyse on yleensä vain kasvutappioista, kun taas kuusella seuraustuhot voivat johtaa laaja-alaisiinkin puustokuolemiin. Vahingoittuneiden mäntyjen poistovelvollisuuden kynnysarvo voi siten olla korkeampi kuin vastaava kuusta koskeva kynnysarvo. Tätä tukevat myös tutkimustulokset. Näiden syiden vuoksi olisi tarpeellista ottaa lakiin hehtaarikohtaiset vahingoittuneen puuston määrää koskevat raja-arvot männylle ja kuuselle. Raja-arvon ylittävä osuus vahingoittuneesta puusta olisi poistettava.

Raja-arvot ylittäneiden vahingoittuneiden puiden poistolla ei kuitenkaan päästä tuohyönteisistä kokonaan eroon, vaan ne voivat lisääntyä jäljelle jäävissä puissa, kannoissa ja järeämmässä hakkuutähteessä. Vahingoittuneiden puiden poistolla kuitenkin pienennetään tuohyönteisten aiheuttamien metsätuhojen syntymisen ja lisääntymisen riskiä.

Lakiin olisi kuitenkin tarpeen ottaa erityissäännös metsälain soveltamisalaan kuuluvien luontokohteiden osalta. Maanomistajan tulisi itse voida päättää, poistaako hän metsälain 10 §:ssä tarkoitetuilta erityisen arvokkailta elinympäristöiltä ja metsälain soveltamisalaan kuuluvilta Natura 2000 -verkostoon kuuluvilta alueilta, joissa lahoppuun lisääminen voisi monimuotoisuuden kannalta olla tarkoituksenmukaista, enimmäismäärät ylittävän osan vahingoittuneesta havupuusta vai ei. Metsälain 10 §:ssä määriteltyjä erityisen tärkeitä elinympäristöjä on Suomessa rekisteröity lähes 170 000 hehtaaria. Noin puolet lakikohteista on puustoisia, usein kuusivaltaisia puronvarsia, korpia tai lehtoja. Kohteiden keskikoko on 0,6 hehtaaria ja mediaanikoko 0,35 hehtaaria. Metsälain nojalla ja osin sekä sen että maa-aineslain (555/1981), maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) ja vesilain (587/2011) nojalla toteutettavia Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita on kaikkiaan noin 18 000 hehtaaria. Alueet ovat pääsääntöisesti kaikki kivennäismaiden puustoisia alueita. Metsälain soveltamisalaan kuuluvat Natura 2000 -verkostoon kuuluvat metsät ovat tyypillisimmillään rantojensuojelu-

kohteiden, harjujen tai saaristojen metsäisiä osia, jotka eivät edusta mitään luontodirektiivin luontotyyppiä. Niiden suojeluarvo perustuu yleensä niiden sijaintiin arvokkaan kokonaisuuden osana, ei itse puuston tai eliölajiston arvoon. Koska edellä mainitut kohteet ovat usein pienialaisia, ei niiden aiheuttaman metsätuhoriskin voida katsoa olevan kovin suuri. Maanomistajan tulisi kuitenkin itse kantaa vastuu näiltä alueilta selvästi levinneistä tuhoista, jos hän päättää jättää vahingoittuneet puut kohteelle. Suomen metsäkeskuksen tulisi seurata kohteita ja niiden aiheuttamia tuhoriskejä.

Energiapuun aiheuttamien riskien huomiointi

Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa tarkoitettu ainespuun käsite ei ota riittävässä määrin huomioon lisääntyneen energiapuun korjuun aiheuttamia riskejä. Energiapuupinot sisältävät nykyisin yhä järeämpää puutavaraa, eli sellaista, jota tuohyönteiset voivat käyttää lisääntymismateriaalinaan. Suomen metsäkeskus on valvonta-toiminnassaan noudattanut linjaa, jonka mukaan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettua lakia sovelletaan ranka- ja kokopuun varastointiin, jos energiapuupinossa on yli puolet ainespuun mitat täyttävää havupuutavaraa. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion energiapuun kasvatus- ja korjuuta koskevien metsänhoitosuosituksen mukaan energiapuun poiskuljettaminen on ensisijainen toimenpide tuhojen välttämiseksi. Energiapuuta on usein kuitenkin tarpeen kuivattaa metsässä ja tienvarsivarastoissa keväästä alkusyksyyn saakka. Tämän vuoksi poiskuljettamiselle tulisi olla riittävästi käyttökelpoisia vaihtoehtoisia toimenpiteitä.

Energiapuumarkkinoiden kehittymisen odotetaan tuovan puumarkkinoille aiempaan nähden uusia puutavaraeriä. Valtaosa lisääntyvästä energiapuusta odotetaan tulevan nuorista kasvatusmetsistä ja ensiharvennuksilta, mutta myös päätehakkuista tulevan energiapuun määrä lisääntynee jatkossa. Energiapuumarkkinoiden kehittymiseen liittyvien seikkojen huomioon ottaminen on eräs merkittävimmistä lain uudistukseen vaikuttavista asioista. Energiapuun korjuun osalta on

oleellista varmistaa, ettei korjuukäytännöillä vaaranneta metsien terveydentilaa.

Lain soveltaminen vieraslajeihin

On tärkeää, että laajojen metsätuhojen torjuntaa koskevia säännöksiä voitaisiin soveltaa kaikkiin Suomessa pysyvän kannan muodostaneisiin tuhohyönteisiin, riippumatta siitä ovatko ne kotoperäisiä lajeja, vieraslajeja tai tulokaslajeja. Poikkeuksen muodostavat vaaralliset kasvitautit ja vaikeasti torjuttavat kasvintuhoojat, jotka aiheuttavat merkittävää vahinkoa maatalous-, metsätalous- tai puutarhatuotannossa. Näihin vaarallisiin kasvintuhoojiin sovelletaan kasvinterveyden suojelemisesta annettua lakia ja ne on määritelty erikseen kasvinterveyslainsäädännössä.

Metsätuhot ja monimuotoisuus

Monimuotoisuudelle tärkeää lahoppuuta on talousmetsissä vähemmän kuin luonnontilaisissa metsissä. Valtakunnan metsien inventoinnin (VMI10) mukaan lahoppuun (kuolleet pysty- ja maapuut) määrä Etelä-Suomen metsissä on kuitenkin lisääntynyt. Myös Pohjois-Suomessa kuolleen pystypuuston määrä on lisääntynyt, mutta maapuustoa on löytenyt vähemmän kuin edellisessä inventoinnissa. Lahoppuuston määrän lisääntymiseen ovat vaikuttaneet 1990-luvun lopulta lähtien uudistusaluille jätetyt säästöpuut. Etelä-Suomessa kasvua selittävät myös nuorten metsien harvennusrästit ja myrskytuhot. Lahoppuun määrä on siis lisääntynyt huolimatta voimassa olevista metsän hyönteis- ja sienituhon torjunnasta annetun lain säännöksistä, jotka velvoittavat poistamaan vahingoittuneen puun metsästä silloin, kun sitä on merkittävä määrä. Vahingoittuneita puita on mahdollisuus jättää voimassa olevan lainsäädännön mukaan metsään joka vuosi. Vahingoittuneille puille on poistamisen sijaan mahdollista tehdä sellaisia toimenpiteitä, joilla estetään metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten leviäminen. Lailla ei myöskään rajoiteta vahingoittuneiden lehtipuiden jättämistä metsään. Tutkimustulosten mukaan vaatelaidien lahoppulajien esiintymisen metsiköissä mahdollistaa lajeille sopivan lahoppuun riittä-

vä määrä ja sen saatavuuden ajallinen jatkuvuus eli lahoppuujatkumo.

Ehdotettu laki metsätuhojen torjunnasta on erityislaki, jolla pyritään turvaamaan metsien hyvä terveydentila. Tuotettaessa talousmetsissä tai niiden läheisyydessä tarkoituksellisesti lahoppuuta tulisi ottaa huomioon, että lahoppuun lisäämiseen tähtäävät toimet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei metsien terveyttä vaaranneta. Tämä tarkoittaa sitä, että lahoppuuta tulisi tuottaa vuosittain samalla alueella maltillisia määriä ja lahoppuun tuotanto tulisi jakaa ajallisesti useammalle vuodelle.

Lain valvonnan kehittäminen

Lain valvontakeinona käytetty otannalla valittujen peruskarttaruutujen alueelle sijoitettujen teiden läpiajaminen ja niiden varrella sijaitsevien mänty- ja kuusipuutavarapinojen tarkastaminen koetaan nykyisellään tehottomaksi keinoksi valvoa lainsäädännön noudattamista. Alkujaan menetelmä on luotu 1990-luvulla tutkimustarkoituksiin, eikä sitä voida pitää kustannustehokkaana. Lain valvonnan kannalta olisi tärkeää, että Suomen metsäkeskuksella olisi tarvittaessa mahdollisuus tarkastaa ammattimaisten toiminnanharjoittajien puutavaran varastointiin liittyvää kirjanpitoa.

Perustuslaista johtuvat muutokset

Vuonna 2000 voimaan tullut perustuslaki sisältää muun muassa valtuussääntelyn tarkkarajaisuuteen ja säädöstason valintaan liittyviä vaatimuksia. Lakiehdotuksen tavoitteena on saattaa metsätuhojen torjuntaa koskeva lainsäädäntö perustuslain vaatimusten mukaiseksi. Metsän hyönteis- ja sienituhon torjunnasta annetun lain valtuussäännökset on muotoiltu ennen perustuslain voimaantuloa ja valtuussäännösten sisältö ei kaikilta osin vastaa voimassa olevan perustuslain edellyttämää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta. Esityksessä ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin perustuslaista johtuvia valtuussäännöksiä koskevia täydennyksiä ja täsmennyksiä. Perustuslain 80 §:n säännökset huomioon ottaen säädöstasoa on eräiden säännösten osalta tarkistettava siten, että ne

nostettaisiin asetuksesta ja ministeriön päätöksestä lakiin.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Lain metsätuhojen torjunnasta, jäljempänä *metsätuholaki*, tavoitteena on turvata hyvä metsien terveydentila. Puutavaran, muiden rungonosien ja vahingoittuneiden puiden poistamisella metsästä ja välivarastosta pyritään pitämään pahimpien tuohyönteisten määrä sellaisella tasolla, että terveiden puiden kuolemaan johtavia joukkoesiintymiä ei pääse syntymään eikä kasvaville puille aiheudu vakavia kasvutappioita. Kantojen varastoimisella nostoajankohdasta riippuen enintään kahden vuoden tai kahden vuoden ja kuuden kuukauden ajan hakkuupaikalla tai välivarastossa pyritään pienentämään niiden aiheuttamaa juurikäpärisiä. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa edelleen laajojen metsätuhojen torjunta valtion varoin.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen tavoitteet olisi ollut mahdollista saavuttaa muuttamalla voimassa olevaa lakia metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta. Lakiin olisi kuitenkin ollut tarve tehdä hyvin paljon muutoksia. Muutostarpeet aiheutuvat muun muassa perustuslain asettamista vaatimuksista säätää lain tasolla seikoista, joista tällä hetkellä säädetään lakia alemman tasoissa säädöksissä. Muutosten suuren määrän takia on tarkoituksenmukaista säätää uusi laki. Myös lain nimen yksinkertaistaminen on katsottu tarkoituksenmukaiseksi.

Metsätuhojen torjuntaa koskevat säännökset olisi voitu ottaa myös metsälakiin. Metsätuhojen torjunta on kuitenkin selvästi oma kokonaisuutensa, jota koskevat säännökset on jatkossakin tarkoituksenmukaista koota erilliseen lakiin.

Puutavaran ja vahingoittuneen puun poiskuljettamista koskevat säännökset olisi voitu muotoilla niin, että poiskuljetus tulisi toteuttaa jo keväällä ennen hyönteisten parveilua. Tämä olisi kuitenkin aiheuttanut metsäteollisuudelle merkittäviä logistisia ongelmia.

Metsätuholakia valmisteleavassa työryhmässä harkittiin juurikäävän torjunnan säätämistä pakolliseksi. Torjunta päätettiin kuitenkin ehdottaa jätettäväksi edelleen vapaaehtoiseksi. Juurikäävän torjunta on investointina sen luontoinen, että maanomistaja ei yleensä itse pääse omistusaikanaan sen tuloksista hyötymään. Lisäksi juurikäävän torjunnalla ehkäistään kolmannelle osapuolelle mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja. Tällä hetkellä juurikäävän torjuntaan on mahdollista saada kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaista tukea ja menettelyä on tarkoitus jatkaa.

Metsätuholakia valmisteleavassa työryhmässä oli esillä myös vaihtoehto, jonka mukaan ehdotetun lain säännökset eivät koskisi lainkaan mäntyä. Tätä harkittiin sen vuoksi, että männyn tuohyönteiset aiheuttavat lähinnä kasvutappiota. Metsien taloudellisen merkityksen vuoksi on kuitenkin tärkeää, että myös kasvutappiota pyritään estämään.

Lain valvonta olisi voitu järjestää myös siten, että lain valvonta olisi suoritettu pelkästään Suomen metsäkeskuksen toimesta kuten aiemminkin ilman toimijoille säädettävää omavalvontavelvollisuutta. Valvontaa on kuitenkin tarpeen kehittää vaikuttavammaksi ja kustannustehokkaammaksi.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Lakiehdotuksen tarkoituksena on torjua Suomessa esiintyvien tuohyönteisten aiheuttamia tuhoja ja estää niiden leviäminen. Laki olisi voimassa metsälain soveltamisalueilla. Lailla ei ole kuitenkaan tarkoitus torjua riistaeläinten aiheuttamia tuhoja, sillä tähän on olemassa erillinen järjestelmä.

Ehdotetussa laissa säilytettäisiin velvoite kuljettaa tuore mänty- ja kuusipuutavara, muut rungonosat ja vahingoittuneet puut pois hakkuupaikalta ja välivarastosta. Metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten esiintymisen ja lämpösumman perusteella maa jaettaisiin puutavaran poistamisen määräaikojen asettamista varten aiemman kahden alueen sijasta kolmeen alueeseen. Aluejaosta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Poiskuljettamisen määräaikoja on tarkoitus aikaistaa muutamia viikkoja kuusen osalta. Poistovelvoite ei kuitenkaan koskisi hakkuu-

paikalla tai välivarastossa sijaitsevaa yksittäistä mäntypuutavaraerää, jonka tilavuus on enintään 20 kiintokuutiometriä. Kirjainpajan toisen sukupolven aiheuttamaa riskiä torjuttaisiin ottamalla lakiin uusi velvoite poistaa kesäaikana Etelä-Suomessa kaadettu kuusipuutavara kuukauden sisällä.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomaiset säännökset puutavaran ja vahingoittuneen puun poistamiselle vaihtoehtoisista toimenpiteistä.

Vahingoittuneiden puiden määrän raja-arvo, jonka ylimenevä osuus tulee poistaa metsästä ja välivarastosta, ilmoitettaisiin kiintokuutiometreinä hehtaaria kohden entisen kappalemäärän ja prosenttiosuuden sijasta. Männylle ja kuuselle esitetään erilaisia vahingoittuneen puun määrän raja-arvoja. Poistovelvoite syntyisi, jos hehtaarilla olisi enemmän kuin 10 kiintokuutiometriä vahingoittunutta kuusta tai 20 kiintokuutiometriä mäntyä. Metsälain alaisilla luontokohteilla ja metsälain soveltamisalaan kuuluvilla Natura 2000 -verkostoon kuuluvilla alueilla, joilla lahopuun tuottaminen voi tulla kyseeseen, saisi maanomistaja päättää, poistaako hän vahingoittuneiden havupuiden raja-arvot ylittävän osuuden puista vai ei.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset kantojen poiskuljettamisesta. Hakkuualalla tai välivarastossa varastoidut kannot olisi kuljetettava pois nostoajankohdasta riippuen viimeistään kahden vuoden tai kahden vuoden 6 kuukauden kuluessa nostosta.

Ehdotetussa laissa säilytettäisiin maa- ja metsätalousministeriöllä oikeus laajan metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi määrätä maanomistajat tai Suomen metsäkeskus poistamaan metsästä puita tai suorittamaan muita tarvittavia toimenpiteitä. Toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuneet kustannukset ja syntynyt vahinko korvattaisiin tällaisissa katastrofiluontoisissa tapauksissa valtion varoista. Lisäksi säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin puutavaran omistajan, maanomistajan ja valtion korvausvastuun edellytyksistä ja korvattavasta vahingosta.

Ehdotetussa laissa säilytettäisiin Metsäntutkimuslaitoksen tehtävänä Suomen metsäkeskuksen avustuksella seurata metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten

esiintymistä ja leviämistä. Metsäntutkimuslaitoksen olisi myös ennakoitava metsätuhojen esiintymistä ja leviämistä, tutkittava tuhojen syy- ja seuraussuhteita sekä tuhojen taloudellista merkitystä. Mikäli seurannoissa tai muun toiminnan yhteydessä ilmenee löydöksiä vaarallisista kasvintuhoojista, olisi Metsäntutkimuslaitoksen viipymättä ilmoitettava asiasta Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Ehdotettuun lakiin otettaisiin nimenomainen säännös Suomen metsäkeskuksen oikeudesta suorittaa lain valvontaa varten tarkastuksia metsissä, hakkuupaikoilla, väli-, terminaali- ja tehdasvarastossa ja muulla pysyvällä puun jalostus- tai varastointipaikalla. Lisäksi Suomen metsäkeskuksella olisi oikeus tarkastaa puutavaran varastokirjanpitoa.

Ehdotettuun metsätuholakiin otettaisiin uutena asiana ammattimaisen toiminnanharjoittajan omavalvontavelvollisuutta koskevat säännökset. Ammattimaisen toiminnanharjoittajan tulisi valvoa 3 §:ssä tarkoitettua puutavaran poistamista, 4 §:ssä tarkoitettua vaihtoehtoisten toimenpiteiden suorittamista, 6 §:ssä tarkoitettujen männyn ja kuusen rungonosien ja kantojen poistamista sekä 8 §:ssä tarkoitettua puutavaran varastointia terminaalivarastossa ja tehdasvarastossa. Ammattimaisen toiminnanharjoittajan olisi nimettävä omavalvonnan vastuhenkilö, joka huolehtisi omavalvonnan toteuttamisesta.

Luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelun toimeenpanoon varatulta alueelta levinneiden metsätuhojen korvaamista koskevat tehtävät siirrettäisiin maa- ja metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Metsätuhojen taloudellisesta merkityksestä ei ole laadittu yksityiskohtaista selvitystä. Koska useat tuhonaiheuttajat ovat useimmissa tapauksissa joko samanaikaisesti tai toistensa seurauksena vaikuttamassa metsässä ilmenevien vahinkojen syntyyn, yksittäisen tuhonaiheuttajan osuutta aiheutuneista metsätuhoista ei varmuudella tiedetä. Metsätuhojen merkitystä arvioitaessa on myös huomattava, että tuhojen määrä vaihtelee vuosittain ja alueittain lähinnä ilmastollisista seikoista

johtuen. Lakiehdotus koskisi vain elollisten tekijöiden, kuten hyönteisten ja sienien joko välittömästi tai välillisesti aiheuttamia tuhoja. Näiden aiheuttamilla vahingoilla on suuressa määrin merkitystä vain havupuiden osalta. Tässä suhteessa merkittävimpiä metsätuhoja aiheuttavia ovat juurikäpää sekä hyönteisistä kirjanpainaja ja pystynävertäjä. On arvioitu, että juurikäpään aiheuttama kuusen tyvilaho aiheuttaa maanomistajille ja teollisuudelle vuosittain 40–45 miljoonan euron tappiot. Männyn tyvitervastauti puolestaan aiheuttaa tappioita noin 5 miljoonan euron arvosta vuosittain. Kirjanpainajasta johtuva tuhoriski on viime vuosien aikana kasvanut erityisesti vuoden 2010 ja 2011 myrskytuhoalueilla sekä yleisesti Etelä-Suomessa korjaamatta jääneiden myrskypuiden sekä kirjanpainajan tuottaman toisen sukupolven vuoksi. Esimerkiksi Ruotsissa myrskyjen jälkeen kasvanut kirjanpainajakanta aiheutti arvioiden mukaan viime vuonna jo lähes neljän miljoonan kiintokuutiometrin puustokuolemat. Jos vastaavanlainen tuho pääsee Suomessa leviämään, se aiheuttaa kymmenien miljoonien eurojen vahingot. Kun kirjanpainajatuhon leviää laajalle alueelle, sitä on vaikea pysäyttää.

Jos mäntypuutavaraa varastoidaan metsässä kesäaikaan, voi ympäristössä kasvaville männyille aiheutua huomattavia kasvutappioita. Varastoitaessa tuoretta mäntypuutavaraa kolmena vuonna peräkkäin samalla paikalla kesäaikaan, voivat pystynävertäjätuhot aiheuttaa jopa 70 prosentin tilavuuskasvun menetyksen. Kasvutappiot voivat tällaisissa tapauksissa jatkua 5–6 vuoden ajan. Jos varastointi on jatkuvaa, ovat metsätuhotkin todennäköisesti jatkuvia. Maanomistaja saa tuhojen estämisestä taloudellista hyötyä puuston kasvu- ja laatuappioiden pienentymisenä ja puutavaran omistaja puutavaran laatua heikentävien hyönteis- ja sienivahinkojen vähentämisenä.

4.2 Vaikutukset valtiontalouteen ja valtion talousarvioon

Laajan metsätuhojen torjumiseksi määrättyistä toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset korvattaisiin jatkossakin valtion varoista. Tällaisten tapausten laajuutta ja lukumäärää ja niistä aiheutuvien valtion varoista korvat-

tavien vahinkojen ja kustannusten määrää on hyvin vaikeaa ennakoita. Vuodesta 1991 lähtien on maa- ja metsätalousministeriön määräyksestä torjuttu valtion varoin laajoja metsätuhoja kolme kertaa. Vuonna 2008 toteutettiin ruskomäntypistiäisen torjunta Uudessa-kaupungissa ja vuonna 2011 ja 2012 torjuttiin Yyterin alueella tähtikudospistiäistuhoja. Ruskomäntypistiäisen torjunta 700 hehtaarin alueella maksoi noin 115 000 euroa. Tähtikudospistiäisen torjuntaan käytettiin valtion varoja vuonna 2011 noin 75 000 euroa ja vuonna 2012 noin 130 000 euroa. Edellä mainituissa tapauksissa torjuntaan käytettiin biologista torjunta-ainetta ja ne onnistuivat hyvin. Torjunnan maksaminen valtion varoin tulee kysymykseen vain katastrofiluontoisissa metsätuhoissa, joissa on vaarana laajat puuston kuolemat. Tällaisten tapausten esiintyminen on hyvin sattumanvaraista. Kun kustannusten määrä voi vaihdella merkittävästi tuhonaiheuttajasta riippuen, ei tarkoitukseen tarvittavien varojen määrää voida tarkkaan arvioida. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että laajojen metsätuhojen torjuntaan on budjetoitu valtion talousarviossa tietty perusmääräraha ja tarvittaessa määrärahaa on mahdollista myös lisätä.

Esityksen toteuttaminen lisää valtion korvausvastuuta vähäisessä määrin, koska luonnonsuojelualueilta levinneiden metsätuhojen lisäksi korvausvastuu laajentuisi myös luonnonsuojelutarkoitukseen hankituilta valtion alueilta taikka muilta valtion omistamilta alueilta, joita hoidetaan Metsähallituksen tai valtion maata hallinnoivan viranomaisen suojelupäätöksen mukaisesti, levinneiden metsätuhojen aiheuttamiin vahinkoihin. Luonnonsuojelualueelta levinneen metsätuhojen aiheuttamaa vahinkoa ei ole korvattu valtion varoista kertaakaan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain voimassaoloa aikana. Tapauksia, joissa metsätuho on suurella todennäköisyydellä levinnyt luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojeluun varatulta alueelta talousmetsään, on tullut maa- ja metsätalousministeriön tietoon muutamia. Eri syiden vuoksi maanomistajat eivät ole hakenneet korvauksia tai valtion ei ole katsottu vastaavan vahingoista. On luultavaa, että luonnonsuojelualueiden määrän lisääntyessä

valtion korvausvastuun edellytykset täytyvät aiempaa useammin.

Korvauksen myöntämisestä ja maksamisesta vastaisi jatkossa maa- ja metsätalousministeriön sijasta ympäristöministeriö. Tarkoitus on, että ympäristöministeriön pääluokkaan kuuluvan valtion talousarvion momentin 35.10.63 (Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot) päätösosaa täydennettäisiin siten, että momentin määrärahaa voitaisiin käyttää metsätuholakiin perustuvien valtion vahingonkorvausten maksamiseen. Esitys itsessään ei edellytä valtion varoista maksettaviin vahingonkorvauksiin tarkoitettujen määrärahojen lisäämistä.

4.3 Vaikutukset alaisen hallinnon toimintaan

Esityksen toteuttaminen ei varsinaisesti merkitse uusia tehtäviä lakia valvovalle Suomen metsäkeskukselle. Tällä hetkellä voimassa olevan lain noudattamista koskeviin tarkastuksiin on käytetty koko Suomen alueella yhteensä noin 1,5 henkilötyövuotta. Valvontaa on tehty koko Suomen alueella otantaan pohjautuen ilman riskiperusteista harkintaa. Tämä valvontatapa on ollut suhteellisen tehontota valvonnan kustannuksiin nähden. Valvonnan järjestäminen pääsääntöisesti ammattimaisten toiminnanharjoittajien omavalvontana hostosaa toimintaa ja tuo Suomen metsäkeskukselle kustannussäästöjä. Uuden lain voimaantulon jälkeen Suomen metsäkeskuksen tehtävät lisääntyisivät jonkin verran siltä osin, että metsäkeskus olisi velvollinen neuvomaan ammattimaisia toiminnanharjoittajia omavalvonnan toteuttamisessa. Omavalvonnan valvontaa voitaisiin tehdä pistetarkastuksina ja kohdentaa riskiperusteisesti. Kun systemaattisista pinotarkastuksista luovuttaisiin, voitaisiin vahingoittuneiden puiden poistamisen valvontaan osoittaa tarvittaessa resursseja.

Metsäntutkimuslaitoksen tehtävänä olisi edelleen Suomen metsäkeskuksen avustuksella seurata metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten leviämistä. Metsäntutkimuslaitoksen tehtävää laajennettaisiin siten, että sen tulisi tutkia myös tuhojen syy- ja seuraussuhteita sekä tuhojen taloudellista merkitystä. Kyseisiä tehtäviä voidaan jo tällä

hetkellä pitää Metsäntutkimuslaitoksen perustehtäviin kuuluvina. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsäntutkimuslaitoksen välisessä tulossopimuksessa sovittaisiin tarkemmin metsätuhoja koskevasta tutkimus- ja seurantatoiminnasta. Maaseutuvirastolle ei lakiehdotuksessa esitetä uusia tehtäviä.

4.4 Vaikutukset metsäteollisuuden ja korjuuyrittäjien toimintaedellytyksiin

Lainsäädäntöön otetut puutavarapinojen poiskuljettamisen määräajat aiheuttavat puunhankintaketjulle kustannuksia, koska ne osaltaan lisäävät puun korjuun ja kuljetuksen kausivaihtelua. Kotimaisen puun käytön kilpailukykyä heikentää jo tällä hetkellä voimakas kausivaihtelu puun korjuun ja kuljetuksen työmäärissä. Kausivaihtelun perussyynä on se, että suuri osa hakkuista on mahdollista toteuttaa vain talviaikaan, jolloin jäätynyt maapohja kantaa hakkuukoneita ja metsätraktoreita. Toinen merkittävä syy puutavaran korjuun ja kuljetuksen kausivaihteluun on alempiasteiselle tieverkolle asetetut liikennöintirajoitukset, jotka rajoittavat korjuukaluston siirtoa ja puutavaran autokuljetuksia. Tiestön heikko kantavuus sulkee merkittäviä metsäalueita korjuu- ja kuljetustoiminnan ulkopuolelle erityisesti kelirikko aikaan huhti-kesäkuussa. Suurin puunkorjuukaluston tarve ajoittuu talvikuukausille tammi-maaliskuulle. Puunhankintaa rasittavia lisäkustannuksia aiheutuu, kun henkilö- ja kalustoresursseista on talvella suuri kysyntä ja sama resurssi on kesällä vajaakäytössä. Talvikorjuusta kertyy puuta merkittävästi enemmän kuin mitä tuotantolaitokset tarvitsevat välittömästi raaka-aineeksi. Tämän vuoksi puuta on varastoitava kesäkauden käyttöä varten. Käytännön varastointitoimenpiteet, varastoihin sitoutunut pääoma ja puun laadun heikkeneminen varastoinnin aikana aiheuttavat myös puuta käyttävälle teollisuudelle lisäkustannuksia.

Metsäteho Oy:n tekemän tutkimuksen mukaan puutavaran korjuun ja kuljetuksen kausivaihtelu aiheuttaa teollisuudelle vuosittain noin 100 miljoonan euron suuruusluokkaa olevat lisäkustannukset verrattuna siihen vaihtoehtoon, että puuhuolto olisi mahdollis-

ta järjestää tasaisesti ympäri vuoden. Tämä ei Suomen luonnonoloista johtuen kuitenkaan ole tosiasiallisesti mahdollista.

Jotta kesäkuukausien ajaksi metsävarastoihin ei jää liikaa puutavaraa, talvikauden aikana on pystyttävä korjaamaan ja kuljetta- maan riittävä määrä puuta terminaali- ja tehdasvarastoihin. Puutavaran poiskuljettamisen määräaikojen aikaistaminen merkitsee sitä, että entistä suurempi määrä puutavaraa on kuljetettava pois metsistä ja välivarastoista ennen kelirikkorajoitusten alkamista. Kun puutavaran hakkuut, kuljetus ja varastointi on järjestettävä lainsäädäntöön otettujen vaatimusten mukaan, mainittuja toimenpiteitä ei voida toteuttaa kysynnästä ja optimaalisesta logistisesta ohjauksesta johdettujen tarpeiden mukaisesti. Myös puutavaraa jalostavien tuotantolaitosten seisokkijakso kesäkaudella voi pidentyä. Puutavaran poiskuljetuksen sijaan voidaan metsätuhojen ehkäisemiseksi toteuttaa vaihtoehtoisia toimenpiteitä, jotka myös aiheuttavat kustannuksia. Koska kevään tulo ja siihen kytkeytyvä kelirikon päättyminen on kuitenkin aikaistunut, kuusen poiskuljet- tamisen määräaikojen aikaistamisen ei voida katsoa oleellisesti vaikeuttavan puutavarakul- jetusten toteuttamista.

Puutavaraa ja vahingoittunutta puuta kos- kevat poistovelvoitteet sisältyvät jo tällä het- kellä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Ammattimaisesti puutavaran korjuuta ja jal- lostusta harjoittavilla toimijoilla on jo nyt olemassa puutavaran poiskuljettamisen seur- antajärjestelmät. Esityksen mukaan uutena asiana ammattimaisen toiminnanharjoittajan tulisi valvoa lain noudattamista omavalvon- tana ja siihen olisi nimettävä vastaava henki- lö. Kun otetaan huomioon voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyvät velvoitteet, oma- valvonnan käyttöön otton ei voida katsoa aiheuttavan ammattimaiselle toiminnanharjoit- tajalle merkittäviä lisäkustannuksia. Suomen metsäkeskuksen suorittamasta puutavaran poiskuljettamisen valvonnasta ei ole aiheutu- nut puutavaraa korjaaville ja jalostaville yri- tyksille kustannuksia. Ympäristönsuojelulli- sista syistä olisi tarkoituksenmukaista säilyt- tää maksuttomuus myös jatkossa.

Varastoidun puutavaran omistaja olisi jat- kossa velvollinen korvaamaan terminaali- tai tehdasvarastosta toisen metsään levinneet tu-

hot. Vastaavansisältöinen säännös sisältyy voimassa olevaan lainsäädäntöön. Nykylain- säädännössä korvaukset on rajattu koske- maan vain merkittäviä tuhoja, joten varas- toidun puutavaran omistajalle voi tästä aiheu- tua lisäkustannuksia nykytilanteeseen verrat- tuna. Voimassa olevaa sääntelyä voidaan kil- tenkin pitää epätarkoituksenmukaisena, sillä kyseisissä tapauksissa yksityinen maanomis- taja joutuu sietämään jatkuvaluonteisesta, laajamittaisesta elinkeinonharjoittamisesta aiheutuvia vahinkoja.

4.5 Vaikutukset maanomistajiin ja kan- salaisiin

Metsätuholaila pyritään ylläpitämään met- sien hyvää terveydentilaa ja torjumaan met- sätuhoja. Suomessa on yli 700 000 metsän- omistajaa, jotka yksin tai yhdessä omistavat metsätilan. Metsätuhojen syntymisen ja le- viämisen torjunta vaikuttaa myönteisesti metsätilainvestointien arvon pysyvyyteen. Ehdotetun lain myötä maanomistajalle ei ai- heutuisi lisäkustannuksia nykytilanteeseen verrattuna.

Metsillä on huomattava virkistyskäyttöar- vo, sillä yli kaksi kolmesta suomalaisesta ul- koilee luonnossa viikoittain. Metsien tervey- dentilan säilyminen hyvänä voidaan katsoa parantavan metsien virkistyskäyttömahdolli- suuksia.

4.6 Ympäristövaikutukset

Metsätuholain tavoitteena on turvata hyvä metsien terveydentila. Puutavaran, muiden rungonosien ja vahingoittuneiden puiden poistamisella pyritään pitämään pahimpien tuhohyönteisten määrä metsässä alhaisella ta- solla ja metsätuhojen riski suhteellisen pie- nenä ja siten säilyttämään metsät terveinä ja elinvoimaisina. Lailla ei kuitenkaan kyetä es- tämään kaikkia metsätuhoja.

Metsätuholakia sovelletaan pääsääntöisesti alueella, johon sovelletaan myös metsälakia. Talouskäytössä olevia metsiä tulee hoitaa ja käyttää siten, että turvataan yleiset edellytyk- set metsien biologisen monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen säilymi- selle. Koska luonnon monimuotoisuuden li- säämisessä on otettava huomioon metsätuho-

riskit, ei talousmetsiin voida jättää kerralla poikkeuksellisen suuria määriä havupuuta lahoamaan, vaikka lahoppuulla edesautettaisiin monimuotoisuuden lisääntymistä. Metsätuholakia sovellettaisiin myös metsälaissa tarkoitetuilla erityisen tärkeillä elinympäristöillä. Lakiin ehdotetaan kuitenkin otettavaksi vahingoittuneiden puiden poistamista koskeva erityissäännös. Maanomistaja voisi jättää vahingoittuneita puita metsälaissa tarkoitettulle erityisen tärkeälle elinympäristölle ja metsälain soveltamisalaan kuuluvalla Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella enemmän kuin metsätuholain mukaan on sallittu ilmoittamalla siitä Suomen metsäkeskukselle.

Kun vahingoittuneiden puiden poiskuljetusvelvollisuus on tarkoitus määrittää kiintokuutiometreinä hehtaaria kohden kappalemäärän tai prosenttiluvun sijaan, tarkoittaa se sitä, että poiskuljetusvelvollisuus tiukentuisi pienissä, pinta-alaltaan alle hehtaarin kokoisissa metsiköissä, joihin on aiemmin voinut jättää 20 kappaleen puuryhmän. Tämän vuoksi lakiin esitetään poikkeusta, jonka mukaan pinta-alaltaan alle hehtaarin kokoiisiin metsiköihin sovellettaisiin kuuselle 10 kiintokuutiometrin raja-arvoa ja männylle 20 kiintokuutiometrin raja-arvoa.

Puiden poistamisen sijasta voidaan toteuttaa myös vaihtoehtoisia toimenpiteitä tuhojen estämiseksi. Vahingoittuneet puut voidaan esimerkiksi peittää lehtipuukerroksella tai pieniläpimittaisella havupuulla, jolloin tuhohyönteiset eivät pääse lisääntymään puissa ja puut voidaan näin haluttaessa jättää paikalleen lahoamaan. Peittävä kerros voidaan myöhemmin poistaa.

Valtakunnan metsien 11. inventoinnin mukaan Suomessa metsien keskimääräinen puuston vuotuinen kasvu on 4,6 kiintokuutiota hehtaaria kohden. Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntien alueella kasvu on keskimäärin 2,7 ja Etelä-Suomessa keskimäärin 6,4 kiintokuutiometriä hehtaaria kohden. Keskimääräinen puuston kasvu sisältää sekä havupuuston että lehtipuuston kasvun. Ehdotetun metsätuholain mukaan maanomistaja voisi jättää vahingoittuneita kuusipuita hehtaarille vuosittain 10 kiintokuutiometriä ja mäntypuita 20 kiintokuutiometriä ja tähän määrään luettaisiin vain tyviläpimitaltaan yli 10 senttimetriä olevat

havupuut. Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että ehdotettu metsätuholaki ei estä lahoppuun tuottamista metsissä. Käytännössä ehdotettu vahingoittuneiden puiden poistovelvollisuus tulee sovellettavaksi yleensä vain tilanteessa, jossa myrsky tai puihin kertynyt lumikuorma katkoo tai kaataa merkittävässä määrin puita.

4.7 Muut vaikutukset

Esityksellä ei voida katsoa olevan muita mainittavia vaikutuksia.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 7.3.2011 työryhmän valmistelemaan ehdotus uudeksi metsätuhojen torjuntaa koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän työn tavoitteena oli 1) uudistaa ja saattaa metsätuholainsäädäntö ajan tasalle, 2) edistää metsien sopeutumista muuttuvaan ilmastoon turvaamalla (uudistetulla lainsäädännöllä) talousmetsien hyvä terveydentila, 3) huomioida energia-puun korjuun vaikutukset metsien terveyteen, 4) selkeyttää metsätuholainsäädännön suhdetta monimuotoisuuden turvaamiseen, 5) tarkistaa metsätuholainsäädäntöön liittyvien vahinkojen korvaamisen perusteet sekä 6) valmistella luonnokset tarvittaviksi alemmanasteisiksi säädöksiksi. Työryhmä sai työnsä päätökseen ja luovutti muistionsa 29.2.2012 (MMM:n työryhmämuistio 2012:4). Hallituksen esitys pohjautuu työryhmän esitykseen ja sen jatkovalmistelu on tehty virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Maaseutuvirastolta, Elintarviketurvallisuusvirastolta, Metsätutkimuslaitokselta, Suomen metsäkeskukselta, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolta, Metsähallitukselta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Metsäteolli-

suus ry:ltä, Suomen Sahat ry:ltä, Koneyrittäjien liitto ry:ltä, Metsäalan Kuljetusyrittäjät ry:ltä, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf:ltä, Etämetänomistajien Liitto ry:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Kasvinsuojeluteollisuus ry:ltä ja Pohjois-Suomen yhteismetsien yhdistys ry:ltä.

Maa- ja metsätalousministeriölle toimitettiin 24 lausuntoa. Pyydettyjen lausuntojen lisäksi lausunnon toimittivat Birdlife Suomi ry, Luonto-Liitto ry, Suomen ympäristökeskus (SYKE), WWF Suomi ja Kasvinsuojeluseura ry. Ministeriölle ehdotuksen hallituksen esitykseksi valmistelleen työryhmän esitys ei ollut kaikista asioista yksimielinen, mikä näkyi myös lausunnoissa. Kappalemääräisesti eniten lausunnoissa kiinnitettiin huomiota lain 6 §:n mukaiseen vahingoittuneen puun poistamisvelvoitteeseen (10 kpl) sekä 20 §:n vahingonkorvausvelvollisuuteen metsälain alaisilla kohteilla (7 kpl).

Yleisesti ottaen lain tarkoitus ja tavoite torjua laajoja metsätuhoja nähtiin hyvänä. Puutavaran ja vahingoittuneen puun poiskuljettamisen määräaikojen aikaistaminen kuusen osalta Etelä- ja Keski-Suomessa nähtiin tarpeellisena ja perusteltuna muutoksena. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että puutavaran poistamista koskeva metsätuholain 3 §:n sääntely jää perustuslain 80 §:n kannalta tarpeettoman väljäksi, kun määräaikoista ja alueista esitettiin säädettävän tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asian jatkovalmistelussa pykälää muutettiin siten, että poiskuljettamisen määräaikoja koskevat säännökset ja alueiden määräytymisperusteet otettiin lakiin.

Lausunnoissa pidettiin uutta esitystä kantojen poiskuljetusvelvoitteesta juurikäpätuhojen torjumiseksi perusteltuna. Neljä lausunnonantajaa esitti kuitenkin harkittavaksi, että juurikäävän torjunta säädettäisiin pakolliseksi kesähakkuissa juurikäävän riskialueilla sen aiheuttamien merkittävien taloudellisten tappioiden vähentämiseksi ja leviämisen estämiseksi. Menettelyä ei kuitenkaan ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi, koska juurikäävän torjuntaan on mahdollista saada kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaista tukea ja tätä menettelyä on tarkoitettu jatkaa.

Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Metsähallitus, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Metsäteollisuus ry sekä ympäristöjärjestöt katsoivat, että esitysluonnoksessa vahingoittuneiden puiden poistamista koskeva raja-arvo 10 kuutiometriä hehtaarilla on liian tiukka. Esille nousi myös se, että raja-arvon esittäminen kuutiomääräisenä tiukentaa poistovelvollisuutta erityisesti pienissä, alle hehtaarin kokoisissa metsiköissä. MTK ry kuitenkin muistutti, että esimerkiksi Ruotsissa poiskuljetusvelvoitteen raja on 5 kuutiometriä hehtaarilla. Useat tahot, kuten Metsäntutkimuslaitos, esittivät männylle ja kuuselle asetettavan eri raja-arvot. Useissa lausunnoissa esitettiin, että metsätuholain säännöksiä ei tulisi soveltaa metsälain soveltamisalaan kuuluvilla luontokohteilla, kuten lain 10 §:ssä tarkoitetuilla erityisen tärkeillä elinympäristöillä ja metsälain nojalla toteutettavilla Natura 2000 -verkostoon kuuluvilla alueilla. Lisäksi erityisesti ympäristöhallinto ja luontojärjestöt nostivat esiin sen, että vahingoittuneen puun määritelmää ei tulisi muuttaa.

Vahingonkorvausvelvollisuuden raja-arvon muuttamista metsälain soveltamisalaan kuuluvilla alueilla kuutiomääräiseksi prosentuaalisten määrien sijaan vastustivat Metsäteollisuus ry ja luontojärjestöt. Kyseiset tahot pitivät myös ehdotettua vahingonkorvauksen kynnysarvoa liian matalana. Jatkovalmistelussa raja-arvoa nostettiin. Metsäteollisuus ry kritisoi varastoidun puutavaran omistajalle asetettavaa ankaraa vastuuta terminaali- tai tehdasvarastosta toisen metsään levinneestä metsätuhosta. Tuottamuksesta riippumaton vastuu on kuitenkin katsottu tarkoituksenmukaiseksi, sillä kyseisissä tapauksissa yksityinen maanomistaja joutuu sietämään jatkuvaluonteisesta, laajamittaisesta elinkeinonharjoittamisesta aiheutuvia vahinkoja.

Oikeusministeriö ehdotti vahingonkorvauksia koskeviin pykäliin täsmennyksiä ja tiivistämistä esimerkiksi viittaamalla enemmän suoraan vahingonkorvauslakiin (412/1974). Lisäksi oikeusministeriö esitti lukuisia teknisiä tarkistuksia ehdotettuihin pykäliin.

Valtiovarainministeriö esitti varauksensa siihen, että ehdotetun metsätuholain 21 §:n mukaista valtion korvausvastuuta laajennet-

taisiin myös muilta kuin varsinaisilta suoje-
lualueilta levinneisiin tuhoihin.

Metsäntutkimuslaitos ehdotti, että metsän-
tutkimuksellisista syistä voitaisiin hyväksyä
tietylle kohteelle jätettävän laissa esitetyn ra-
ja-arvon ylittävä määrä vahingoittunutta puu-
ta. Jatkovalmistelussa asia otettiin huomioon
siten, että lakiehdotuksessa esitetään Suomen
metsäkeskukselle oikeutta hyväksyä tällainen
poikkeus valtion maalla.

Valvontajärjestelmän muuttamista omaval-
vontaperusteiseksi kannatti Suomen metsä-
keskus ja sitä vastustivat puolestaan Metsä-
teollisuus ry ja Suomen sahat ry. Jatkoval-
mistelussa omavalvonnan toteuttamista kos-
kevaa esitystä muutettiin siten, että ammat-
timaisen toiminnanharjoittajan ei tarvitsisi
tehdä Suomen metsäkeskukselle toimitetta-
vaa kirjallista omavalvontasuunnitelmaa.

Lausunnoissa esitetyt muutosesitykset py-
rittiin soveltuvain osin ottamaan huomioon
hallituksen esityksen jatkovalmistelussa. Jat-
kovalmistelu koski erityisesti monimuotoi-
suuden ja lahoppuun tuottamisen ottamista pa-
remmin huomioon sekä vahinkojen korvaa-
mista koskevien säännösten tarkistamista.
Lausunnoissa esitettyjä teknisiä tarkennuseh-
dotuksia on myös huomioitu esityksen jatko-
valmistelussa.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousar-
vioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yh-
teydessä.

Metsätuholakia on pääsääntöisesti tarkoitus
soveltaa alueilla, joilla sovelletaan metsäla-
kia. Eduskunnalle on annettu kevädistunto-

kaudella hallituksen esitys laeiksi metsälain
ja rikoslain 48 a luvun 3 §:n muuttamisesta
(HE 75/2013 vp). Ehdotetun metsätuholain
valtion vahingonkorvausvelvollisuutta kos-
kevilla säännöksillä on liityntä metsälain so-
veltamisalan ulkopuolelle jääviin alueisiin.
Ehdotetussa metsälaiassa olisi myös viittaus
metsätuholakiin. Esityksillä on siten sellai-
nen yhteys, että ne on tarkoituksenmukaista
käsitellä samanaikaisesti.

7 Riippuvuus kansainvälisistä vel- voitteista

Euroopan yhteisön valtioneuvoston päätökset si-
sältyvät Euroopan yhteisön toiminnasta an-
netun sopimuksen 107–109 artikloihin. Euroo-
pan komissio seuraa jatkuvasti jäsenvaltioi-
den tukijärjestelmiä. Komission harjoittama
valtioneuvoston yleisvalvonta perustuu tukioh-
jelmien ilmoittamiseen eli notifiointiin ko-
missiolle, niiden hyväksymiseen komissiossa
sekä jäsenmaiden raportointiin tukiohjelmien
soveltamisesta. Perustamissopimuksen 108
artiklan mukaan jäsenvaltion on annettava
tieto tuen muuttamista koskevasta suunnitel-
masta niin ajoissa, että komissio voi esittää
sitä koskevat huomautuksensa.

Metsätuholaiassa ehdotettuun laajojen met-
sätuhojen torjuntaan liittyvien kustannusten
korvaamista koskevaan järjestelyyn saattaa
sisältyä valtioneuvoston tukea. Sellaiset ehdotetun
metsätuholain säännökset, joihin soveltami-
seen saattaa liittyä valtioneuvoston tukea, on tarkoitus
saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella
sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt tu-
kijärjestelmän kokonaisuudessaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki metsätuhojen torjunnasta

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotetussa 1 §:ssä säädettäisiin metsätuholain tarkoituksesta ja soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi metsien hyvän terveydentilan ylläpitäminen ja metsätuhojen torjuminen. Ehdotettu laki metsätuhojen torjunnasta on valmisteltu suojaamaan talousmetsien puuston terveyttä ja edistämään kestävästä metsätaloudesta. Metsätuhojen ennaltaehkäisy ja leviämisen estäminen ovat keskeisiä keinoja metsien hyvän terveydentilan ylläpitämisessä.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin lakia sovellettavan metsässä ilmeneviin metsätuhoihin, terminaali- ja tehdasvarastoihin sekä alueen sijainnista riippumatta puutavaran hakkuupaikkoihin ja välivarastoihin. Yleiset säännökset metsien hoidosta ja käytöstä sisältyvät metsälakiin. Metsätuholakia sovellettaisiin alueisiin, jotka ovat metsälain soveltamisalan piirissä. Metsätuholain tavoitteena on metsien hyvän terveydentilan ylläpitäminen ja metsätuhojen torjuminen. Suhteessa metsälakiin metsätuholaki on erityislaki. Tämän vuoksi metsätuholain säännöksiä sovellettaisiin myös metsälaissa tarkoitetuilla monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeillä elinympäristöillä. Hakkuuta on mahdollista tehdä myös metsälain ulkopuolisilla alueilla, kuten esimerkiksi sähkö- tai tielinjoilla tai poikkeustapauksissa luonnonsuojelualueilla. Metsätuholaki koskee myös tällaisilta alueilta hakattua puutavaraa.

Metsätuhojen torjunnan kannalta tuhot ovat varsin erilaisia. Elottomien tekijöiden aiheuttamat tuhot saattavat syntyä joko ihmistoinnin seurauksena, kuten metsäpalot tai luonnonvoimien vaikutuksesta, kuten tuuli-, pakkas- ja lumituhot. Metsäpalojen leviämisen estämistä tarkoittavat säännökset on jo sijoitettu palo- ja pelastustointia koskevaan lainsäädäntöön. Edellä mainituista seikoista johtuen lakiehdotusta ei ole ulotettu koskemaan elottomien tekijöiden välittömästi aiheuttamien metsätuhojen torjuntaa. Laki ei

myöskään koskisi hirvieläinten aiheuttamien tuhojen torjuntaa tai niihin liittyviä korvauksia, koska niistä säädetään riistavahinkolaisissa. Tämä käy myös välillisesti ilmi laissa tarkoitettuja määritelmiä koskevasta 2 §:stä, jossa metsätuholla tarkoitettaisiin hyönteisten, muiden selkärangattomien eliöiden, sienien, bakteerien ja virusten metsässä kasvaville puille aiheuttamia sellaisia tauteja ja puiden kasvun tai laadun heikkenemistä, joista aiheutuu taloudellista vahinkoa.

Ehdotetulla metsätuholalla tavoitellaan vain kasvaviin puihin kohdistuvien metsätuhojen estämistä. Eräät sienet ja hyönteiset aiheuttavat kuitenkin vahinkoa kaadettuun puutavaraan. Koska kaadetun puutavaran suojeleminen sieni- ja hyönteisvahingoilta on katsottava puutavaran omistajan asiaksi, ei metsätuholakia ole ulotettu koskemaan tällaisia tapauksia. Metsässä kasvavaa puustoa voi kohdata hyönteis- tai sienituho, jonka aiheuttaja on peräisin kaadetusta puutavarasta. Tämän vuoksi metsätuholakiin esitetään säännöksiä, jotka koskevat kaadettujen puiden, puutavaran ja kantojen poistamista hakkuupaikalta sekä välivarastosta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus kasvinterveyden suojelemisesta annettuun lakiin sen selventämiseksi, että kyseistä lakia sovelletaan Suomessa ennen esiintymättömiin vaarallisiin kasvintuhoojiin.

2 §. *Määritelmät.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi laissa käytettyjä määritelmiä koskevat säännökset. Pykälän 1 kohdan mukaan metsällä tarkoitettaisiin aluetta, johon sovelletaan metsälakia. Pykälän 2 kohdassa tarkoitettaisiin metsätuholla hyönteisten, muiden selkärangattomien eliöiden, sienien, bakteerien ja virusten metsässä kasvaville puille aiheuttamia sellaisia tauteja ja puiden kasvun tai laadun heikkenemistä, joista aiheutuu taloudellista vahinkoa. Merkittävimmät elollisista tekijöistä johtuvat metsätuhot aiheutuvat hyönteisistä ja sienistä.

Metsätuho ilmenee tyypillisesti puiden kuolemisena, kasvun vähentymisenä tai puun laadun heikkenemisenä ja taloudellinen haitta edellä mainituista seikoista johtuvana metsänomistajan varallisuusarvon heikentymisenä.

senä. Metsässä kasvavissa puissa on aina josain määrin hyönteisiä ja sienitauteja, jotka aiheuttavat puun kasvun vähenemistä. Sellaista metsää, joka olisi tässä suhteessa täysin terve, tuskin on olemassa. Jotta kyseessä olisi metsätuholaissa tarkoitettu metsätuho, aiheutuneiden vahinkojen tulee ylittää metsäelinympäristössä tavanomaisesti ilmenevä elävien puiden heikkeneminen.

Pykälän 3 kohtaan ehdotetaan otettavaksi puutavaraa koskeva määritelmä. Puutavaralla tarkoitettaisiin tässä laissa tyviläpimitaltaan yli 10 senttimetriä olevaa kuorellista puutavaralajeiksi valmistettua kuorellista raaka-puta puutavaran käyttötarkoituksesta riippumatta. Puutavaralajeiksi katsottaisiin tässä laissa kuitu-, tukki- ja energiapuu tai muu vastaavankaltainen teollisuuden tai kotitarvekäyttöön tarkoitettu puutavara.

Kaarnoittuneella mäntypuutavaralla tarkoitettaisiin pykälän 4 kohdan mukaan mäntypuutavaraa, jonka pituudesta vähintään yksi neljäsosa on hilseilemättömän, kovan kaarnan peitossa.

Pykälän 5 kohtaan ehdotetaan otettavaksi vahingoittuneen puun määritelmä. Vahingoittuneella puulla tarkoitettaisiin sellaista vaurioitunutta mänty- tai kuusipuuta, josta metsätuhoja aiheuttavat hyönteiset voivat levitä. Vahingoittunut puu voi olla joko kaatunut, katkennut, latvansa menettänyt, voimakkaasti taipunut tai muuten vastaavalla tavalla vioittunut. Metsätuhoja aiheuttavat hyönteiset voivat käyttää tällaisia puita lisääntymisalustanaan. Vioittumisen on voinut aiheuttaa tuuli, lumi, metsäpalo, kuivuus, hyönteislaji, sienitauti, eläin, ihmisen toiminta tai muu vastaavankaltainen tuhonaiheuttaja. Vahingoittuneesta puusta ei ole saatavissa käypää arvoa. Vahingoittumisen tai vioittumisen tulisi olla pysyvää. Vahingoittuneeksi puuksi ei tämän vuoksi katsottaisi sellaista puuta, joka on mäntypistiäisten tai muun neulastuholaisen syönnin takia menettänyt neulasiaan, ja joka todennäköisesti toipuu neulasten syönnistä. Vahingoittuneeksi puuksi katsottaisiin myös puu, johon kirjanpainaja on iskeytynyt, vaikka muut vahingoittuneen puun kriteerit eivät täytyisi. Vahingoittuneena puuna ei pidettäisi täysin kuollutta tai lahonnutta puuta.

Taimikkovaiheen puustolla tarkoitettaisiin pykälän 6 kohdan mukaan puustoa, jonka

kasvatuskelpoisten puiden keskipituus on enintään 1,3 metriä, kun puun pituus määritettäisiin syntypisteestä tai maanpinnan tasosta latvan huippuun. Kuluvana vuonna istutetut tai kylvetyt taimikot luokiteltaisiin tässä laissa tarkoitetuksi taimikoksi. Taimikkovaiheen puuston määritelmä poikkeaa eduskunnan käsiteltäväksi annetun metsälain muuttamista koskevan lakiehdotuksen sisältämästä metsälain edellyttämästä taimikosta. Eroavuus perustuu siihen, että metsälain määrittely on laadittu maanomistajan uudistamisvelvollisuuden arvioimista varten, kun taas metsätuholaissa taimikon määritelmä liittyy korvausvelvollisuuden sisältöön.

Puun tyviläpimitalla tarkoitettaisiin pykälän 7 kohdan mukaan kuoren päältä koh-tisuorassa puun pituusakselia vasten mitattua läpimittaa. Tyviläpimita mitattaisiin puutavaran tyvestä eli yleensä paksummasta päästä ja pystypuun juurenniskasta.

Biologisella kasvinsuojeluaineella tarkoitettaisiin pykälän 8 kohdan mukaan luonnossa eristetyistä organismeista tuotettua valmistetta, jota käytetään kasvien tai kasvustojen käsittelyyn kasvitautien, tuhoeläinten tai rikakasvien torjumiseksi tai kasvunsaateen.

Metsiköllä tarkoitettaisiin pykälän 9 kohdan mukaan kasvupaikaltaan ja puustoltaan pääsääntöisesti yhtenäistä metsän osaa. Metsikön puusto voi olla epäyhtenäistä esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, kun metsänkasvatustavaksi on valittu eri-ikäismetsikön kasvatus tai uudistaminen pienaukkohakkuilla.

Pykälän 10–13 kohdissa määriteltäisiin metsätuholaissa tarkoitettut puutavaravarsot. Välivarastolla tarkoitettaisiin pykälän 10 kohdan mukaan paikkaa, johon puun korjuun yhteydessä tilapäisesti varastoidaan puutavaraa kaukokuljetusta varten. Välivarasto muodostuu yleensä metsäkuljetuksen jälkeen varastoitavasta puutavarasta paikkaan, joka sijaitsee tavallisesti kaukokuljetusreitillä varressa hakkuupaikan läheisyydessä. Välivarastossa ei varastoida puutavaraa pysyvästi. Välivarasto voi sijaita myös luonnonsuojelulain mukaisella suojelualueella tai valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulla alueella. Terminaalivarastolla tarkoitettaisiin pykälän 11 kohdan mukaan kaukokuljetusreitillä varrella olevaa pysyväisluonteista paikkaa, jolle varastoidaan puutavaraa. Tyy-

pillisiä terminaalivarastoja ovat esimerkiksi autokuljetuksen puskurivarastot, rautatien lastauspaikkojen ja uittokuljetuksen varastot, satamavarastot ja mittausasemien varastot. Tehdasvarastolla tarkoitettaisiin pykälän 12 kohdan mukaan tuotantolaitoksen yhteydessä kaukokuljetusvaiheen lopussa olevaa paikkaa, jolle varastoidaan puutavaraa.

Ammattimaisella toiminnanharjoittajalla tarkoitettaisiin metsätuholaissa pykälän 13 kohdan mukaan puutavaran omistajaa tai hakkuuoikeuden haltijaa, joka harjoittaa puutavaran korjuuta ja joka ammattimaisesti hankkii puutavaraa tai hakkuuoikeuksia jalostusta tai välittämistä varten. Toiminnanharjoittajan toimialana voi olla joko metsätalouden harjoittaminen, puunkorjuu tai muu toimiala. Ammattimaisena toiminnanharjoittajana ei pidettäisi sellaista yhteismetsän osakaskuntaa ja yhteisalueella (758/1989) tarkoitettua yhteisen alueen osakaskuntaa, jonka osuuksista vähintään puolet on luonnollisten henkilöiden omistuksessa.

3 §. Puutavaran poistaminen hakkuupaikalta ja välivarastosta. Ehdotettu pykälä sisältää perussäännökset velvollisuudesta poistaa havupuutavara hakkuupaikalta ja välivarastosta.

Voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain mukaan puutavaran omistaja on velvollinen huolehtimaan, että syyskuun alun ja toukokuun lopun välisenä aikana kaadettu ainespuun mittavaatimukset täyttävä mäntypuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta tai välivarastosta lakkautettujen Oulun ja Lapin läänien alueella viimeistään 15 päivänä heinäkuuta ja muualla maassa viimeistään 1 päivänä heinäkuuta. Lisäksi puutavaran omistajan on huolehdittava, että syyskuun alun ja kesäkuun lopun välisenä aikana kaadettu ainespuun mittavaatimukset täyttävä kuusipuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta tai välivarastosta lakkautettujen Oulun ja Lapin läänien alueella viimeistään 15 päivänä elokuuta ja muualla maassa viimeistään 1 päivänä elokuuta.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan maa jaettaisiin metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten esiintymisen ja lämpösomman perusteella kolmeen alueeseen, joille säädettäisiin puutavaran poiskuljettamisen määräajat. Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mu-

kaan puutavaran omistajan olisi huolehdittava, että edellisen vuoden syyskuun 1 päivän ja kuluvan vuoden toukokuun 31 päivän välisenä aikana kaadettu kuusipuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta ja välivarastosta A-alueella viimeistään 15 päivänä heinäkuuta, B-alueella viimeistään 24 päivänä heinäkuuta ja C-alueella viimeistään 15 päivänä elokuuta. Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan puutavaran omistajan olisi huolehdittava, että edellisen vuoden syyskuun 1 päivän ja kuluvan vuoden toukokuun 31 päivän välisenä aikana kaadettu kaarnoittunut mäntypuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta ja välivarastosta A- ja B-alueella viimeistään 1 päivänä heinäkuuta ja C-alueella viimeistään 15 päivänä heinäkuuta. Ehdotetun pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan puutavaran omistajan olisi myös huolehdittava, että kuluvan vuoden kesäkuun 1 päivän ja elokuun 31 päivän välisenä aikana kaadettu kuusipuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta tai välivarastosta A-alueella 30 päivän kuluessa hakkuuhetkestä.

Kaarnakuoriaiset ovat pieniä kovakuoriaisia, jotka iskeytyvät lisääntymään yleensä elinvoimaltaan heikentyneisiin puihin. Erityisen sopivia kaarnakuoriaisten lisääntymispaikkoja ovat näin ollen tuore kuorellinen puutavara, hakkuutähteet sekä myrskyn ja lumen tai muun tuhonaiheuttajan vahingoittamat puut. Kuusella elävä kirjanpajaja kykenee iskeytymään myös elinvoimaisiin pystypuihin ja aiheuttamaan puuston joukko-kuolemia, jos tuholaiskanta pääsee kasvamaan riittävän suureksi. Männyllä elävät ytimennävertäjät, joista pystynävertäjä on yleisin, eivät yleensä aiheuta elinvoimaisten pystypuiden joukko-kuolemia. Ytimennävertäjät aiheuttavat elävälle puustolle kasvutappioita vioittamalla männyin vuosikasvaimia ravintosyönnillään kasvainten sisällä. Metsätuhojen torjunnan kannalta on tärkeää, että kaarnakuoriaiskannat pidetään mahdollisimman pieninä, jolloin ne eivät pääse vahingoittamaan ainakaan elinvoimaisia, kasvavia puuta. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää poistaa metsästä sellainen puutavara ja vahingoittuneet puut, johon kaarnakuoriaiset ovat iskeytyneet ennen kuin uudet aikuiset poistuvat puusta.

Jos hakkuu on aloitettu ennen syyskuun ensimmäistä päivää ja jatkuu kyseisen ajankohdan yli, eikä puita ole eroteltu hakkuuajan mukaan, olisi kaikki kyseisen toimenpiteen aikana hakattu puutavara kuljetettava pois määräaikoihin mennessä. Jos hakkuu on aloitettu ennen toukokuun 31 päivää ja jatkuu kyseisen ajankohdan jälkeen, eikä puita ole eroteltu hakkuuajan mukaan, olisi kaikki kyseisen toimenpiteen aikana hakattu puutavara kuljetettava pois.

Kaarnakuoriaisten aiheuttamat metsätuhot ovat hyönteistuhoista taloudellisesti merkittävimmät. Puuhun tunkeutuminen tapahtuu keväällä varsin lyhyen ajan kuluessa. Pystynävertäjät iskeytyvät mäntyihin, kun lämpötila nousee yli 10 celsiusasteeseen, mikä tapahtuu yleensä suunnitellulla A-alueella maaliskuun huhtikuussa, B-alueella huhtikuussa ja C-alueella huhti-toukokuussa. Kirjanpainajat aloittavat parveilunsa ja iskeytyvät kuusiin, kun lämpötila nousee yli 20 celsiusasteeseen, mikä tapahtuu suunnitellulla A-alueella tavallisesti toukokuussa ja muualla touko-kesäkuussa. Kehitys munasta aikuiseksi kestää lajista ja lämpötiloista riippuen kuukaudesta kahteen kuukauteen. Pystynävertäjien poistuminen puusta tapahtuu yleensä suunnitellulla A-alueella kesäkuun loppupuolelta alkaen, B-alueella heinäkuun alusta alkaen ja C-alueella heinäkuun puolivälistä alkaen. Kun kirjanpainajat ovat saaneet syömäkuvionsa valmiiksi ja munineet, osa niistä voi iskeytyä toisen kerran ja munia toisen niin sanotun sisaruskupolven. Tämä tapahtuu tyypillisesti kesä-heinäkuun vaihteen tienoilla. Kirjanpainajat aikuistuvat Etelä-Suomessa heinäkuun alusta alkaen, mutta pysyvät usein lisääntymispuissaan myöhäiskesään asti. Osa niistä talvehtii puissa, joissa ovat syntyneet. Kuumina ja kuivina kesinä kuusten kuoret kuivuvat ja pakottavat nuoret aikuiset jättämään synnyinpuunsa. Tällöin ne voivat iskeytyä kuusiin heinäkuun lopulta alkaen. Jotta kirjanpainajien lisääntymistä voitaisiin rajoittaa ja estää kirjanpainajan sisaruskupolvien ja toisen sukupolven aiheuttamat tuhot, tulisi myös kesäaikaan kaadettu kuusipuutavara poistaa metsästä ja välivarastosta Etelä-Suomessa kuukauden kuluessa hakkuusta.

Hakkuupaikalla tarkoitettaisiin aluetta, jossa puu on kaadettu. Pykälän säännökset koskisivat näin ollen kaikkia hakkuupaikkoja eikä yksinomaan metsätaloudellisessa tarkoituksessa suoritettujen hakkuuiden alueita. Esimerkiksi rakennuspaikalla taikka sähkö- tai tielinjalla kaadetut puut olisi kuljetettava ehdotetussa pykälässä tarkoitettuihin määräaikoihin mennessä pois tai poiskuljettamisen sijaan suoritettava 4 §:ssä tarkoitettuja vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Poikkeustapauksessa myös luonnonsuojelualueella voidaan toteuttaa hakkuu ja ehdotettua 3 §:ää sovellettaisiin tällaisella hakkuualueelta kaadettuun puutavaraan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös puutavaramäärästä, jota pienempää määrää poiskuljettamisvelvollisuus ei koskisi. Ehdotetun säännöksen mukaan 2 momentissa tarkoitettua pääsääntöä ei sovellettaisi 20 kiintokuutiometriä pienempään yksittäiseen hakkuupaikalla tai välivarastossa sijaitsevaan puutavara- tai energiapuupinoon, joka on mäntyä. Tällä tavalla pienten mäntypuutavaraerien kallis kerääminen kaukokuljetusvaiheessa voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin ilman aikarajoista syntyviä merkittäviä lisäkustannuksia. Samalla kuljetuskaluston käyttö voidaan kohdentaa suurempien erien poiskuljetukseen määräaikoihin mennessä. Pino katsottaisiin yksittäiseksi, jos se sijaitsee vähintään 200 metrin päässä muista vastaavista pinoista.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi lähinnä korjattua energiapuuta koskeva poikkeussäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan puutavaran poiskuljettamista koskeva velvoite ei koskisi puutavarapinoa, jonka tilavuudesta on enintään puolet tyviläpimitaltaan yli 10 senttimetrin paksuista mänty- tai kuusipuutavaraa. Kirjanpainajat hyödyntävät lähinnä paksumpiläpimittaista eli yli 10 senttimetriä tyviläpimitaltaan olevaa kuusipuuta. Toisaalta pystynävertäjät kykenevät lisääntymään jopa kolmen senttimetrin paksuisessa paksukaarnaisessa männyssä. Jos pinosta on puolet tai vähemmän paksumpiläpimittaista puutavaraa, ei metsätuhojen riski ole suuri. Energiakäyttöön tarkoitettua puutavaraa on myös usein tarve kuivattaa hakkuupaikalla tai sen läheisyydessä läpi kesän.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin puutavaran poiskuljettamisen A-, B- ja C-alueista. Kaavailtu A-alue muodostuisi Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakuntien alueista ja B-alue Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Satakunnan maakuntien alueista. Kaavailtu C-alue muodostuisi loppuosasta Manner-Suomea. Puutavaran poiskuljettamista koskevien aluejakojen säätäminen valtioneuvoston asetuksella on tarpeellista, jotta ilmeneviin metsätuhoihin kyettäisiin reagoimaan ja tuhojen leviämiseen varautumaan riittävän nopeasti tarvittaessa aluejakoja muuttamalla.

4 §. Vaihtoehdot puutavaran poistamiselle. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi toimenpiteistä, jotka puutavaran omistajan on tehtävä metsätuhojen estämiseksi, jos puutavaran omistaja ei poista puutavaraa siten kuin ehdotetun lain 3 §:n 2 momentissa säädetään.

Metsätuhojen leviämisen estämisen kannalta ei voida pitää riittävänä sitä, että kuorellinen havupuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta, jos se varastoidaan hyönteistuhojen leviämisen kannalta otollisena aikana välivarastoon metsään tai metsän läheisyyteen. Tästä välivarastosta hyönteistuhot voivat levitä ympäröivään metsään ja metsätuho voi syntyä. Puutavaran kerääminen hakkuupaikoilta välivarastoihin merkitsee kuitenkin hyönteisten ja leviämispesäkkeiden lukumäärän vähenemistä ja vastaavasti hyönteistuhovaaran pienenemistä. Kun kaarnakuoriaiset iskeytyvät varastojen osalta lähinnä vain puutavarapinon pintakerrokseen, merkitsee välivarastointi, varsinkin jos varastot ovat suuria, jo sinänsä kaarnakuoriaisten lisääntymisedellytysten heikentymistä. Käytännössä välivarastot ovat kuitenkin usein varsin pieniä ja etenkin jos niitä on useita, on niistä leviävien metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten riski ympäröivälle metsälle ilmeinen.

Käytännössä ei ole mahdollista, että puutavara voitaisiin edellä sanotun mukaisesti kuljettaa pois jokaiselta hakkuupaikalta tai väli-

varastoista. Metsään tai sen lähellä sijaitsevaan välivarastoon jäävä puutavara voidaan kuitenkin käsitellä sillä tavoin, etteivät kaarnakuoriaiset kykene lisääntymään siinä tai pääse siitä leviämään. Näistä käsitelytavoista voidaan mainita esimerkkeinä puutavaran kasteleminen esimerkiksi sadettamalla, kuoriminen, peittäminen ja käsittely kasvinsuojeluaineilla. Välivaraston perustamisvaiheessa voidaan ottaa metsänsuojelunäkökohdat huomioon myös esimerkiksi siten, että mäntypuutavarapino sijoitetaan riittävän kauaksi samaa puulajia olevasta metsästä. Kuusen pahimman tuholaisen kirjanpainajan torjumiin tämä menetelmä ei kuitenkaan ole sovelias, sillä kirjanpainajat pystyvät lentämään pitkiäkin matkoja. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi luettelo toimenpiteistä, joilla puutavaran kuljettaminen pois voitaisiin korvata. Luettelon viimeinen kohta on avoin ja sen mukaan muikin kuin laissa todettu toimenpide on mahdollinen, jos sillä merkittävästi estetään tuohyönteisten leviämistä. Puutavaran omistajan, joka puutavaran poiskuljettamisen sijaan toteuttaisi muita kuin ehdotetun lain 4 §:n 1 momentin 1–8 kohdissa tarkoitettuja toimenpiteitä, tulisi huolellisesti varmistua siitä, että valittu toimenpide ehkäisee metsätuhojen syntymistä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin vaihtoehtoisista toimenpiteistä.

5 §. Männyn ja kuusen rungonosien ja kannojen poistaminen metsiköstä ja välivarastosta. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset hakkuunjälkeisestä velvollisuudesta poistaa metsiköstä ja välivarastosta rungonosat ja kannot. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan yli 10 kiintokuutiometriä hehtaarilla ylittävä osa 3 §:n 2 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettuina aikoina suoritetuista hakkuista jääneistä yli 10 senttimetriä tyviläpimitaltaan olevista kuusen rungonosista olisi kuljetettava pois hakkuupaikalta ja välivarastosta 3 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetyissä määräjaoissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yli 20 kiintokuutiometriä hehtaarilla ylittävä osa 3 §:n 2 momentin 2 kohdas-

sa tarkoitettuna aikana suoritetuista hakkuista jääneistä yli 10 senttimetriä tyviläpimitaltaan olevista kaarnoittuneista männyn rungonosista olisi kuljetettava pois hakkuupaikalta ja välivarastosta 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädettyssä määräajassa.

Rungonosien poiskuljetusvelvollisuutta arvioitaisiin metsikköittäin. Metsikkö määriteltäisiin ehdotetun 2 §:n 9 kohdassa ja sillä tarkoitettaisiin kasvupaikaltaan ja puustoltaan pääsääntöisesti yhtenäistä metsän osaa. Siten esimerkiksi, jos hakkuu suoritettaisiin 0,5 hehtaarin laajuudessa metsikössä, poiskuljetusvelvollisuus muodostuisi, jos metsikköön jäisi säännöksessä tarkoitettuja kuusen rungonosia yli viisi kiintokuutiometriä. Poiskuljetusvelvollinen olisi rungonosien omistaja. Kaadettu puu ei ole kiinteistön ainesosa, jolloin kiinteistön omistaja ei välttämättä omista rungonosia. Viime kädessä hakkuun jälkeen metsään jääneiden rungonosien omistaja ratkaistaisiin esimerkiksi hakkuuoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen ehtojen mukaan. Ehdotettua 1 ja 2 momenttia sovellettaessa männyn ja kuusen rungonosilla ei tarkoitettaisi kantoja, joiden poistamisesta säädetäisiin 4 momentissa.

Rungonosien poiskuljettamisen sijasta omistaja voisi suorittaa rungonosille 4 §:ssä tarkoitettuja vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 3 momenttiin.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädetäväksi, että hakkuupaikalla tai välivarastossa varastoidut männyn tai kuusen kannot olisi kuljetettava pois metsästä tai välivarastosta, jos varastoituja kantoja olisi enemmän kuin 10 kiintokuutiometriä. Varastoidut kannot tulisi kuljettaa pois kahden vuoden sisällä nostosta, jos nosto on tehty heinäkuussa tai sitä ennen. Poistovelvoite ei koskisi hakkuussa tarkoituksellisesti nostamatta jätettyjä kantoja. Elokuussa tai sen jälkeen nostetut kannot tulisi kuljettaa pois kahden vuoden ja kuuden kuukauden kuluessa nostosta. Jos kantojen nosto on aloitettu heinäkuussa ja se jatkuu elokuun puolelle, eikä kantoja ole eroteltu nostoajan mukaan, olisi ne kuljetettava pois kahden vuoden sisällä nostosta. Säännöstä sovellettaisiin sekä hakkuualalta että muualta nostettuihin kantoihin, jotka on varastoitu hakkuualalle tai välivarastoon. Kantojen

poiskuljetusvelvollisuus olisi 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja velvoitteita kattavampi, koska se koskisi kaikkia hakkuupaikalla tai välivarastossa olevia nostettuja kantoja, jos niiden määrä ylittäisi 10 kiintokuutiometriä. Säännös on tarpeellinen, koska juurikäävän itiölevinnän rajoittamiseksi on tärkeää, että hakkuualalta nostettuja kantoja ei säilytetä välivarastossa nostoajankohdasta riippuen yli kahta vuotta tai kahta vuotta ja kuutta kuukautta. Juurikäypä leviää tehokkaasti kanto-kasasta vaikka kasan ylin osa kuljetettaisiin pois. Tapauksissa, joissa kantojen nosto on tehty niin, että kahden vuoden aikaraja päättyy syksyllä, voidaan kantoja varastoida tienvarsivarastossa seuraavaan kevääseen ilman sieni-itiöiden merkittävää leviämisaavaa. Juurikäävän itiöiden leviämisen estämiseksi nostetuista kannoista ei ole olemassa muita tehokkaita keinoja kuin rajoittaa varastointiaikaa metsässä ja välivarastossa.

6 §. Vahingoittuneiden puiden poistaminen metsiköstä ja välivarastosta. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset velvollisuudesta poistaa metsiköstä ja välivarastosta vahingoittuneet puut. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan yli 10 kiintokuutiometriä hehtaarilla ylittävä osa yli 10 senttimetriä tyviläpimitaltaan olevista vahingoittuneista kuusipuista olisi poistettava metsiköstä ja välivarastosta viimeistään 3 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyihin määräaikoihin mennessä. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi vastaavankaltainen säännös koskien vahingoittuneita mäntypuita. Sen mukaan yli 20 kiintokuutiometriä hehtaarilla ylittävä osa yli 10 senttimetriä tyviläpimitaltaan olevista vahingoittuneista, kaarnoittuneista mäntypuista olisi poistettava metsiköstä ja välivarastosta viimeistään 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädettyihin määräaikoihin mennessä. Lumen, tuulen tai muun tuhonaiheuttajan vahingoittamat havupuut ovat kirjanpainajan ja muiden tuhohyönteisten leviämisen kannalta erittäin merkittäviä. Vahingoittuneet puut voivat aiheuttaa metsätuhoisikin myös välivarastossa, minkä vuoksi niiden poistaminen metsiköstä ei ole riittävä toimenpide metsätuhojen estämiseksi.

Lakiehdotuksen 2 §:n 5 kohdan mukaan metsätuholaisissa tarkoitettuja vahingoittuneita puita olisivat sellaiset vaurioituneet puut,

joista metsätuhoja aiheuttavat hyönteiset voivat levitä. Vahingoittuneiden puiden poistamisvelvoite ei koskisi lehtipuita eikä jo kuolleita tai lahonneita mänty- ja kuusipuita.

Vahingoittuneiden puiden poiskuljetusvelvollisuutta arvioitaisiin yhdenmukaisesti 5 §:n kanssa metsiköittäin. Jotta vahingoittuneiden puiden poistovelvoite ei kuitenkaan tiukentuisi oleellisesti nykyisestä pienissä, alle hehtaarin kokoisissa metsiköissä, ehdotetaan pykälän 3 momentissa säädettäväksi poikkeus, jonka mukaan tällaisissa metsiköissä sovellettaisiin pykälän 1 ja 2 momentissa säädetyjä kiintokuutiometrirajoja riippumatta metsikön pinta-alasta.

Velvoite poistaa metsiköstä ja välivarastosta vahingoittuneet puut koskisi puiden omistajaa. Kasvava puu kuuluu kiinteistön ainesosana kiinteistöön ja on siten maanomistajan omaisuutta. Puutavaraa myydään tavanomaisesti niin, että maanomistaja luovuttaa korvausta vastaan ostajalle sopimuksessa yksilöidyn oikeuden hakata metsässä kasvavia puita. Metsänhakkuoikeuden luovutus ei vielä itsessään merkitse sopimuksessa yksilöityjen puiden omistusoikeuden siirtymistä. Metsänhakkuoikeuden luovutus kuitenkin rajoittaa maanomistajan oikeutta päättää sopimuksen kohteena olevaa metsikköä koskevista toimenpiteistä. Tämän vuoksi 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi selventävä säännös, jonka mukaan maanomistajan tulisi etukäteen ilmoittaa vahingoittuneiden puiden poistamisesta hakkuoikeuden haltijalle.

Jos puiden omistaja ei kuljeta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja vahingoittuneita puita pois metsiköstä ja välivarastosta, hänen olisi toimittava siten kuin 4 §:ssä säädetään. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 5 momenttiin.

Pykälän 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi poikkeus, joka mahdollistaisi maanomistajan omalla päätöksellään jättämään metsälain 10 §:ssä tarkoitettulla erityisen tärkeällä elinympäristöllä ja metsälain soveltamisalaan kuuluvalla Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella, jolla lahopuun lisääminen voi olla tarkoituksenmukaista, vahingoittuneita puita alueelle enemmän kuin 1, 2 ja 3 momentin mukaan olisi sallittu. Maanomistajan tulisi ilmoittaa vahingoittuneiden puiden poistamatta jättämisestä Suomen metsä-

keskukselle. Ilmoituksessa maanomistajan tulisi todeta hänen olevan tietoinen puiden jättämisestä mahdollisesti aiheutuvista metsätuho-olosuhteista sekä siitä, että hän on korvausvastuussa tästä toimenpiteestä mahdollisesti aiheutuvista metsätuhoista. Suomen metsäkeskuksen olisi seurattava elinympäristöjä ja alueita, joille vahingoittuneita puita jätetään, niiden lahopuumääriä sekä alueelta mahdollisesti leviäviä metsätuhoja.

7 §. *Ylivoimainen este, erityisen poikkeukselliset olosuhteet ja kohtuuton taloudellinen tilanne.* Pykälä sisältää säännökset tilanteista ja olosuhteista, joiden vallitessa maanomistajalla ja puutavaran omistajalla ei ole velvollisuutta suorittaa metsätuhojen syntymisen tai laajenemisen ehkäisemiseksi tarpeellisia toimenpiteitä.

Ehdotetun pykälän mukaan yleinen peruste, jonka vallitessa maanomistaja ja puutavaran omistaja vapautuisi noudattamasta metsätuholain 3–6 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksia olisi ylivoimainen este. Ylivoimaisella esteellä tarkoitettaisiin ennalta arvaamatonta poikkeuksellista tapahtumaa, joka estää velvoitteen täyttämisen. Myös velvoitteen täyttämisen estävä viranomaisen toimi, kuten takavarikko, on ylivoimainen este.

Ylivoimaiseksi esteeksi voitaisiin katsoa puutavaran korjuuseen ja kuljetukseen vaikuttava pitkäkestoinen lakko, puutavaran omistajan, hakkuoikeuden haltijan tai muun erityisen oikeuden haltijan äkillinen kuolema tai pitkäaikainen työkyvyttömyys tai muu vastaavankaltainen olosuhde. Ylivoimainen este -käsitteen käyttö ei rajoitu pelkästään täydelliseen mahdottomuuteen, vaan sen on ymmärrettävä tarkoittavan puutavaran omistajan, hakkuoikeuden haltijan tai muun erityisen oikeuden haltijan kontrollin ulkopuolella olevia epätavallisia olosuhteita, joita ei olisi voinut välttää asianmukaisella huolellisuudella tai ilman liiallisia taloudellisia uhrauksia.

Maanomistajalla ja puutavaran omistajalla ei olisi myöskään puutavaran, rungonosien, kantojen tai vahingoittuneiden puiden poistamista koskevaa velvollisuutta, jos erityisen poikkeukselliset olosuhteet estävät puutavaran korjuun ja kuljetuksen järjestämisen. Epätavallisten luonnonolosuhteiden voitaisiin joissain tapauksissa katsoa muodostavan

säännöksessä tarkoitettujen erityisen poikkeukselliset olosuhteet. Keliolosuhteet ovat erityisen poikkeuksellisia olosuhteita vain, jos ne ovat ennalta arvaamattomia ja huomattavan epätavallisia vuodenaikaan ja maantieteelliseen sijaintiin nähden. Se, että esimerkiksi Etelä-Suomessa maahan ei muodostu puutavaran kuljetusta helpottavaa routaa useaan vuoteen, on ennalta arvattavissa. Tilanteen, joka on toistunut viimeisen 10 vuoden aikana useamman kerran, ei voida katsoa olevan erityisen poikkeuksellinen olosuhde. Ylivoimaisen esteen tai poikkeuksellisten olosuhteiden päättymisen jälkeen maanomistajan ja puutavaran omistajan tulee täyttää lain 3–6 §:ssä tarkoitettujen velvollisuudet.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan maanomistajalla ei olisi 4 ja 6 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta, jos vaihtoehtoisten toimenpiteiden suorittamista tai vahingoittuneiden puiden poistamista voidaan pitää taloudellisesti kohtuuttomana. Tilannetta voitaisiin pitää maanomistajalle taloudellisesti kohtuuttomana, jos 6 §:ssä tarkoitettujen vahingoittuneiden puiden korjuun tai kuljetuksen kulut olisivat moninkertaisia tavanomaiseen nähden. Esimerkiksi puutavaran sijainti saarissa jonne ei ole siltaa, kantamattomat turvemaat tai poikkeuksellisen pitkä lähikuljetusmatka voivat yksittäistapauksessa muodostaa tilanteen, jolloin velvoitteiden täyttämistä voidaan pitää maanomistajan kannalta kohtuuttomana.

Puutavaran kuljettamiseen vaikuttava lakko ei pääsääntöisesti estä suorittamista puutavarapinoille 4 §:ssä tarkoitettuja vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Myrskytuhossa kaatuneille metsässä laajalla alueella hajallaan sijaitseville puille, joita ei ylivoimaisen esteen tai poikkeuksellisen olosuhteen vuoksi kyetä poistamaan metsiköstä, ei lähtökohtaisesti kyetä suorittamaan vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Vetoaminen ylivoimaiseen esteeseen, poikkeuksellisiin olosuhteiden tai toimenpiteiden taloudelliseen kohtuuttomuuteen ei poistaisi maanomistajan, hakkuuoikeuden haltijan tai muun erityisen oikeuden haltijan tai puutavaran omistajan vahingonkorvausvelvollisuutta.

8 §. *Puutavaran varastointi terminaalivarastossa ja tehdasvarastossa.* Pykälässä säädetäisiin puutavaran omistajan velvollisuu-

desta ryhtyä toimenpiteisiin estääkseen metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten merkittävä leviäminen varastoidusta puutavarasta.

Metsätuhoriskin torjunnassa on olennaista vähentää puutavaran määrää metsässä eli välivarastossa kesäaikaan. Määräaikojen avulla puun kuljetuksia ohjataan niin, että puutavara siirretään välivarastosta joko suoraan tehdasvarastoihin tai kaukokuljetusreittein varteen terminaalivarastoihin. Havupuutavaran varastointi on pysyvällä varastointipaikalla mahdollisuuksien mukaan järjestettävä siten, että metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä ei merkittävästi leviä toisen metsään. Säännöksen ensisijaisena tarkoituksena on naapurimaanomistajien etujen turvaaminen ja perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädetyn omaisuuden suojan toteutuminen. Kun pysyvien varastojen on sijaittava asianomaisen tehtaan tai kuljetustavan vaihtamista palvelevien kiinteiden laitteiden välittömässä läheisyydessä, ei vaihtoehtoisia ratkaisumahdollisuuksia pysyvien varastojen järjestämiselle useinkaan ole.

Kaarnakuoriaistuhot kuorellisen havupuutavaran tehdasvarastojen läheisyydessä saattavat ulottua kilometrien päähän. Tyypilliset vahingot ovat pääosin pystynävertäjän aiheuttamia kasvutappiota männiköissä. Tehdasvarastojen ohella tällaisia pysyviä varastoja on muun muassa rautateiden lastauspaikoilla ja jossain määrin myös maantiekuljetusten varastopaikoilla.

Terminaalivarastossa tai tehdasvarastossa olevan puutavaran omistaja olisi velvollinen ryhtymään 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ja muihin kohtuullisiin metsätuhojen syntyminen estämistä koskeviin toimenpiteisiin. Muita kohtuullisia toimenpiteitä olisivat esimerkiksi puutavaravaraston materiaalikierron hallinnan ja mahdollisen kastelun toteuttaminen tavalla, joka pitää tuhoriskin alhaisena. Kohtuullisuutta arvioitaessa tulisi ottaa huomioon myös mahdolliset häiriötekijät tuotantolaitosten puutarpeessa tai säästä johtuvat poikkeusolosuhteet, jotka voivat estää normaalin toiminnan. Ammattimaisella toimijalla voidaan kuitenkin lähtökohtaisesti katsoa olevan varsin hyvät edellytykset tuhojen estämistä tarkoittavien toimenpiteiden toteuttamiseen.

9 §. *Laajojen metsätuhojen torjunta.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimenpiteistä, jotka olisivat tarpeen laajojen katastrofiluonteisten metsätuhojen torjumiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. Asiasisällöltään vastaava säännös sisältyy voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 6 §:ään.

Pykälän tavoitteena on, että katastrofitilanteessa maa- ja metsätalousministeriöllä olisi edelleen mahdollisuus hallintopäätöksellä määrätä laajan metsätuhon estämiseksi tai leviämiseksi välttämättömistä toimenpiteistä. Maa- ja metsätalousministeriö voisi määrätä maanomistajat poistamaan puita tai ryhtymään muihin välttämättömiin toimenpiteisiin, joiden avulla tuhon leviäminen voidaan ehkäistä. Ministeriö voisi määrätä myös puiden poistamisen ajankohdasta, puumäärästä ja poistettavien puiden käsittelystä. Lisäksi ministeriö voisi määrätä Suomen metsäkeskuksen ryhtymään nopeita toimia vaativaan torjuntaan. Katastrofitapauksessa on kysymys jo siinä määrin huomattavasta tuhosta, että sillä on erittäin laajoja taloudellisia vaikutuksia ja sen torjumista on pidettävä yleisen edun vaatimana. Katastrofiluonteisena tapauksena ei voitaisi pitää tuhoa, josta aiheutuu lähinnä kasvutappioita ja vain vähäisissä määrin puiden kuolemia. Biologisten ja mekaanisten torjuntakeinojen ensisijaisuus perustuu komission päättämiin maa- ja metsätalouden valtion tuen suuntaviivoihin.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu maa- ja metsätalousministeriön päätös olisi valituskelpoinen hallintopäätös. Siihen haettaisiin muutosta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan laajan metsätuhon vaaran ilmetessä Suomen metsäkeskuksen tulisi tehdä maa- ja metsätalousministeriölle esitys tarpeellisista toimenpiteistä ja niiden suorittamisen ajankohdasta. Esityksestä tulisi käydä ilmi myös arvio tuho- tai vaara-alueesta sekä torjuntatoimenpidealueen maanomistajien yhteystiedot. Lisäksi esitykseen tulisi sisällyttää muut ministeriön päätöksenteossa tarpeelliset selvitykset, kuten arvio esitettävien toimenpiteiden kustannuksista ja siitä, miltä osin kustannukset jäisivät

valtion korvattaviksi. Jos esitettäviin torjuntatoimenpiteisiin sisältyisi muita kuin mekaanisia tai biologisia toimenpiteitä, ne tulisi erityisesti perustella.

Jotta tarpeellisten torjuntatoimenpiteiden toteuttaminen ei viivästyisi, pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan Suomen metsäkeskus vastaisi tuho- tai vaara-alueen maanomistajien kuulemisesta. Momentin mukaan Suomen metsäkeskuksen tulisi ilmoittaa 2 momentissa tarkoitettua esityksestä maanomistajille siten kuin hallintolaisissa (434/2003) säädetään. Maanomistajan tulisi 14 vuorokauden kuluessa esityksen tiedoksisaannista antaa huomautuksensa esityksen johdosta Suomen metsäkeskukselle, joka puolestaan lähettäisi annetut huomautukset ja niitä koskevat lausunnot edelleen maa- ja metsätalousministeriölle. Pykälän 4 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö voisi antaa päätöksensä tiedoksiannon Suomen metsäkeskuksen tehtäväksi.

10 §. *Korvaukset laajojen metsätuhojen torjunnasta aiheutuneista kustannuksista ja vahingoista.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisen lain kaltaisesti menettelystä, jolla valtion määräämistä toimenpiteistä aiheutuneet kustannukset sekä puuston kasvunmenetykset korvattaisiin maanomistajalle valtion varoista. Puuston uudistamisen ajankohtana kasvunmenetystä määriteltäessä käytettäisiin metsänhoitosuosituksissa annettuja uudistamisajankohtia. Valtion korvausvastuu kattaisi vain säännöllisen metsänhoidon tai tavanomaisen puutavaran korjuun ylittävistä toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Esimerkiksi tilanteessa, jossa päätehakkuikäistä metsää uhkaa sellainen metsätuho, jonka torjumiseksi maa- ja metsätalousministeriö määrää puuston poistettavaksi, ei välttämättä synny valtion korvausvastuun piiriin kuuluvia kustannuksia. Momenttiin otettaisiin myös selventävä säännös taimikkovaiheen puuston korvaamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan torjuntatoimien takia tuhoutuneesta taimikkovaiheen puustosta korvattaisiin uudistamiskustannukset. Säännös on perusteltu, koska taimikkovaiheen aikana puusto voi tuhoutua usean eri syyn, kuten esimerkiksi lumen, jään, kuivuuden tai hirvieläinten taikka myyrien vuoksi.

Laajan metsätuhon leviämisen tai syntyminen ehkäisemiseksi maa- ja metsätalousministeriö saattaisi antaa määräyksiä sellaisista toimenpiteistä, jotka eivät lainkaan merkitse puiden kaatamista. Tällaisesta toiminnasta esimerkkinä voidaan mainita hyönteisiä feromoneilla houkuttelevien pyydysten käyttö. Tällaisessa tapauksessa valtion varoista korvattaisiin pyydysten hankinnasta ja käytöstä aiheutuvat kustannukset.

Laajan metsätuhon torjumiseksi määräytyistä toimenpiteistä aiheutuu maanomistajalle yleensä muutakin vahinkoa kuin lisäkustannuksia. Yksittäistapauksissa saattavat tällaiset vahingot olla taloudellisesti varsin suuret. Perustuslain 15 §:n nojalla jokaisen omaisuus on turvattu. Asianmukaista on, että tilanteessa, jossa valtion viranomainen merkittävä tavalla puuttuu yksityisen omaisuuden käyttöön ja jopa velvoittaa omistajan tiettyjen toimenpiteiden suorittamiseen, valtio vastaa määräämiensä toimenpiteiden suorittamisesta aiheutuneista kustannuksista tai korvaa niiden toteuttamisesta aiheutuneet vahingot. Huomattavan metsätuhon torjumista, jolla olisi laaja-alaisia vaikutuksia, voidaan pitää yleisen tarpeen mukaisena. Korvausta ei maksettaisi tai sen määrää alennettaisiin, jos korvaukseen oikeutettu olisi tahallaan tai huolimattomuudesta jättänyt noudattamatta metsätuhon torjunnasta annettua lakia taikka lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai viranomaisen päätöksiä taikka korvaukseen oikeutettu olisi laiminlyönyt hänelle määrättyjen toimenpiteiden suorittamisen ja ne olisi jouduttu teettämään 24 §:n mukaisesti. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu maa- ja metsätalousministeriön korvauspäätös olisi valituskelpoinen hallintopäätös. Siihen haettaisiin muutosta hallintolainkäyttölain mukaisesti valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Tarkoituksena ei ole luoda menettelyä, jonka mukaan valtion varoista yleensä korvattaisiin laajoista metsätuhoista aiheutuneet puuston vahingot. Metsätalouden harjoittamiseen liittyy aina maanomistajan kannettavaksi jäävä tuhoriski. Varsinaisten metsätuhon varalta metsänomistajan on mahdollista ottaa vakuutus. Vakuutuksia saa muun muassa myrskyn, tulipalon, salamaniskun,

myyrän, lumen, tulvan, hyönteisten ja sienitautien aiheuttamien vahinkojen varalle.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi korvauksen hakemista koskeva säännös. Ehdotettu momentti vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevaa lainsäädäntöä. Määräaika, jonka kuluessa maanomistajan tulisi hakea korvauksia, pidennettäisiin 30 päivästä 90 päivään.

Ehdotetun lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen noudattamisesta aiheutuneet kustannukset ja taimikkovaiheen ohittaneen puuston kasvunmenetykset korvattaisiin valtion varoista. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaa lakia vastaava säännös, jonka mukaan valtio maanomistajana rajattaisiin pykälässä tarkoitettujen korvausten ulkopuolelle.

11 §. *Biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevitystä koskeva erityissäännös.* Ehdotettu pykälä vastaa asiasisällöltään voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhon torjunnasta annetun lain 7 a §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maanomistajan mahdollisuudesta omalla kustannuksellaan toteuttaa vapaaehtoinen biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevitys tilanteessa, jossa maa- ja metsätalousministeriö ei ole määrännyt toimenpiteitä ehdotetun lain 9 §:n nojalla. Menettely pysyisi ennallaan sillä osin, että 9 §:n mukaiset toimenpiteet määrätään toteutettaviksi katastrofiluontoisissa tilanteissa, joissa yleinen etu niitä vaatii. Maa- ja metsätalousministeriö voisi päätöksellään oikeuttaa maanomistajan toteuttamaan ministeriön hyväksymät torjuntatoimenpiteet. Tätä päätöstä tehdessä maa- ja metsätalousministeriöllä tulisi olla käytettävissään asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot, joita olisivat esimerkiksi arvio metsätuhon syntyminen ja leviämisen aiheuttamista kasvutappioista, tiedot niistä maanomistajista, jotka toimenpiteitä tekisivät, tiedot maanomistajan tai maanomistajien tilalla tai tiloilla lentolevityksellä toteutettavista torjuntatoimenpiteistä sekä torjuntatoimenpiteiden suorittamisajan kohta. Lisäksi maanomistajan tai maanomistajien tulisi allekirjoittamalla asiaa koskeva asiakirja sitoutua vastaamaan kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä aiheutuvista kaikista kustannuksista silloin, jos valtion kustannusvastuu ei niitä koske. Maa- ja metsätalous-

ministeriö harkitsisi tapauskohtaisesti, onko tilanne ja ovatko suunnitellut torjuntatoimenpiteet sellaisia, että lupa olisi tarkoituksenmukaista myöntää. Pykälän tarkoituksena on lisätä maanomistajan omia mahdollisuuksia vapaaehtoisesti toimia tilanteessa, jota valtion korvausvastuu ei kata.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön tekemän päätöksen edellytyksistä. Torjuntatoimenpiteiden suorittamatta jättämisestä aiheutuvina huomattavina kasvutappioina tai taloudellisina menetyksinä voidaan pitää esimerkiksi 3–4 vuoden kasvun menetystä kymmenen vuoden sisällä. Maanomistajan tulisi sitoutua omalla kustannuksellaan vastaamaan torjunnan toteuttamisesta aiheutuvista maa- ja metsätalousministeriön myönteisen päätöksen jälkeisistä sekä metsäkeskuksen että lentoleivityksen käytännön järjestämisen kustannuksista. Toimenpiteiden tulisi olla sen mukaisia mitä kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011) sekä muissa asiaa koskevissa säädöksissä säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö tekisi 1 momentissa tarkoitetun päätöksen Suomen metsäkeskuksen esityksestä. Suomen metsäkeskus tekisi esityksensä maanomistajan tai maanomistajien hakemuksen perusteella. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös Suomen metsäkeskuksen esityksen sisällöstä.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Suomen metsäkeskuksen esityksen ja maanomistajan hakemuksen sisällöstä.

12 §. Metsätuhojen seuranta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Metsäntutkimuslaitoksen tehtävästä seurata ja ennakoida Suomen metsäkeskuksen avustuksella metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten esiintymistä ja leviämistä. Asiallisesti vastaava tehtävä on Metsäntutkimuslaitokselle annettu metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten seurannasta annetulla asetuksella (1045/1991). Mainittu asetus on annettu kumottavaksi esitetyn metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain nojalla, minkä vuoksi asetuksen säännökset ehdotetaan otettavaksi lakiin. Metsäntutki-

muslaitoksen tehtävää laajennettaisiin siten, että tutkimuslaitoksen tulisi ennakoida metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten esiintymistä ja leviämistä sekä tutkia myös tuhojen syy- ja seuraussuhteita sekä tuhojen taloudellista merkitystä. Ehdotettuja tehtäviä voidaan pitää jo tällä hetkellä Metsäntutkimuslaitoksen perustehtäviin kuuluvina. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsäntutkimuslaitoksen välisessä tulossovituksessa sovittaisiin tarvittaessa tarkemmin metsätuhoja koskevasta tutkimus- ja seuranta-toiminnasta.

Ehdotetun pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevaa metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten seurannasta annetun asetuksen 2 §:n 2 momenttia. Momentin mukaan Metsäntutkimuslaitoksen tulisi ilmoittaa asiasta Suomen metsäkeskukselle, jos seurannan yhteydessä ilmenee sellaista, joka edellyttäisi ryhtymistä 9 §:n mukaisiin toimenpiteisiin.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös Elintarviketurvallisuusvirastolle tehtävästä ilmoituksesta. Säännöksen mukaan Metsäntutkimuslaitoksen tulisi viipymättä ilmoittaa asiasta Elintarviketurvallisuusvirastolle, jos seurannan tai muun toiminnan yhteydessä löydetään kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitettuja vaarallisia kasvintuhojia. Kasvinsuojeluyhteisöjen, jonka Suomi on ratifioinut, artikla IV kohta 2 b) velvoittaa jäsenvaltioiden kasvinsuojeluorganisaatioita tuhoartoi- tuksiin luonnonvaraisen kasviston osalta. Kansallinen kasvinsuojeluviranomainen Suomessa on Elintarviketurvallisuusvirasto, jonka tulisi olla tietoinen tällaisista löydöksistä.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaava säännös Metsäntutkimuslaitoksen velvollisuudesta toimittaa vuosittain maa- ja metsätalousministeriölle selvitys seurannan tulok- sista.

13 §. Valvonta. Pykälä sisältää voimassa olevaa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettua lakia vastaavat säännökset lain valvonnasta. Ehdotetun 1 momentin mukaan lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja

valvonta kuuluisivat maa- ja metsätalousministeriölle.

Pykälän 2 momentin mukaan Suomen metsäkeskus vastaisi lain täytäntöönpanosta sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä. Suomen metsäkeskuksessa ehdotetun lain mukaiset tehtävät kuuluvat julkisen palvelun yksikölle.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Suomen metsäkeskukselle tämän lain nojalla kuuluvien tehtävien suorittamisesta.

14 §. Valvonnan järjestämisen yleiset periaatteet. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset laissa tarkoitettujen valvonnan järjestämisen yleisistä periaatteista, kuten tasapuolisuudesta, säännöllisyydestä ja tarkoituksenmukaisuudesta sekä valvonnan kohdentamisesta. Säännös koskisi sekä Suomen metsäkeskukselle kuuluvaa lain 3–6 §:ää sekä 8 §:ssä tarkoitettujen velvoitteiden ja toimenpiteiden valvontaa että 19 §:ssä tarkoitettua ammattimaisen toiminnanharjoittajan omavalvonnan valvontaa. Säännöksillä pyritään varmistamaan valvonnan oikeudenmukainen ja oikeasuhteinen kohdistaminen. Suomen metsäkeskuksen on tarvittaessa annettava toiminnanharjoittajille tarpeellisia ohjeita ja kehoituksia ehdotetun metsätuholain vaatimusten noudattamisesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin puutavaran poistamisen valvonnasta hakkuupaikalta ja välivarastosta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vahingoittuneiden puiden, rungonosien ja kantojen poistamisen valvonnasta. Valvontaan käytettyjen resurssien määrä ja laatu tulisi suhteuttaa metsätuhojen syntymisen riskiin, kuten esimerkiksi metsässä olevien vahingoittuneiden puiden määrään. Siten esimerkiksi valvontaa tulisi tehostaa sellaisilla alueilla, joilla on edellisenä talvena esiintynyt runsaasti lumituhoja tai alueilla, joilla myrskyt ovat kaataneet puita. Talvihakkuiden seurauksena välivarastoissa on keväällä ennen kelirikkokauden alkamista tyypillisesti paljon puutavaraa. Tavanomaista on, että keväällä puutavara kuljetetaan käytettävissä oleva kalusto, kelirikon kesto ja puutavaraa käyttävien ja jalostavien laitosten

puuntarve huomioon ottaen terminaali- ja tehdasvarastoihin tasaisesti niin, että edellisenä talvena hakattua havupuutavaraa ei poiskuljettamisesta koskevan määräpäivän jälkeen ole metsässä tai välivarastossa. Tarkoituksenmukaista olisi, että valvontaa suoritettaisiin erityisesti puutavaran poiskuljettamisen määräpäivien läheisyydessä. Ehdotetun lain 17 §:ssä tarkoitettussa Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelmassa tulisi ottaa kantaa valvonnan kohdentamiseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valvonnan järjestämisestä.

15 §. Tarkastusoikeus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Suomen metsäkeskuksen valtuuksista sen suorittaessa lain valvonnan edellyttämiä tarkastuksia. Pykälän 1 momentin mukaan Suomen metsäkeskuksella olisi oikeus suorittaa valvontaa varten tarkastuksia metsissä, hakkuupaikoilla, väli-, terminaali- ja tehdasvarastossa ja muulla pysyvällä puun jalostus- ja varastointipaikalla. Hallintolain 39 §:n mukaan tarkastuksen toimittavan viranomaisen on ilmoitettava tarkastuksen aloittamisajankohdasta asianosaiselle, jolle ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Suomen metsäkeskus on tarkastanut metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain mukaista puutavaran poiskuljetusvelvollisuutta tyypillisesti siten, että tarkastusta suorittavat toimihenkilöt ovat ajaneet tietyn otannan mukaan valituille karttaruuduille sijoittuvat metsäautotiet läpi ja tehneet havainnot tuoreista havupuupinoista. Puutavarapinojen lähialueella on useissa tapauksissa tarkastettu varsinainen hakkuukohde. Ennalta ilmoittaminen tämän tyyppisestä massatarkastuksesta aiheuttaisi Suomen metsäkeskukselle kohtuuttomia hankaluuksia. Tämän vuoksi ja jotta varmistetaan erityisesti terminaalivarastojen ja tehdasvarastojen osalta tarkastuksen tarkoituksen toteutuminen, ehdotetaan, että tarkastukset voitaisiin toteuttaa ennakolta ilmoittamatta.

Suomen metsäkeskuksella olisi lisäksi oikeus tarkastaa puutavaran varastokirjanpitoa. Valtuus on tarpeellinen, koska sen perusteella saadaan selville puutavaran hakkuuajan kohta. Hakkuuajan kohtaan puolestaan on kytketty puutavaran poiskuljetusvelvollisuus.

Varastokirjanpidon tarkastusta voidaan pitää myös metsäteiden varsilla tehtävää tarkastusta huomattavasti kustannustehokkaampana. Selvyyden vuoksi momentissa kielletäisiin tarkastuksen suorittaminen tiloissa, joita käytetään pysyväisluonteiseen asumiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkastettavan ja valvottavan tulisi Suomen metsäkeskuksen pyynnöstä antaa tarkastuksen asianmukaiseksi suorittamiseksi ja valvonnan toteuttamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat.

16 §. Tiedonsaantioikeus. Ehdotettu pykälä sisältäisi säännökset lain mukaisten tarkastusten ja valvonnan edellyttämästä Suomen metsäkeskuksen tiedonsaantioikeudesta. Oikeus olisi rajattu valvontaa varten välttämättömiin tietoihin ja asiakirjoihin, jotka olisi pyydettyä annettava Suomen metsäkeskukselle. Tiedonsaantioikeus ulottuisi myös salassa pidettäviin tietoihin. Suomen metsäkeskuksella olisi oikeus saada tarkastusta ja valvontaa varten välttämättömät tiedot makсутta.

17 §. Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelma. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelmasta. Säännöksillä pyritään edistämään myös valvonnan pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta sekä avoimuutta elinkeinonharjoittajien ja metsänomistajien suuntaan.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Suomen metsäkeskuksen tulisi laatia metsätuholain valvontaa koskeva valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelmasta tulisi käydä tarkemmin ilmi viranomaisvalvontaan liittyvät valvontakohteet, tarkastukset, riskien arviointi ja tarkastustiheydet. Valvonnan järjestämisen yleisten periaatteiden mukaisesti valvonnan tulee olla tasapuolista ja säännöllistä. Yksittäisen valvontakohteen osalta arvioitaisiin pääsääntöisesti kohteen riskiä, jossa otetaan huomioon ensisijaisesti kohteessa harjoitettavan toiminnan luonne ja laajuus. Toisaalta tavoitteena on, että toimiva valvontasuunnitelma toimisi ennalta ehkäisevästi riskikohteiden määrää vähentäen ja vähentäisi viranomaisvalvonnan tarvetta. Valvontasuunnitelman tavoitteena olisi metsätuhojen ennalta ehkäiseminen. Valvontasuunnitelma tulisi laati siten, että suunnitelman mukainen valvonta olisi vaikuttavaa ja kustannusteho-

kasta. Maa- ja metsätalousministeriön ohjaa- vaa ja valvovaa roolia korostaisi se, että ministeriö hyväksyisi valvontasuunnitelman.

Valvontasuunnitelma voisi olla määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva. Jos metsätuhojen seurannassa tai muutoin havaittaisiin metsätuhojen lisääntyvän tai riski niiden lisääntymiselle olisi ilmeinen, Suomen metsäkeskuksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin valvontasuunnitelman tarkistamiseksi tai uuden valvontasuunnitelman laatimiseksi. Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelmaa ei ole tarkoitettu velvoittavaksi valvonnan toteuttamista koskeväksi asiakirjaksi, minkä vuoksi kiireellisiin valvontatoimenpiteisiin tulisi ryhtyä ennen kuin valvontasuunnitelman tarkistus tai uusi suunnitelma olisi hyväksytty.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös valvontasuunnitelman vähimmäisisällöstä. Valvontasuunnitelman tulisi sisältää vähintään riskien arviointi, tarkastuskohteiden sisällön määrittely, valvontakohteiden tarkastustiheys ja valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi. Tarkastuskohteista tulisi mainita kuinka monta omavalvontavelvollista on tavoitteena tarkastaa, minne kohdistetaan vahingoittuneiden puiden poiston valvonta sekä arvio valvontasuunnitelman toteutumisesta.

Ehdotetun 3 momentin mukaan valvontasuunnitelma olisi tarkistettava vuosittain. Valvontasuunnitelmaa tarkistettaessa tulisi ottaa huomioon yleinen metsätuhotilanne sekä omavalvontasuunnitelmissa ja ammattimaisten toiminnanharjoittajien ilmoituksissa sekä muutoin esiin tulleet riskit.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valvontasuunnitelmaa koskeva asetuksenantovaltuus. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, valvontakohteitten tarkastustiheydestä, näytteenotosta, raportoinnista ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista.

18 §. Omavalvontavelvollisuus. Ehdotetun pykälän mukaan ammattimaisen toiminnanharjoittajan tulisi järjestää toimintansa omavalvonta. Omavalvonnan tavoitteena on parantaa metsätuholain alaan kuuluvan toiminn-

nan suunnitelmallisuutta ja valvontaa ja toisaalta keventää viranomaisvalvontaa. Kun omavalvonta koskisi ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan ammattimaista toiminnanharjoittajaa, omavalvonnan pääpaino kohdistuisi puutavaran poistamiseen hakkuupaikalta ja välivarastosta sekä puutavaran varastointiin terminaali- ja tehdasvarastossa. Ammattimaisilla toiminnanharjoittajilla on jo pääsääntöisesti olemassa järjestelmät, joilla ne pystyvät seuraamaan puutavaravarojen sijaintia tarkasti kullakin hetkellä. Omavalvontaan kuuluvat omavalvonnan suunnittelu, toteuttaminen ja toteuttamisen seuranta.

Pykälän 2 momentin mukaan ammattimaisen toiminnanharjoittajan olisi nimettävä omavalvonnan vastuuhenkilö. Vastuuhenkilö huolehtii omavalvontakokonaisuuden järjestämisestä. Toiminnanharjoittajan olisi huolehdittava siitä, että puutavaran käsittelyyn osallistuvat henkilöt ovat tietoisia metsätuhoissa säädetyistä puutavaran, vahingoittuneen puun, männyn ja kuusen rungonosien ja kantojen poistamiseen sekä puutavaran varastointiin liittyvistä velvollisuuksista ja että velvollisuuksia noudatetaan. Suomen metsäkeskus valvoisi ammattimaisten toiminnanharjoittajien omavalvontaa riskinarviointiin ja satunnaisotantaan perustuen valvontasuunnitelmansa mukaisesti. Suomen metsäkeskus olisi velvollinen antamaan neuvoja omavalvonnan toteuttamisessa.

19 §. Ammattimaisen toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ammattimaisen toiminnanharjoittajan tulisi ilman aiheetonta viivytystä ilmoittaa Suomen metsäkeskukselle 7 §:ssä tarkoitettuja tilanteista ja olosuhteista, joiden vuoksi 3–6 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien noudattaminen voi estyä. Suomen metsäkeskuksen olisi ilmoituksen perusteella selvitettävä ja harkittava onko kyseessä 7 §:ssä tarkoitettu olosuhde tai tilanne. Säännös on tarpeellinen, jotta Suomen metsäkeskus voi vaurautua kasvaneeseen metsätuhoriskiin ja tarvittaessa kohdentaa valvontaa vastaamaan muuttuneeseen riskiin.

Pykälän 2 momentin mukaan säännökset ammattimaisen toiminnanharjoittajan omavalvontailmoituksen tietojen tarkemmasta si-

sällöstä annettaisiin tarvittaessa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

20 §. Vahingonkorvausvastuu. Voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 13 §:n mukaan puutavaran omistaja tai maanomistaja on korvausvelvollinen, jos hän laiminlyö poistaa puutavaran hakkuupaikalta tai välivarastosta, vahingoittuneet puut metsästä taikka laiminlyö laajan hyönteis- tai sienituhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi annetun määräyksen mukaisesti poistaa metsästä tarpeellisen määrän puita tai suorittaa muita toimenpiteitä. Korvausvastuun edellytyksenä on lisäksi se, että toisen metsän jonkin metsikön puuston kasvu on vähentynyt vähintään 30 prosenttia tai 20 prosenttia metsikön muodostavista puista on kuollut.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan puutavaran omistaja tai maanomistaja olisi velvollinen korvaamaan kokonaisuudessaan vahingon, joka aiheutuu lain 3–6 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien laiminlyönnistä tai 9 §:n nojalla annettuun päätökseen perustuvan velvollisuuden laiminlyönnistä, jos tämän seurauksena toisen maanomistajan jonkin metsikön puustoa kuolee 20 kiintokuutiometriä hehtaaria kohden tai puuston kasvu vähenee yli 10 kiintokuutiometriä hehtaaria kohden enintään viiden vuoden aikana. Ehdotettu säännös vastaa pääperiaatteeltaan voimassa olevaa lakia. Korvausvastuu olisi tuottamusperusteinen ja edellyttäisi laissa säädettyjen toimenpiteiden laiminlyöntiä.

Voimassa olevassa laissa korvausvastuun syntyminen on kytketty kuolleen puuston prosentuaaliseen määrään ja puuston kasvun prosentuaaliseen vähentymiseen. Tämä on vahingon arvioinnissa koettu ongelmalliseksi, minkä vuoksi esityksessä korvausvastuu kytkettäisiin kiinteään kuolleiden puiden tai kasvun vähentymisen tilavuusmäärään hehtaaria kohden. Kytkemällä korvausvelvollisuus kiinteään kuolleiden puiden tai puuston kasvun vähentymistä koskevaan kuutiometricolliin määrään maanomistajan sietovelvoite ei riipu hänen omistamansa metsän puuston määrästä. Vahingon korvaaminen edellyttäisi, että puutavaran omistaja tai maanomistaja on syyllistynyt laiminlyöntiin. Jotta korvausvastuu syntyisi, ehdotettu 20 kiintokuutiometricolliin määrä puustoa pitäisi kuolla viiden vuoden

aikana. Vastaavasti kasvun vähentyminen 10 kiintokuutiometrillä tulisi tapahtua viiden vuoden aikana. Tämä on perusteltua, koska maanomistaja on myös itse velvollinen toimimaan aktiivisesti estääkseen omassa metsässä leviävän tuhon edelleen leviämistä poistamalla vahingoittuneet puut. Esimerkiksi ytimennävertäjätuhot voivat aiheuttaa kasvutappioita metsikössä tutkimusten mukaan jopa viiden vuoden ajan, vaikka varsinainen tuhoa levittävä puutavara tai vahingoittunut puu olisi jo poistettu.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan maanomistajan jättäessä 6 §:n 6 momentin mukaisesti metsälain 10 §:ssä tarkoitettulle erityisen tärkeälle elinympäristölle tai metsälain soveltamisalaan kuuluvalla Natura 2000-verkostoon kuuluvalla alueella vahingoittuneita puita enemmän kuin 6 §:n 1, 2 ja 3 momentin mukaan on sallittu, on maanomistaja velvollinen korvaamaan toisen metsään levinneestä metsätuhosta aiheutuneen vahingon. Koska kyseessä on tietoinen valinta puiden poistamatta jättämisestä lahoppuun tuottamiseksi korvausvastuu on tuottamuksesta riippumaton.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan varastoidun puutavaran omistaja olisi velvollinen korvaamaan terminaali- tai tehdasvarastosta toisen metsään levinneestä metsätuhosta aiheutuneen vahingon. Vastaavansisältöinen säännös sisältyy voimassa olevaan lainsäädäntöön. Terminaali- ja tehdasvarastosta levinneistä metsätuhoista maanomistaja saisi korvauksen tuottamuksesta riippumatta. Voimassa olevassa laissa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta korvausvastuu on rajattu koskemaan vain merkittäviä tuhoja. Voimassa olevaa sääntelyä voidaan pitää epätarkoituksenmukaisena, sillä kyseisissä tapauksissa yksityinen maanomistaja joutuu sietämään jatkuvaluonteisesta, laajamittaisesta elinkeinonharjoittamisesta aiheutuvia vahinkoja.

Ehdotetun pykälän 2 ja 3 momentin mukaan vahingonkäräjät olisi oikeutettu täyteen korvaukseen. Pykälän 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa vahingonkäräjät olisi oikeutettu momentissa tarkoitettujen kuolleen puuston tai puuston kasvun vähenemistä koskevien kuutiomäärien ylittyessä täyteen korvaukseen.

Ehdotetun 4 momentin mukaan vahingon korvaamisessa sovellettaisiin muutoin vahingonkorvauslakia. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

21 §. Valtion vahingonkorvausvastuu. Pykälään ehdotetaan otettavaksi perussäännökset valtion vahingonkorvausvelvollisuudesta metsätuhoissa. Voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 13 §:n mukaan luonnonsuojelulain mukaiselta suojelualueelta tai luonnonsuojelulain nojalla toimenpidekieltoon asetetulta alueelta levinneiden hyönteis- tai sienituhojen aiheuttamat vahingot korvataan valtion varoista. Ehdotettu 1 momentti vastaa asiassällöltään voimassa olevaa lakia. Ehdotetun 1 momentin mukaan valtio korvaisi luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 §:n mukaiselta luonnonsuojelualueelta, 23 §:n mukaisesti rauhoitetun luonnonmuistomerkin alueelta, 25 §:n mukaisesti määräaikaisesti suojellulta alueelta, 29 §:n mukaiselta alueelta, josta on tehty päätös 30 §:n mukaisesti, 47 §:n mukaiselta uhanalaisen lajin esiintymispaikalta, 55 §:n mukaisesti toimenpidekieltoon asetetulta alueelta, valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankitulta alueelta ja muulta valtion omistamalta alueelta, jota hoidetaan Metsähallituksen tai valtion maata hallinnoivan viranomaisen suojelupäätöksen mukaisesti, todennäköisesti levinneiden metsätuhojen aiheuttamat vahingot.

Ehdotettua metsätuholakia sovellettaisiin pääsääntöisesti metsälain soveltamisalaan kuuluvilla alueilla. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys metsälain muuttamisesta. Esityksen mukaan metsälakia ei sovellettaisi luonnonsuojelulain nojalla muodostetuilla suojelualueilla tai valtion luonnonsuojelutarkoitukseen hankkimilla alueilla, taikka muilla valtion omistamilla alueilla, joita hoidetaan Metsähallituksen tai valtion maata hallinnoivan viranomaisen suojelupäätöksen mukaisesti. Luonnonsuojelulain mukaisilla suojelukohteilla metsän hakkuu on yleensä kielletty. Kun luonnonsuojelun toimeenpanon on pääsääntöisesti katsottu edellyttävän suojelualueiden säilyttämistä koskemattomina, ei kyseisillä alueilla voida yleensä suorittaa tarpeellisia toimenpiteitä metsätuhojen torjumiseksi. Kun metsätuhot toisaalta voivat levitä valtion toimenpitein suojelluilta alueil-

ta rauhoittamattomiin lähimetsiin aiheuttaen maanomistajalle vahinkoa, on maanomistajalle aiheutuva vahinko lähtökohtaisesti korvattava valtion varoista. Käytännössä on usein hyvin vaikeaa saada täyttä näyttöä metsätuhon aiheuttamisesta. Yksittäisen vahingonkäräjän on monesti lähes mahdotonta osoittaa luonnonsuojelun toimeenpanon ja siitä seuranneen metsätuhon välistä syy-yhteyttä, koska asiaan liittyy monimutkaisia ja vaikeasti selvitettäviä luonnontieteellisiä seikkoja. Vaikka luonnonsuojelulain nojalla suojellun alueen häiriön ja metsätuhon välillä olisi syy-yhteys, on usein mahdotonta kiistattomasti todistaa, kuinka suuren osuuden tuhosta luonnonsuojelualueelta levinneet tuhonaiheuttajat ovat aiheuttaneet. Näissä suhteissa metsätuhovahingot eroavat monista muista vahinkotilanteista. Sanotuista syistä vahingonkäräjän näyttövelvollisuutta on tarpeellista lieventää. Säännöksessä ehdotetaan, että metsätuhon aiheuttamat vahingot korvattaisiin valtion varoista, jos vahingonkäräjä voisi osoittaa, että vahinko on todennäköisesti aiheutunut ehdotetun lain 21 §:n 1 momentissa tarkoitelta alueelta levinneestä metsätuhosta.

Luonnonsuojelualueen sijainti metsätuhon läheisyydessä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että valtio olisi asiassa vahingonkorvausvelvollinen. Korvauksen saaminen edellyttää sitä, että talousmetsässä on saman tuhonaiheuttajan tuhoja kuin luonnonsuojelualueellakin on, tai että talousmetsien tuhot ovat seuraustuhoja, joita luonnonsuojelualueella esiintyvä tuholainen aiheuttaa. Korvauksen saaminen edellyttäisi myös, että eri alueilla aiheutuneet tuhot olisivat syntyneet ajallisesti oikeassa järjestyksessä. Pääsääntöisesti tuhojen olisi esiinnyttävä suoje- lualueen välittömässä läheisyydessä, mutta arvioitaessa tuhojen etäisyyttä luonnonsuojelu- alueen ja talousmetsän välillä olisi huomi- oitava myös tuhonaiheuttajan potentiaali siir- tyä paikasta toiseen sekä tuhojen poikkeuk- sellisuus paikallisiin olosuhteisiin nähden. Esimerkiksi kirjanpainaja voi siirtyä pitkiä- kin matkoja paikasta toiseen.

Ilmaisulla, jonka mukaan syy-yhteyden on oltava todennäköinen, on tarkoitus lieventää näyttövelvollisuutta siten, ettei korvausvas- tuun syntyminen edellytä täyttä näyttöä syy-

yhteydestä. Syy-yhteyden todennäköisyys tarkoittaisi tässä korkea-asteista todennäköi- syyttä, joka matemaattisesti ilmaistuna mer- kitsee selvästi yli 50 prosentin suuruista var- muutta.

Syy-yhteyden todennäköisyyttä arvioitaes- sa tulisi kiinnittää huomiota muun ohella va- hingon laatuun ja vahingon mahdollisiin muihin syihin. Tämä voisi merkitä esimerk- kiksi sen arvioimista, miten tyypillisiä metsä- tuhot ovat kysymyksessä olevan alueen lä- heisyydessä. Vastatodistelulla todennäköise- nä pidetyn aiheuttajan vastuu voitaisiin sul- kea pois. Syy-yhteyttä selviteltäessä saate- taan joutua tilanteeseen, jossa saman vahin- gon syntyminen voidaan selittää useilla eri tavoilla. Tällöin näitä eri selityksiä joudutaan vertaamaan toisiinsa ja valitsemaan niistä to- dennäköisin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otetta- vaksi tavanomainen vahingonkäräjän myö- tävaikutusta vahingon korvaamisessa koske- va säännös. Ehdotetun momentin mukaan korvaus voitaisiin evätä tai sitä voitaisiin alentaa, jos vahingonkäräjä on myötävaikut- tanut korvaushakemuksessa tarkoitettun va- hingon laajenemiseen taikka ilman hyväksyt- tävää perustetta kieltänyt sellaisten toimenpi- teiden suorittamisen, joilla olisi voitu estää vahingon laajeneminen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otetta- vaksi säännös metsätuhoa koskevasta korva- ushakemuksesta. Korvaushakemus jätettäi- siin nykyistä käytäntöä vastaavasti toimival- taiselle Suomen metsäkeskuksen alueyksik- kölle. Alueyksikkö toimittaisi hakemusasia- kirjat korvauksen suuruutta ja myöntämisen edellytyksiä koskevalla lausunnolla täyden- nettyinä ympäristöministeriölle. Ehdotettu menettely on tarkoituksenmukainen, koska Suomen metsäkeskuksen alueyksiköllä on parhaat edellytykset arvioida korvauksen myöntämisen edellytyksiä sekä vahingon laa- juutta ja määrää. Voimassa olevan lain mu- kaan maa- ja metsätalousministeriö ratkaisee metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain mukaan valtion varoista makset- tavaa vahingonkorvausta koskevan asian. Kun valtion vahingonkorvausvastuu ehdote- tun 21 §:n mukaan perustuu luonnonsuojelu- laissa tarkoitelta tai valtiolle luonnonsuojel- utarkoituksiin hankitulta alueelta levinnee-

seen metsätuhoon, valtion korvausvastuuta koskevat asiat siirrettäisiin ympäristöministeriön ratkaistavaksi.

Ehdotetun 4 momentin mukaan vahingon korvaamisessa sovellettaisiin muutoin vahingonkorvauslakia.

22 §. *Valtion varoista maksettavan korvauksen suuruus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi valtion varoista maksettavan vahingonkorvauksen määrää koskevat säännökset. Suomen vahingonkorvausoikeudessa noudatetaan rikastumiskiellon periaatetta. Sen mukaan vahingon kärsijää ei tule saattaa vahingonkorvauksella parempaan taloudelliseen asemaan, kuin missä hän oli ennen vahinkotapahtumaa. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan valtion varoista maksettava korvaus kattaisi lain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua alueelta levinneiden metsätuhojen kohteena olevan puuston metsätaloudellisen arvon. Taimikkovaiheen ohittaneelle puustolle aiheutuneen vahingon osalta maanomistajalle korvattaisiin puuston kasvunmenetys siltä osin kuin vahinko ylittää säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjuusta aiheutuneet kustannukset. Tuhoutuneesta taimikkovaiheen puustosta korvattaisiin uudistamiskulut. Taimikkovahingon korvaamista koskeva rajoittava säännös on perusteltu, koska taimikkovaiheen aikana puusto voi tuhoutua usean eri syyn, kuten esimerkiksi lumen, jään, kuivuuden tai hirvieläinten taikka myyrien vuoksi. Säännöksen nojalla ei korvattaisi metsävahingosta mahdollisesti aiheutuvan maisemallisen arvon tai virkistyskäyttöarvon menetystä.

Ehdotetun pykälän 2 momentti sisältää vahingon arvioinnista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta koskevan säännöksen. Momentin mukaan korvattaisiin myös vahingon selvittämisen kannalta tarpeelliset ja kohtuulliset vahingon arviointikulut, jos hakemuksessa tarkoitettu vahinko korvataan. Arviointikustannuksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi Suomen metsäkeskuksen perimää maksua maastotarkastuksen suorittamisesta ja vahingon arvioinnista.

Pykälän 3 momentin mukaan maksettavasta korvauksesta vähennettäisiin vakuutuksen perusteella vahinkotapahtumasta saatava korvaus. Varsinaisten metsätuhojen varalta metsänomistajan on mahdollista ottaa vakuu-

tus. Vakuutuksia on saatavissa muun muassa myrskyn, tulipalon, salamaniskun, myyrän, lumen, tulvan, hyönteisten ja sienitautien aiheuttamien vahinkojen varalle.

23 §. *Hakkuuta koskeva erityissäännös.* Eduskunnan käsiteltäväksi annetun metsälain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan metsälain 5 ja 5 a §:ssä säädettäisiin kasvatus- ja uudistushakkuusta ja niihin liittyvästä uudistamisvelvollisuudesta. Metsälain 5 b §:ssä säädettäisiin hakkuusta erityiskohteessa. Kun metsätuholaki olisi metsien hyvän terveydentilan ylläpitämistä ja metsätuhojen torjuntaa koskeva erityislaki, sen säännöksiä sovellettaisiin ristiriitatilanteessa metsälain sijasta. Pykälään ehdotetaan otettavaksi selventävä säännös, jonka mukaan lain 9 §:n nojalla annetun päätöksen mukainen hakkuu saataisiin toteuttaa metsälain 5, 5 a ja 5 b §:stä sekä niiden nojalla annettuun säännöksistä poiketen. Metsälain mukaisesta velvollisuudesta uuden puuston aikaansaamiseksi tulisi kuitenkin huolehtia. Momentti vastaa nykyisin voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan Suomen metsäkeskus voisi metsäntutkimukseen liittyvistä painavista syistä hyväksyä valtion maalla toteutettavan tutkimusjärjestelyn, jossa poiketaan 3, 5 tai 6 §:ssä säädetystä. Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) 5 §:n mukaan Metsähallituksen tulee toiminnassaan ottaa huomioon tutkimustoimintaa koskevat maankäyttötarpeet. Ehdotettu säännös mahdollistaisi muun muassa sen, että Metsäntutkimuslaitos voisi harjoittaa metsätuhoja koskevaa tutkimusta ja toteuttaa siihen liittyviä kokeita. Tutkimusjärjestelyissä olisi mahdollisuuksien mukaan vältettävä aiheuttamasta metsätuhoriskejä, jotka kohdistuvat yksityisen maanomistajan metsään.

24 §. *Uhkasakko ja teettämisuhka.* Ehdotetun metsätuholain 3 §:n mukaan puutavaran omistajan on poistettava mainitussa säännöksessä tarkoitettu puutavara hakkuupaikalta ja välivarastosta. Ehdotetun lain 4 §:n mukaan puutavaran omistaja voi puutavaran poistamisen sijaan suorittaa metsätuhojen estämiseksi vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Ehdotetun lain 5 §:n mukaan puutavaran omistajan on kuljetettava pois mainitussa säännöksessä

tarkoitettujen männyn ja kuusen rungonosat tai suoritettava niille muita ehdotetun lain 4 §:n mukaisia toimenpiteitä. Myös hakkuualalla tai välivarastossa varastoidut havupuiden kannot on kuljetettava pois määräajassa. Ehdotetun lain 6 §:n mukaan vahingoittuneiden puiden omistaja on velvollinen poistamaan mainitussa säännöksessä tarkoitettujen 10 kiintokuutiometriä ylittävien vahingoittuneiden kuispuut ja 20 kiintokuutiometriä ylittävien vahingoittuneiden mäntypuut metsiköstä ennen 3 §:ssä puutavaran poistamiselle annettujen määräaika- ja metsätaloudenministeriön tai metsätalouden syntymisen tai leviämisen estämiseksi määrätä vaara-alueen maanomistajat poistamaan metsästä tarpeellisen määrän puuta ja määrätä poistettavien puiden käsittelystä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan, jos joku laiminlyö lain 3–6 §:ssä säädetyn tai 9 §:n nojalla annettuun päätökseen perustuvan velvollisuutensa, Suomen metsäkeskus voisi päätöksellään velvoittaa hänet suorittamaan tarvittavat toimenpiteet. Maaseutuvirasto voisi Suomen metsäkeskuksen esityksestä asettaa Suomen metsäkeskuksen päätöksen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että toimenpiteet tehdään laiminlyöjän kustannuksella. Toimenpiteiden teettämiskustannusten takaisinperinnästä valtiolle vastaisi Suomen metsäkeskuksen esityksestä Maaseutuvirasto.

Arvioitaessa lakiehdotuksen mukaista Suomen metsäkeskuksen toimivaltaa puuttua yksilön perusoikeuksiin voidaan todeta, että puutavaran, rungonosien, kantojen tai vahingoittuneiden puiden poistamisvelvoite tai velvoite ryhtyä muihin toimenpiteisiin metsätuhojen leviämisen tai syntymisen estämiseksi eivät koskisi toimenpiteitä, joiden osalta velvollisuuksien noudattaminen estäisi ylivoimaisen esteen vuoksi tai jos erityisen poikkeukselliset olosuhteet estäisivät korjuun ja kuljetuksen järjestämisen. Velvollisuutta poistaa vahingoittuneet puut metsiköstä tai toteuttaa lain 4 §:ssä tarkoitettuja vaihtoehtoisia toimenpiteitä ei myöskään olisi, jos tilanne olisi maanomistajalle tai puutavaran, rungonosien tai kantojen omistajalle taloudellisesti kohtuuton.

Koska ehdotetun lain 3, 5 ja 6 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden ei voi säännösten mu-

kaan muodostua kohtuuttomiksi, ei niitä koskevalla velvoittavalla päätöksellä puututa merkittävästi yksilön perustuslailla turvattuun omaisuudensuojaan. Puutavaran pois kuljettamista ei ylipäätään voida pitää kovin merkittävänä velvoitteena, sillä hakattu puutavara kuljetettaisiin joka tapauksessa enemminkin tai myöhemmin pois metsästä tai sen läheisyydestä. Suomen metsäkeskuksen velvoittavaa päätöstä koskeva itsenäinen harkintavalta liittyisi puutavaran poistamiselle vaihtoehtoisten toimenpiteiden arviointiin sekä ylivoimaisen esteen, korjuun ja kuljetuksen estävien poikkeuksellisten olosuhteiden tai vahingoittuneiden puiden poistamisen taikka vaihtoehtoisten toimenpiteiden suorittamisen taloudelliseen kohtuuttomuuteen. Edellä todetuilla perusteilla voidaan katsoa, että ehdotetun lain 24 §:n mukaiseen Suomen metsäkeskuksen velvoittavaan päätökseen ei liity merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Maaseutuvirasto voisi Suomen metsäkeskuksen esityksestä asettaa Suomen metsäkeskuksen päätöksen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että toimenpiteet tehdään laiminlyöjän kustannuksella. Toimenpiteiden teettämiskustannusten takaisinperinnästä valtiolle vastaisi Maaseutuvirasto. Uhkasakon ja teettämisen tuomitseminen on hallintomenettelyä, johon liittyy seuraamusten määräämisen vuoksi tuomiovallan piirteitä. Esille nousevat korostetusti asianosaisen oikeusturvatakeet. Uhkasakon ja teettämisen asettamisen ja tuomitsemisen on katsottava olevan toimintaa, johon sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttämistä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että Suomen metsäkeskuksen päätöksen tehosteeksi mahdollisesti asetettavan uhkasakon tai teettämisen asettaisi Maaseutuvirasto Suomen metsäkeskuksen esityksestä. Uhkasakkoon ja teettämisen sovellettaisiin uhkasakkolakia. Tämä tarkoittaisi muun ohella sitä, että teettämiskustannukset maksettaisiin etukäteen valtion varoista. Ehdotettu metsätuholain 24 § vastaa asiallisesti voimassa olevaa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 9 §:ää, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 45/2006 vp).

25 §. *Metsätuhojen torjunnasta annetun lain säännösten rikkominen.* Ehdotettu pykä-

lä sisältää säännöksen lakiehdotuksen säännösten rikkomisesta tuomittavista rangaistuksista. Rangaistusseuraamus tulisi kysymykseen 3–6 tai 18 §:ään perustuvan velvollisuuden laiminlyömisestä sekä 9 §:n nojalla annettuun päätökseen perustuvan velvollisuuden laiminlyömisestä. Ehdotetun rikoksen nimeke olisi metsätuhojen torjunnasta annetun lain säännösten rikkominen ja sen seuraamuksena olisi sakko. Ehdotetulla säännöksellä voitaneen riittävästi puuttua niihin tilanteisiin, joissa rangaistussäännöksiä tarvitaan hallinnollisen valvonnan ja siihen liittyvien pakkokeinojen apuna.

26 §. Valtion saamisen perintä. Ehdotetun pykälän 1 momentti sisältää säännöksen valtion saamisen perintään sovellettavasta laista. Momentin mukaan tässä laissa tarkoitettu valtion saaminen on suoraan ulosottokelpoinen. Valtion saaminen voitaisiin peria ulosottoihin ilman tuomiota tai päätöstä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain (706/2007) mukaisessa järjestyksessä.

Pykälän 2 momentin mukaan silloin, jos takaisin maksettavia valtion saamista tai sen osaa ei maksettaisi määräajassa takaisin, maksettavalle pääomalle perittäisiin korkolain (633/1982) 4 §:ssä tarkoitetun korkokannan mukaista viivästyskorkoa kunkin erän erääntymisestä lukien.

Pykälän 3 momentin mukaan Maaseutuvirasto vastaisi kaikkien metsätuholakiin perustuvien valtion saamisen perinnästä. Perustuslain 124 §:ssä säädetyn mukaisesti merkittävää julkista valtaa sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Suomen metsäkeskus ei ole viranomainen vaan välillisen valtionhallinnon organisaatio. Julkisoikeudellista saatavaa koskevan pakkoperinnän luonne huomioon ottaen perintätehtävät tulee osoittaa viranomaisen tehtäväksi. Esitetty pykälä vastaa voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 9 a §:ää.

27 §. Muutoksenhaku. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan muutoksenhaku 24 §:n 1 momentissa tarkoitettusta Suomen metsäkeskuksen päätöksestä tapahtuisi valittamalla hallinto-oikeuteen. Muutoksen hakemisesta säädetään hallintolainkäyttölaiissa (586/1996). Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyisi sen mukaan, minkä hallinto-

oikeuden tuomiopiirissä pääosa kyseessä olevasta alueesta sijaitsee. Hallintolainkäyttölain 7 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan Suomen metsäkeskus ja maa- ja metsätalousministeriö voisivat määrätä, että niiden tekemää päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Suomen metsäkeskuksen tekemän päätöksen osalta edellytyksenä olisi lisäksi se, että metsäkeskuksen määräämien toimenpiteiden suorittamista ei voida lykätä.

Pykälän 3 momentti sisältää säännöksen Suomen metsäkeskuksen valitusoikeudesta. Hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentin mukaan viranomaisella on mahdollisen asianosaisaseman lisäksi valitusoikeus, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen. Ehdotetun momentin mukaan Suomen metsäkeskuksella olisi oikeus valittaa Maaseutuviraston ja hallinto-oikeuden metsätuholain nojalla tekemästä päätöksestä, jos Maaseutuviraston päätös poikkeaa Suomen metsäkeskuksen esityksestä tai jos hallinto-oikeus muuttaa metsäkeskuksen tai Maaseutuviraston päätöstä taikka kumoaa sen. Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevaa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 11 §:ää.

28 §. Voimaantulo. Säännös sisältää tavannumukaisen voimaantulosäännöksen. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Ehdotetun lain 10 § sisältää säännökset laajojen metsätuhojen torjunnasta aiheutuneiden kustannusten ja vahinkojen korvaamisesta. Koska mainitun säännöksen nojalla suoritettavaan korvaukseen voi sisältyä Euroopan Unionin toiminnasta annetun sopimuksen 107 artiklassa tarkoitettua valtion tukea, ehdotettu valtion korvausvastuu on tarkoitus notifioida komissiolle. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lain 10 § tulisi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Lain 10 §:n voimaantuloa koskeva valtioneuvoston asetus annettaisiin sen jälkeen, kun komissio olisi hyväksynyt korvausten maksamisen valtion varoista.

Metsätuholaila kumottaisiin metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettu laki.

Koska laajojen metsätuhojen torjuntaan liittyvien kustannusten ja vahinkojen korvaamista koskeva ehdotetun lain 10 § tulisi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohta, ehdotetaan, että samaa asiakokonaisuutta koskevaa kumottavan lain 7 §:ää sovellettaisiin siihen saakka, kunnes ehdotetun lain 10 § tulee voimaan.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan lain 8 §:ää sovelletaan varastointipaikkaan, jonne varastointi on aloitettu ennen 1 päivää heinäkuuta 1991 vain, jos varastointi luonteeltaan tai laajuudeltaan olennaisesti muuttuu tämän lain tultua voimaan. Asiasisällöltään vastaava säännös sisältyy voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 16 §:ään.

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa suoritetuista hakkuista jääneisiin rungonosiin, kaadettuun mänty- ja kuusipuutavaraan, vahingoittuneisiin puihin ja nostettuihin kantoihin sovellettaisiin kumottavaa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettua lakia ja sen nojalla annettu säännöksiä.

Kumottavan lain 13 §:n 1 ja 2 momentti sisältää perussäännökset metsätaloustalouteen tarkoitettulta alueelta levinneen metsätuhon korvaamisesta. Vaikka mainitut säännökset eivät merkittävästi poikkea ehdotetun lain vahinkojen korvaamista koskevista säännöksistä, ehdotetaan pykälän 5 momentissa selvyuden vuoksi todettavaksi, että kumottavan lain 13 §:n 1 ja 2 momenttia sovellettaisiin ennen lain voimaantuloa syntyneiden vahinkojen korvaamiseen. Ehdotettu säännös merkitsisi myös sitä, että luonnonsuojelualueelta ja luonnonsuojeluun varatulta alueelta levinneet metsätuhot korvattaisiin ehdotetun metsätuholain mukaisesti.

1.2 Laki Suomen metsäkeskuksesta

8 §. Metsäkeskuksen tehtävät. Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) 8 §:ssä säädetään metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan metsäkeskuksen keskusyksikön tehtävänä on muun muassa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa metsäkeskukselle annettujen tehtävien hoitamisen ohjaaminen ja valvonta. Pykälän

2 momentin mukaan metsäkeskuksen alueyksikön tehtävänä on muun muassa hoitaa metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa metsäkeskukselle annetut tehtävät. Pykälää ehdotetaan teknisesti tarkistettavaksi niin, että maininta metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetusta laista korvattaisiin lailla metsätuhojen torjunnasta.

Kirkkolain (1054/1993) muutos (1011/2012), jonka voimaantuloon kirkkojärjestyksen (1055/1993) 15 lukuun tehtyjen muutosten voimaantulo on kytketty, on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013. Alueyksiköltä pyydetävästä metsäsuunnitelmaa koskevasta lausunnosta ei enää määrätä mitään. Tästä johtuen 1 ja 2 momentista poistettaisiin viittaus kirkkojärjestykseen.

1.3 Laki kasvinsuojeluaineista

20 §. Kasvinsuojeluaineen lentolevitys. Kasvinsuojeluaineista annetun lain 20 §:ssä on säännökset kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi päättää Suomen metsäkeskuksen alueyksikön esityksestä kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä metsässä kasvaviin puihin kohdistuvien laajojen metsätuhojen torjumiseksi samalla, kun se päättää toimenpiteistä metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi siten kuin metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa säädetään, jos metsätuhoja ei voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella estää. Pykälää ehdotetaan teknisesti tarkistettavaksi niin, että maininta metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetusta laista korvattaisiin lailla metsätuhojen torjunnasta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettu metsätuholaki sisältää useita valtuussäännöksiä valtioneuvoston ja ministeriön asetuksen antamiseen. Lakiehdotuksen 3 § sisältää säännökset puutavaran poistamisesta hakkuupaikalta ja välivarastosta. Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin maan jakamisesta puutavaran poiskuljettamisen osalta alueisiin. Lakiehdotuksen 17 § sisältää säännökset Suo-

men metsäkeskuksen valvontasuunnitelma- ta. Pykälän 4 momentin mukaan tarkemmat säännökset valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, valvontakohteitten tarkastustiheydestä, näytteenotosta raportoinnista ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi.

Lakiehdotuksen 4 § sisältää säännökset puutavaran poistamiselle vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset puutavaran poistamiselle vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Lakiehdotuksen 11 § sisältää säännökset biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä. Pykälän 5 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset Suomen metsäkeskuksen esityksen ja maanomistajan hakemuksen sisällöstä. Lakiehdotuksen 13 § sisältää säännökset metsätuholain valvonnasta ja 14 § valvonnan järjestämisen yleisistä periaatteista. Ehdotetun lain 13 §:n 3 momentin ja 14 §:n 3 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset Suomen metsäkeskukselle metsätuholain mukaan kuuluvien tehtävien suorittamisesta ja valvonnan järjestämisestä.

Lakiehdotuksen 19 §:ssä säädettäisiin ammattimaisen toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuudesta. Ehdotetun lain 19 §:n 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä omavalvontailmoituksessa ilmoitettavien tietojen tarkemmasta sisällöstä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetukset tulisivat sisältämään lähinnä teknisluontoista sääntelyä.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä on kaksi liittyntää perustuslais- sa säädettyihin perusoikeuksiin. Ehdotettu laki metsätuhojen torjunnasta liittyy perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suo- jaan ja 18 §:ssä tarkoitettuun elinkeinonharjoittamisen vapauteen. Perusoikeusliityntöjen lisäksi esityksellä on kytkentä perustuslain 80 §:ssä tarkoitettuun asetuksenantovaltuutta koskevaan säännökseen ja 124 §:ssä tarkoi- tettuun edellytykseen siirtää julkisia hallinto- tehtäviä muulle kuin viranomaiselle.

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, ettei elinkeinovapautta saa rajoittaa ilman erittäin pätevää syytä. Täl- laisena syynä voidaan pitää esimerkiksi hen- kilöiden terveyden ja turvallisuuden suoja- mista tai muita tärkeitä yhteiskunnallisia in- tressejä. Rajoituksen tulee ilmetä lain tasolla, koska kyse on perusoikeuden rajoittamisesta. Omavalvontaa koskeva menettely perustuu perustuslain 80 §:n mukaisesti riittävän tark- karajaisiin säännöksiin, joista käyvät ilmi toiminnanharjoittajalle kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet. Ehdotettu omavalvontaa kos- keva sääntely on perusteltu ja sitä on pidettävä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävänä, kun otetaan huo- mioon tavoitteena oleva metsien hyvän ter- veydentilan turvaaminen ja omavalvonnasta ammattimaiselle toiminnan harjoittajalle ai- heutuvien velvoitteiden vähäisyys.

Omaisuudensuoja

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslaki- valiokunta on tulkintakäytännössään kuiten- kin todennut, ettei omaisuus ole perustuslain suojaama kaikkia käyttörajoituksia vastaan ja että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (mm. PeVL 32/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 8/1996 vp).

Tämä merkitsee perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan sitä, että rajoituksen tulee olla välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi eikä se saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa omaisuuden suojaan. Rajoituksen laajuutta ja suhteellisuutta koskevan tarkastelun osalta on viime kädessä kysymys siitä, loukkaako rajoitus omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön (PeVL 22/1996 vp.). Omaisuuden käyttörajoitusten korvaamisella on merkitystä arvioitaessa rajoitusten hyväksyttävyyttä. (PeVL 6/2010 vp ja PeVL 38/1998 vp).

Ehdotetussa metsätuhojen torjuntaa koskevassa sääntelyssä on kysymys omaisuuden käyttöön liittyvistä velvoitteista, joten sitä on arvioitava perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta. Ehdotetun metsätuholain 3, 5 ja 6 §:n mukaan tuhohyönteisten leviämistä edesauttava mänty- ja kuusipuutavara, männyin ja kuusen rungonosat ja kannot sekä vahingoittuneet mänty- ja kuusipuut tulisi poistaa hakkuupaikalta, metsiköstä ja välivarastosta. Jos metsässä esiintyy poikkeuksellisen paljon metsätuhoja tai vaara laajan metsätuhon leviämiseen tai syntymiseen on olemassa, vaara-alueen maanomistajat voitaisiin metsätuholain 9 §:n mukaan metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi määrätä poistamaan metsästä tarpeellinen määrä puita tai suorittamaan muita välttämättömiä toimenpiteitä.

Yksityiseen metsänomistajaan on vanhaan kohdistettu käyttöoikeuden rajoituksia, jotka ovat tähänneet kansantaloudellisesti tärkeiden metsävarojen säilymiseen ja kasvun turvaamiseen. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan metsätalouden turvaamistarve on Suomen kansantaloudelle elintärkeä (PeVL 22/1996 vp). Metsävarojen säilyttämisessä tuleville sukupolville on tärkeään metsien hyvän terveydentilan ylläpitäminen. Ehdotetut velvoitteet ovat välttämättömiä metsien hyvän terveydentilan ylläpitämiseksi ja metsätuhojen ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Niiden on myös katsottava olevan laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoitusten sekä velvoitteiden taustalla olevaan yh-

teiskunnallisen intressin painoarvoon. Ehdotetun metsätuholain 10 §:n mukaan maanomistajalla ja hakkuuoikeuden haltijalla olisi myös lähtökohtaisesti oikeus saada täysi korvaus laajojen metsätuhojen torjunnasta aiheutuneista kustannuksista ja vahingoista siltä osin kuin ne ylittävät säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjauksesta aiheutuvat kustannukset.

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Esityksellä on liityntä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuun kysymykseen edellytyksistä antaa julkisia hallintotehtäviä muulle kuin viranomaiselle. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslain 124 §:n tarkoituksena on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Sääntelyltä on tästä syystä vaadittava tiettyä täsmällisyyttä siirrettävien tehtävien määrittelyssä.

Suomen metsäkeskus ei ole viranomainen, vaikka se täyttää keskeiset viranomais toiminnan tunnusmerkit. Sen toiminnan yleisistä perusteista säädetään lailla. Kun Suomen metsäkeskus hoitaa sille säädettyjä julkisia hallintotehtäviä, sen on noudatettava, mitä hallintolaissa, kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään. Mitä viranomaisesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), sovelletaan myös metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön toimintaan sen hoitaessa 8 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä. Suomen metsäkeskuksen toimihenkilöt eivät ole virkasuhteessa. Erityissäännöksen perusteella heihin sovelletaan kuitenkin varojen käytössä ja julkista valtaa käyttäessään rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Suomen metsäkeskuksesta annetun lain 12 §:ssä on julkisia hallintotehtäviä hoitaville toimihenkilöille säädetty erityiset kelpoi-

suusvaatimukset. Perustuslakivaliokunta on arvioinut julkisten hallintotehtävien antamisen Suomen metsäkeskukselle olevan valtiosääntöoikeudellisesti ongelmatonta. (PeVL 53/2010 vp).

Ehdotetussa metsätuholaisissa Suomen metsäkeskukselle kuuluvia julkista valtaa sisältäviä tehtäviä olisivat lain valvonta ja siihen liittyvä tarkastusten tekeminen, esityksen tekeminen maa- ja metsätalousministeriölle laajojen metsätuhojen torjumisesta sekä lain 24 §:ssä tarkoitettujen päätösten ja esitysten tekeminen. Koska Suomen metsäkeskuksella ei olisi ehdotettavan lain mukaan oikeutta tehdä tarkastuksia tiloissa, joita käytetään pysyväisluonteiseen asumiseen, on yksityisoikeudelliselle toimijalle uskottua tarkastustoimivaltaa koskevan ehdotuksen katsottu vastaavan perustuslakivaliokunnan perustuslain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua yksityiselämän suojaa koskevaa lausuntokäytäntöä (PeVL 5/2010 vp.). Ehdotetun metsätuholain mukaan sellaiset tehtävät, joihin voi sisältyä merkittävää julkisen vallan käyttöä, hoitaisi edelleen Maaseutuvirasto.

Asetuksenantovaltuudet ja lainsäädäntövaltan siirtäminen

Perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla. Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa metsätuhojen torjuntaa koskeva sääntely perustuslain 80 §:stä ilmenevien vaatimusten mukaiseksi. Ehdotettuun metsätuholakiin otettaisiin kaikki sellaiset voimassaolevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain ja sen nojalla annettuihin säädöksiin sisältyvät säännökset, jotka koskevat yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista tai muuten perustuslain mukaan lain alaan kuuluvia asioita. Esimerkiksi voimassa olevan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 14 ja 15 §:n nojalla on annettu asetus metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta, asetus metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten seurannasta ja maa- ja metsätalousministeriön päätös metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta. Mainittuihin säädöksiin sisältyy säännöksiä,

joista on perustuslain mukaan säädettävä lailla.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Uuden perustuslain säätämisen myötä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säätämiseen on kiinnitetty entistä tarkempaa huomiota. Asetuksen antaja voidaan lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä vähäisistä yksityiskohdista. Valtuutuksen säätämiseen laissa on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä kohdistettu erityisesti vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 19/2002 vp ja PeVL 40/2002 vp).

Kun arvioidaan sitä, tuleeko asetuksenantovaltuus laissa osoittaa valtioneuvostolle vai ministeriölle, lähtökohta on, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Tämä periaate ilmenee valtioneuvoston päätöksentekoa koskevasta perustuslain 67 §:stä. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös tuotu esiin perustuslain 80 §:n 1 momentin eräänä lähtökohdiana se, että ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa lähinnä teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisehköissä asioissa (PeVL 33/2004 vp). Tiettyjen asiakokonaisuuksien osalta esitetään jatkossa metsätuholaisissa valtioneuvostolle asetuksenantovaltuus nykyisin ministeriölle säädetyn valtuuden sijaan. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin esitetyn metsätuholain mukaan maan jakamisesta poiskuljettamisen osalta vyöhykkeisiin (3 §:n 5 momentti) sekä Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, valvontakohteitten tarkastustiheydestä, näytteenotosta, raportoinnista ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista (17 §:n 4 momentti).

Esitys sisältää myös maa- ja metsätalousministeriölle osoitettuja asetuksenantovaltuuksia. Maa- ja metsätalousministeriölle osoitettu asetuksenantovaltuus sisältyisi esitetyn metsätuholain 4 §:n 2 momenttiin,

11 §:n 5 momenttiin, 13 §:n 3 momenttiin, 14 §:n 3 momenttiin sekä 19 §:n 2 momenttiin. Ministeriön asetuksella säädettävät seikat olisivat luonteeltaan lähinnä teknisluonteisia ja ne koskisivat puutavaran poistamiselle vaihtoehtoisten toimenpiteiden toteuttamista, hakemuksessa ja esityksessä ilmoitettavien tietojen yksityiskohtia, Suomen metsäkeskukselle metsätuholailla osoitettujen tehtävien hoidon ja valvonnan järjestämisen yksityiskohtia sekä omavalvontailmoitukseen

otettavia tietoja. Kun otetaan huomioon asetuksella säänneltävien seikkojen luonne, ministeriön asetusta olisi pidettävä tässä yhteydessä asianmukaisena säädöstasona.

Edellä olevan perusteella katsotaan, että ehdotetut lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**metsätuhojen torjunnasta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on metsien hyvän terveydentilan ylläpitäminen ja metsätuhojen torjuminen.

Tätä lakia sovelletaan metsässä ilmeneviin metsätuhoihin, terminaali- ja tehdasvarastoihin sekä alueen sijainnista riippumatta puutavaran hakkuupaikkoihin ja välivarastoihin.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, sovelletaan metsäpuissa esiintyvien vaarallisten kasvintuhoojien torjumiseen ja niiden leviämisen estämiseen, mitä kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa (702/2003) säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *metsällä* aluetta, johon sovelletaan metsälakia (1093/1996);

2) *metsätuholla* hyönteisten, muiden selkärangattomien eliöiden, sienten, bakteerien ja virusten metsässä kasvaville puille aiheuttamia sellaisia tauteja ja puiden kasvun tai laadun heikkenemistä, joista aiheutuu taloudellista vahinkoa;

3) *puutavaralla* tyviläpimitaltaan yli 10 senttimetriä olevaa puutavaralajeiksi valmistettua kuorellista raakapuuta puutavaran käyttötarkoituksesta riippumatta;

4) *kaarnoittuneella mäntypuutavaralla* sellaista mäntypuutavaraa, jonka pituudesta vähintään yksi neljäsosa on hilseilemättömän, kovan kaarnan peitossa;

5) *vahingoittuneella puulla* sellaista vaurioitunutta mänty- tai kuusipuuta, josta metsätuhoja aiheuttavat hyönteiset voivat levitä;

6) *taimikkovaiheen puustolla* puustoa, jonka kasvatuskelpoisten puiden keskipituus on enintään 1,3 metriä, kun puun pituus määritetään syntypisteestä tai maanpinnan tasosta latvan huippuun, sekä puustoa, jonka puut on istutettu tai kylvetty kuluvana vuonna;

7) *tyviläpimitalla* kuoren päältä koh-tisuorassa puun pituusakselia vasten tyvestä tai pystypuun juurenniskasta mitattua läpimittaa;

8) *biologisella kasvinsuojeluaineella* luonnosta eristetyistä organismeista tuotettua valmistetta, jota käytetään kasvien tai kasvustojen käsittelyyn kasvitautien, tuhoeläinten tai rikkakasvien torjumiseksi tai kasvun-säätteenä;

9) *metsiköllä* kasvupaikaltaan ja puustoltaan pääsääntöisesti yhtenäistä metsän osaa;

10) *välivarastolla* paikkaa, johon puun korjuun yhteydessä tilapäisesti varastoidaan puutavaraa kaukokuljetusta varten;

11) *terminaalivarastolla* kaukokuljetusreit-tin varrella olevaa pysyväisluonteista paikkaa, jolle varastoidaan puutavaraa;

12) *tehdasvarastolla* tuotantolaitoksen yhteydessä kaukokuljetusvaiheen lopussa olevaa paikkaa, jolle varastoidaan puutavaraa;

13) *ammattimaisella toiminnanharjoittajalla* puutavaran omistajaa tai hakkuuoikeuden haltijaa, joka harjoittaa puutavaran korjuuta ja joka ammattimaisesti hankkii puutavaraa tai hakkuuoikeuksia jalostusta tai välittämistä varten, ei kuitenkaan sellaista yhteismetsän osakaskuntaa ja yhteisalueella (758/1989) tarkoitettua yhteisen alueen osakaskuntaa, jonka osuudesta vähintään puolet on luonnollisten henkilöiden omistuksessa.

3 §

Puutavaran poistaminen hakkuupaikalta ja välivarastosta

Metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten esiintymisen ja lämpösumman perusteella maa jaetaan A-, B- ja C-alueeseen.

Puutavaran omistajan on huolehdittava, että:

1) edellisen vuoden syyskuun 1 päivän ja kuluvan vuoden toukokuun 31 päivän välisenä aikana kaadettu kuusipuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta ja välivarastosta A-alueella viimeistään 15 päivänä heinäkuuta, B-alueella viimeistään 24 päivänä heinäkuuta ja C-alueella viimeistään 15 päivänä elokuuta;

2) edellisen vuoden syyskuun 1 päivän ja kuluvan vuoden toukokuun 31 päivän välisenä aikana kaadettu kaarnoittunut mäntypuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta ja välivarastosta A- ja B-alueella viimeistään 1 päivänä heinäkuuta ja C-alueella viimeistään 15 päivänä heinäkuuta ja

3) kuluvan vuoden kesäkuun 1 päivän ja elokuun 31 päivän välisenä aikana kaadettu kuusipuutavara kuljetetaan pois hakkuupaikalta tai välivarastosta A-alueella 30 päivän kuluessa hakkuuhetkestä.

Mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään, ei sovelleta hakkuupaikalla tai välivarastossa sijaitsevaan yksittäiseen puutavara- tai energiapuupinoon, joka on mäntyä ja jonka tilavuus on enintään 20 kiintokuutiometriä. Pino katsotaan yksittäiseksi, jos se sijaitsee vähintään 200 metrin päässä muista vastaavista pinoista.

Mitä 2 momentissa säädetään, ei sovelleta puutavarapinoon, jonka tilavuudesta enintään

puolet on tyviläpimitaltaan yli 10 senttimetriä olevaa mänty- tai kuusipuutavaraa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään A-, B- ja C-alueista.

4 §

Vaihtoehdot puutavaran poistamiselle

Jos puutavaran omistaja ei poista puutavaraa siten kuin 3 §:n 2 momentissa säädetään, hänen on:

1) peitettävä puutavara;
2) kastettava puutavaraa;
3) kuljetettava puutavarapinon pintaosa pois;

4) kuorittava puutavara;
5) käsiteltävä puutavara tuhohyönteisten iskeytymistä vastaan tarkoitettulla hyväksytyllä kasvinsuojeluaineella;

6) sijoitettava mäntypuutavara riittävän etäälle saman puulajin metsiköstä;

7) peitettävä mäntypuutavarapinon pintakerros lehtipuukerroksella;

8) peitettävä kuusipuutavarapinon pintakerros lehtipuukerroksella tai mäntypuulla, jonka tyviläpimitta on alle 10 senttimetriä ja joka ei ole kaarnoittunut; tai

9) muulla tavoin huolehdittava siitä, ettei puutavarasta pääse merkittävästi leviämään metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

5 §

Männyn ja kuusen rungonosien ja kantojen poistaminen metsiköstä ja välivarastosta

Jos metsikössä on hehtaaria kohden enemmän kuin 10 kiintokuutiometriä 3 §:n 2 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettuna aikana suoritetuista hakkuista jääneitä kuusen rungonosia, joiden tyviläpimitta on yli 10 senttimetriä, omistajan on huolehdittava siitä, että 10 kiintokuutiometriä ylittävä osa kuljetetaan pois hakkuupaikalta ja välivarastosta 3 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetyissä määrärajoissa.

Jos metsikössä on hehtaaria kohden enemmän kuin 20 kiintokuutiometriä 3 §:n 2 mo-

mentin 2 kohdassa tarkoitettuna aikana suoritetuista hakkuista jääneitä kaarnoittuneita männyn rungonosia, joiden tyviläpimitta on yli 10 senttimetriä, omistajan on huolehdittava siitä, että 20 kiintokuutiometriä ylittävä osa kuljetetaan pois hakkuupaikalta ja välivarastosta 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädettyssä määräajassa.

Jos puutavaran omistaja ei kuljeta rungonosia pois siten kuin 1 ja 2 momentissa säädetään, hänen on toimittava siten kuin 4 §:ssä säädetään.

Jos hakkuupaikalla tai välivarastossa on varastoitu enemmän kuin 10 kiintokuutiometriä männyn tai kuusen kantoja, ne on kuljetettava pois:

- 1) kahden vuoden kuluessa nostosta, jos nosto on tehty ennen elokuun 1 päivää;
- 2) kahden vuoden ja kuuden kuukauden kuluessa nostosta, jos nosto on tehty elokuussa tai sen jälkeen.

6 §

Vahingoittuneiden puiden poistaminen metsiköstä ja välivarastosta

Jos taimikkovaiheen ohittaneessa metsikössä on hehtaaria kohden enemmän kuin 10 kiintokuutiometriä vahingoittuneita kuusipuita, joiden tyviläpimitta on yli 10 senttimetriä, puiden omistaja on velvollinen poistamaan metsiköstä ja välivarastosta 10 kiintokuutiometriä ylittävän osan vahingoittuneista puista viimeistään 3 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyihin määräaikoihin mennessä.

Jos taimikkovaiheen ohittaneessa metsikössä on hehtaaria kohden enemmän kuin 20 kiintokuutiometriä vahingoittuneita kaarnoittuneita mäntypuita, joiden tyviläpimitta on yli 10 senttimetriä, puiden omistaja on velvollinen poistamaan metsiköstä ja välivarastosta 20 kiintokuutiometriä ylittävän osan vahingoittuneista puista viimeistään 3 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädettyyn määräaikaan mennessä.

Alle hehtaarin kokoisissa metsiköissä sovelletaan 1 ja 2 momentissa säädettyjä kiintokuutiometrirajoja riippumatta metsikön pinta-alasta.

Jos maanomistaja on luovuttanut metsikköä koskevan hakkuuoikeuden, vahingoittuneiden puiden poistamisesta on etukäteen ilmoitettava hakkuuoikeuden haltijalle.

Jos puiden omistaja ei kuljeta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja vahingoittuneita puita pois metsiköstä ja välivarastosta, hänen on toimittava siten kuin 4 §:ssä säädetään.

Poiketen siitä, mitä 1, 2 ja 3 momentissa säädetään, maanomistaja voi metsälain 10 §:ssä tarkoitetulla erityisen tärkeällä elinympäristöllä ja metsälain soveltamisalaan kuuluvalla Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella, jolla lahopuun lisääminen voi olla tarkoituksenmukaista, jättää alueelle vahingoittuneita puita enemmän kuin mainittujen lainkohtien mukaan on sallittu. Maanomistajan tulee ilmoittaa vahingoittuneiden puiden poistamatta jättämisestä Suomen metsäkeskukselle. Suomen metsäkeskuksen on seurattava elinympäristöjä ja alueita, joille vahingoittuneita puita jätetään, niiden lahopuumääriä sekä alueelta mahdollisesti leviäviä metsätuhoja.

7 §

Ylivoimainen este, erityisen poikkeukselliset olosuhteet ja kohtuuton taloudellinen tilanne

Maanomistajalla ja puutavaran omistajalla ei ole tämän lain 3—6 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksia, jos niiden toteuttaminen ei ole mahdollista ylivoimaisen esteen vuoksi. Maanomistajalla ja puutavaran omistajalla ei ole myöskään puutavaran, rungonosien, kantojen ja vahingoittuneiden puiden poistamista koskevaa velvollisuutta, jos erityisen poikkeukselliset olosuhteet estävät puutavaran korjuun ja kuljetuksen järjestämisen.

Maanomistajalla ei ole 4 ja 6 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta, jos vaihtoehtoisten toimenpiteiden suorittamista tai vahingoittuneiden puiden poistamista voidaan pitää taloudellisesti kohtuuttomana.

8 §

Puutavaran varastointi terminaaliavarastossa ja tehdasvarastossa

Varastoitaessa mänty- tai kuusipuutavaraa terminaaliavarastossa tai tehdasvarastossa puutavaran omistaja on velvollinen ryhtymään edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ja muihin kohtuullisiin toimenpiteisiin estääkseen metsätuhoja aiheuttavien hyönteisten merkittävä leviäminen varastoidusta puutavarasta.

9 §

Laajojen metsätuhojen torjunta

Jos metsässä esiintyy poikkeuksellisen paljon metsätuhoja tai vaara laajan metsätuhon leviämiseen tai syntymiseen on olemassa, maa- ja metsätalousministeriö voi metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi määrätä vaara-alueen maanomistajat poistamaan metsästä tarpeellisen määrän puita tai ryhtymään muihin välttämättömiin toimiin. Ministeriö voi samalla määrätä puiden poistamisen ajankohdasta sekä poistettavien puiden käsittelystä. Ministeriö voi myös määrätä Suomen metsäkeskuksen ryhtymään nopeita toimia vaativaan torjuntaan. Etusijalle on asetettava biologiset ja mekaaniset torjuntakeinot. Suomen metsäkeskus voi ryhtyä biologisiin ja mekaanisiin torjuntatoimiin myös alueen maanomistajia kuulematta, jos kuulemista ei voida suorittaa ilman kohtuutonta viivästystä.

Suomen metsäkeskuksen on tehtävä 1 momentissa tarkoitettun vaaran ilmetessä ministeriölle esitys, jonka tulee sisältää seuraavat tiedot:

- 1) tuho- tai vaara-alue;
- 2) alueen kullakin tilalla metsätuhon leviämisen tai syntymisen ehkäisemiseksi tarvittavat toimenpiteet ja niiden suorittamisajankohda sekä niiden maanomistajien yhteystiedot, joiden tiloilla toimenpiteitä esitetään suoritettaviksi;
- 3) arvio toimenpiteistä aiheutuvista kustannuksista ja siitä, miltä osin kustannukset tulisivat valtion korvattaviksi; sekä

4) jos biologisia tai mekaanisia torjuntakeinoja ei voida käyttää, perustelut sille.

Suomen metsäkeskuksen on ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettuna esityksestä maanomistajille siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Maanomistajan on 14 vuorokauden kuluessa esityksen tiedoksisaan annettava huomautuksensa esityksen johdosta Suomen metsäkeskukselle, jonka on lähetettävä huomautukset ja lausuntonsa niistä edelleen maa- ja metsätalousministeriölle.

Maa- ja metsätalousministeriö voi antaa päätöksen tiedoksiannon Suomen metsäkeskuksen tehtäväksi.

10 §

Korvaukset laajojen metsätuhojen torjunnasta aiheutuneista kustannuksista ja vahingoista

Edellä 9 §:n 1 momentissa tarkoitettun päätöksen noudattamisesta aiheutuneet kustannukset ja taimikkovaiheen ohittaneen puuston kasvunmenetykset korvataan maanomistajalle tai maanvuokraoikeuden, testamenttiin perustuvan käyttöoikeuden, lesken hallinto-oikeuden, eläkeoikeuden tai muun vastaavan oikeuden tai hakkuuoikeuden haltijalle valtion varoista siltä osin kuin ne ylittävät säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjuusta aiheutuvat kustannukset. Torjuntatoimien takia tuhoutuneesta taimikkovaiheen puustosta korvataan uudistamiskulut. Korvausta ei kuitenkaan makseta tai sen määrää alennetaan, jos korvaukseen oikeutettu on tahallaan tai huolimattomuudesta jättänyt noudattamatta tätä lakia taikka tämän lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai viranomaisen päätöksiä taikka korvaukseen oikeutettu on laiminlyönyt hänelle määrättyjen toimenpiteiden suorittamisen ja ne on jouduttu teettämään 24 §:n mukaisesti. Korvauksesta päättää maa- ja metsätalousministeriö.

Korvausta on haettava maa- ja metsätalousministeriölle osoitetulla hakemuksella, joka on jätettävä Suomen metsäkeskukselle 90 päivän kuluessa siitä, kun päätöksessä edellytetyt toimenpiteet on suoritettu loppuun. Hakemuksessa on oltava riittävä selvi-

tys kustannuksista ja vahingoista. Suomen metsäkeskuksen tulee toimittaa hakemusasiakirjat maa- ja metsätalousministeriölle korvauksen suuruutta ja myöntämisen edellytyksiä koskevalla lausunnolla täydennettyinä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtiota maanomistajana.

11 §

Biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevitystä koskeva erityissäännös

Jos maa- ja metsätalousministeriö ei 9 §:n nojalla määrää toimenpiteitä suoritettaviksi, se voi, sen estämättä, mitä kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) 20 §:ssä säädetään, oikeuttaa maanomistajan tai maanomistajat kustannuksellaan toteuttamaan biologisen kasvinsuojeluaineen lentolevityksen ministeriön hyväksymällä tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöksen edellytyksenä on, että:

1) torjunnan suorittamatta jättämisestä aiheutuu vaara huomattavista kasvutappioista tai muista huomattavista taloudellisista menetyksistä;

2) maanomistaja tai maanomistajat sitoutuvat vastaamaan torjunnasta aiheutuvista kustannuksista;

3) toimenpiteet ovat muutoin metsien hoitoa ja käyttöä sekä kasvinsuojeluaineita ja niiden lentolevitystä koskevan lainsäädännön mukaisia; ja

4) metsätuhoja ei voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella estää.

Maa- ja metsätalousministeriö tekee 1 momentissa tarkoitettua päätöksen Suomen metsäkeskuksen esityksestä. Suomen metsäkeskus tekee esityksensä maanomistajan tai maanomistajien hakemuksen perusteella.

Suomen metsäkeskuksen esityksen tulee sisältää 2 momentin mukaisten, päätöksen edellytyksenä olevien tietojen lisäksi seuraavat tiedot:

1) tuho- tai vaara-alue;

2) alueen kullakin tilalla metsätuhon leviämisen tai syntymisen ehkäisemiseksi tarvittavat toimenpiteet ja niiden suorittamisajankohta sekä niiden maanomistajien yhteystiedot, joiden tiloilla toimenpiteitä esitetään suoritettavaksi;

3) arvio toimenpiteistä aiheutuvista kustannuksista.

Suomen metsäkeskuksen esityksen ja maanomistajan hakemuksen sisällöstä voidaan säätää tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

12 §

Metsätuhojen seuranta

Metsäntutkimuslaitoksen tehtävänä on Suomen metsäkeskuksen avustuksella seurata ja ennakoida metsätuhoja aiheuttavien kasvitautien ja tuhoeläinten esiintymistä ja leviämistä, sekä tutkia tuhojen syy- ja seuraussuhteita sekä tuhojen taloudellista merkitystä.

Jos seurannan yhteydessä ilmenee sellaista, mikä edellyttäisi ryhtymistä 9 §:n mukaisiin toimenpiteisiin, Metsäntutkimuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta Suomen metsäkeskukselle.

Jos seurannan tai muun toiminnan yhteydessä löydetään kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitettuja vaarallisia kasvintuhoojia, Metsäntutkimuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava asiasta Elintarviketurvallisuusvirastolle.

Metsäntutkimuslaitoksen on vuosittain toimittava maa- ja metsätalousministeriölle selvitys seurannan tuloksista.

13 §

Valvonta

Tämän lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat maa- ja metsätalousministeriölle.

Tämän lain täytäntöönpanosta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnasta ja valvonnan järjestämisestä vastaa Suomen metsäkeskus.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Suomen metsäkeskukselle tämän lain nojalla kuuluvien tehtävien suorittamisesta.

14 §

Valvonnan järjestämisen yleiset periaatteet

Puutavaran poistamista hakkuupaikalta ja välivarastosta on valvottava tasapuolisesti ja säännöllisesti. Valvontaa on tehostettava, jos on epäiltävissä, että toiminnanharjoittajan toiminta ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vaatimuksia. Valvontatoimenpiteiden on oltava tarkoituksenmukaisia ja ne on metsätuhojen syntyminen riski huomioon ottaen asianmukaisella tavalla kohdistettava puutavaran poistamisen ja välivarastointiin vaiheisiin.

Vahingoittuneiden puiden, rungonosien ja varastoitujen kantojen poistamista on valvottava tasapuolisesti ja säännöllisesti.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset valvonnan järjestämisestä.

15 §

Tarkastusoikeus

Suomen metsäkeskuksella on oikeus suorittaa ennakolta ilmoittamatta tarkastuksia metsissä, hakkuupaikoilla, väli-, terminaali- ja tehdasvarastoissa ja muilla pysyvillä puun jalostus- ja varastointipaikoilla. Suomen metsäkeskuksella on lisäksi oikeus tarkastaa puutavaran varastokirjanpitoa. Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Suomen metsäkeskuksen pyynnöstä tarkastettavan ja valvottavan tulee antaa tarkastuksen asianmukaiseksi suorittamiseksi ja valvonnan toteuttamiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat.

16 §

Tiedonsaantioikeus

Suomen metsäkeskuksella on oikeus saada maksutta tarkastettavalta ja valvottavalta tässä laissa tarkoitettua tarkastusta ja valvontaa varten välttämättömät tiedot ja asiakirjat.

17 §

Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelma

Tässä laissa tarkoitetun valvonnan järjestämistä varten Suomen metsäkeskuksen tulee laatia ja maa- ja metsätalousministeriön hyväksyä metsätuhojen torjunnan valvontasuunnitelma (*Suomen metsäkeskuksen valvontasuunnitelma*) siten, että valvonta on vaikuttavaa, kustannustehokasta ja metsätuhoja ennalta ehkäisevää.

Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) riskien arviointi;
- 2) tarkastusten sisällön määrittely;
- 3) valvontakohteiden tarkastustiheys;
- 4) valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain.

Tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelman sisällöstä, valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista, valvontakohteitten tarkastustiheydestä, näytteenotosta, raportoinnista ja valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

18 §

Omavalvontavelvollisuus

Ammattimaisen toiminnanharjoittajan on tunnettava tässä laissa säädetyt puutavaran, vahingoittuneen puun, männyn ja kuusen rungonosien ja kantojen poistamiseen sekä puutavaran varastointiin liittyvät velvollisuudet ja valvottava 3 §:ssä tarkoitettujen puutavaran poiskuljettamisen määräaikojen noudattamista, 4 §:ssä tarkoitettujen vaihtoehtoisten toimenpiteiden toteuttamista, 5 §:ssä tarkoitettujen männyn ja kuusen rungonosien ja kantojen poistamista ja 8 §:ssä tarkoitettua puutavaran varastointia (*omavalvonta*).

Ammattimaisen toiminnanharjoittajan on nimettävä omavalvonnan vastuuhenkilö, joka huolehtii omavalvonnan toteuttamisesta.

19 §

Ammattimaisen toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuus

Ammattimaisen toiminnanharjoittajan on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä Suomen metsäkeskukselle 7 §:ssä tarkoitetuista tilanteista ja olosuhteista, joiden vuoksi 3—6 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien noudattaminen voi estyä (*omavalvontailmoitus*).

Ammattimaisen toiminnanharjoittajan omavalvontailmoitukseen otettavien tietojen tarkemmasta sisällöstä säädetään tarvittaessa tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

20 §

Vahingonkorvausvastuu

Jos puutavaran omistaja tai maanomistaja laiminlyö 3—6 §:ssä säädetyn taikka 9 §:n nojalla annettuun päätökseen perustuvan velvollisuuden ja tämän seurauksena toisen maanomistajan metsikön puustoa kuolee yli 20 kiintokuutiometriä hehtaaria kohden tai puuston kasvu vähenee yli 10 kiintokuutiometriä hehtaaria kohden enintään viiden vuoden aikana, puutavaran omistaja tai maanomistaja on velvollinen korvaamaan kokonaisuudessaan näin syntyneen vahingon.

Jos maanomistaja jättää 6 §:n 6 momentin mukaisesti metsälain 10 §:ssä tarkoitettulle erityisen tärkeälle elinympäristölle tai metsälain soveltamisalaan kuuluvalla Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella vahingoittuneita puita enemmän kuin 6 §:n 1, 2 ja 3 momentin mukaan on sallittu, maanomistaja on velvollinen korvaamaan toisen metsään levinneestä metsätuhosta aiheutuneen vahingon.

Varastoidun puutavaran omistaja on velvollinen korvaamaan terminaali- tai tehdasvarastosta toisen metsään levinneestä metsätuhosta aiheutuneen vahingon.

Vahingon korvaamisesta säädetään muutoin vahingonkorvauslaissa (412/1974).

21 §

Valtion vahingonkorvausvastuu

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 §:n mukaiselta luonnonsuojelualueelta, 23 §:n mukaisesti rauhoitetun luonnonmuistomerkin alueelta, 25 §:n mukaisesti määräaikaisesti suojellulta alueelta, 29 §:n mukaiselta alueelta, josta on tehty päätös 30 §:n mukaisesti, 47 §:n mukaiselta uhanalaisen lajin esiintymispaikalta, 55 §:n mukaisesti toimenpidekieltoon asetetulta alueelta, valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta alueelta ja muulta valtion omistamalta alueelta, jota hoidetaan Metsähallituksen tai valtion maata hallinnoivan viranomaisen suojelupäätöksen mukaisesti, todennäköisesti levinneiden metsätuhojen aiheuttamat vahingot korvataan valtion varoista siten kuin jäljempänä säädetään. Syy-yhteyden todennäköisyyttä arvioidessa on kiinnitettävä huomiota muun ohella vahingon laatuun ja vahingon mahdollisiin muihin syihin.

Korvaus voidaan evätä tai sitä voidaan alentaa, jos vahingonkärsijä on myötävaikuttanut korvaushakemuksessa tarkoitettua vahingon laajenemiseen taikka ilman hyväksyttävää perustetta kieltänyt sellaisten toimenpiteiden suorittamisen, joilla olisi voitu estää vahingon laajeneminen.

Maanomistajan on haettava 1 momentissa tarkoitettua korvausta ympäristöministeriölle osoitetulla hakemuksella, joka on jätettävä vahinkoalueen toimivaltaiselle Suomen metsäkeskuksen alueyksikölle. Suomen metsäkeskuksen alueyksikön on toimitettava hakemusasiakirjat ympäristöministeriölle korvauksen suuruutta ja myöntämisen edellytyksiä koskevalla lausunnolla täydennettynä.

Vahingon korvaamisesta säädetään muutoin vahingonkorvauslaissa.

22 §

Valtion varoista maksettavan korvauksen suuruus

Valtion varoista 21 §:n nojalla maksettava korvaus kattaa metsätuhon kohteena olevan puuston metsätaloudellisen arvon. Taimikkovaiheen ohittaneen puuston kasvunmenetyt

korvataan maanomistajalle siltä osin kuin vahinko ylittää säännöllisestä metsänhoidosta tai tavanomaisesta puutavaran korjuusta aiheutuneet kustannukset. Tuhoutuneesta tai mikkovaiheen puustosta korvataan uudistamiskulut.

Jos vahinko korvataan, maksetaan korvaus myös korvauksen hakijan maksamista vahingon selvittämisen kannalta tarpeellisista ja kohtuullisista vahingon arviointikuluista.

Korvauksen määrää laskettaessa otetaan vähennyksenä huomioon vakuutuksen perusteella vahinkotapahtumasta saatava korvaus.

23 §

Hakkuuta koskeva erityissäännös

Edellä 9 §:n nojalla annetun päätöksen mukainen hakkuu saadaan toteuttaa metsälain 5, 5 a ja 5 b §:stä sekä niiden nojalla annetuista säännöksistä poiketen. Metsälain mukaisesta velvollisuudesta uuden puuston aikaansaamiseksi on kuitenkin huolehdittava.

Suomen metsäkeskus voi metsäntutkimukseen liittyvistä painavista syistä hyväksyä valtion maalla toteutettavan tutkimusjärjestelyn, jossa poiketaan 3, 5 tai 6 §:ssä säädetystä.

24 §

Uhkasakko ja teettämisuha

Jos joku laiminlyö 3—6 §:ssä säädetyn tai 9 §:n nojalla annettuun päätökseen perustuvan velvollisuutensa, Suomen metsäkeskus voi päätöksellään velvoittaa hänet suorittamaan tarvittavat toimenpiteet. Maaseutuvirasto voi Suomen metsäkeskuksen esityksestä asettaa Suomen metsäkeskuksen päätöksen tehosteeksi uhkasakon tai uhan, että toimenpiteet tehdään laiminlyöjän kustannuksella. Toimenpiteiden teettämiskustannusten takaisinperinnästä valtiolle vastaa Suomen metsäkeskuksen esityksestä Maaseutuvirasto.

Uhkasakosta ja teettämisuhasta säädetään muutoin uhkasakkolaissa (1113/1990).

25 §

Metsätuhojen torjunnasta annetun lain säännösten rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 3—6 §:ssä tai 18 §:ssä säädetyn tai 9 §:n nojalla annettuun päätökseen perustuvan velvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *metsätuhojen torjunnasta annetun lain säännösten rikkomisesta* sakkoon.

26 §

Valtion saamisen perintä

Tässä laissa tarkoitettu valtion saaminen on suoraan ulosottokelpoinen. Sen perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos valtion saamista tai sen osaa ei makseta määräajassa takaisin, maksettavalle pääomalle peritään korkolain (633/1982) 4 §:ssä tarkoitetun korkokannan mukaista viivästyskorkea kunkin erän erääntymisestä lukien.

Tässä laissa tarkoitetun saamisen perii Maaseutuvirasto.

27 §

Muutoksenhaku

Suomen metsäkeskuksen 24 §:n 1 momentin nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyy sen mukaan, minkä hallinto-oikeuden tuomiopiirissä pääosa kyseessä olevasta alueesta sijaitsee. Muutoksen hakemisesta säädetään hallintolainkäyttölaissa (586/1996). Jos Suomen metsäkeskuksen määräämien toimenpiteiden suorittamista ei voida lykätä, Suomen metsäkeskus voi määrätä, että valituksenalaista päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää.

Maa- ja metsätalousministeriön 9 §:n 1 momentin nojalla tekemässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää.

Sen lisäksi mitä muutoksenhausta erikseen säädetään, Suomen metsäkeskuksella on oikeus valittaa Maaseutuviraston ja hallinto-oikeuden tämän lain nojalla tekemästä päätöksestä, jos Maaseutuviraston päätös poikkeaa Suomen metsäkeskuksen esityksestä tai jos hallinto-oikeus on muuttanut Suomen metsäkeskuksen taikka Maaseutuviraston päätöstä tai kumonnut sen.

28 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 10 § tulee voimaan kuitenkin vasta valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tällä lailla kumotaan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annettu laki (263/1991). Kumottavan lain 7 §:ää sovelletaan kunnes tämän lain 10 § tulee voimaan.

Lain 8 §:ää sovelletaan varastointipaikkaan, jonne varastointi on aloitettu ennen 1 päivää heinäkuuta 1991 vain, jos varastointi luonteeltaan tai laajuudeltaan olennaisesti muuttuu tämän lain tultua voimaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa suoritettuja hakkuista jääneisiin rungonosiin, kaadettuun mänty- ja kuusipuutavaraan, vahingoituneisiin puihin ja nostettuihin kantoihin sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen lain voimaantuloa syntyneiden muiden kuin valtion varoista korvattavien vahinkojen korvaamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa olleita säännöksiä.

2.

Laki**Suomen metsäkeskuksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) 8 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentin 5 kohta seuraavasti:

8 §

Metsäkeskuksen tehtävät

Keskusyksikön tehtäviä ovat:

4) metsälaissa (1093/1996), metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa (419/2011), riistavahinkolaissa (105/2009), metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa (/), metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (534/1998), metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa (241/2002), yhteismetsälaissa (109/2003), yhteisalueissa (758/1989) ja varainsiirtoverolaissa (931/1996) metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annettujen tehtävien hoitamisen ohjaaminen ja valvonta sekä kumottujen maatilalain (188/1977), luontaiselinkeinolain (610/1984) ja porotalouslain (161/1990) mukaisten valtion saatavien turvaaminen puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;

Alueyksikön tehtäviä ovat:

5) metsälaissa, metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa, riistavahinkolaissa, metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa, metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa, metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa, yhteismetsälaissa, yhteisalueissa ja varainsiirtoverolaissa metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annetut tehtävät sekä kumottujen maatilalain, luontaiselinkeinolain ja porotalouslain mukaisten valtion saatavien turvaamiseen liittyvät tehtävät puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

3.

Laki**kasvinsuojeluaineista annetun lain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) 20 § seuraavasti:

20 §

Kasvinsuojeluaineen lentolevitys

Kasvinsuojeluaineen levitys ilma-alueesta on kielletty.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, voi:

1) Elintarviketurvallisuusvirasto päättää kasvintuhoojan torjumisesta kasvinsuojeluaineen lentolevitystä käyttäen samalla, kun se päättää toimenpiteistä kasvintuhoojien torjumiseksi tai niiden leviämisen estämiseksi siten kuin kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa (702/2003) säädetään, jos kasvintuhoojasta aiheutuu välitön uhka kasvinterveydelle eikä kasvintuhoojaa voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella torjua tai sen leviämistä estää;

2) maa- ja metsätalousministeriö päättää Suomen metsäkeskuksen alueyksikön esityksestä kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä metsässä kasvaviin puihin kohdistuvien laajojen metsätuhojen torjumiseksi samalla, kun se päättää toimenpiteistä metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi siten kuin metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa (/) säädetään, jos metsätuoja ei voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella estää.

Lentolevitystä koskevassa päätöksessä on oltava tiedot lentolevitysalueesta, torjuntatoimenpiteistä ja niiden suorittamisajankohdasta sekä torjunnassa käytettävästä kasvinsuojeluaineesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 16 päivänä syyskuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Maa- ja metsätalousministeri *Jari Koskinen*

2.

Laki**Suomen metsäkeskuksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) 8 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentin 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Metsäkeskuksen tehtävät

Metsäkeskuksen tehtävät

Keskusyksikön tehtäviä ovat:

Keskusyksikön tehtäviä ovat:

4) metsälaissa (1093/1996), metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa (419/2011), riistavahinkolaissa (105/2009), metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa (263/1991), metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (534/1998), metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa (241/2002), puutavaranmittauslaissa (364/1991), yhteismetsälaissa (109/2003), yhteisalue-laissa (758/1989), varainsiirtoverolaissa (931/1996) ja kirkkojärjestyksessä (1055/1993) metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annettujen tehtävien hoitamisen ohjaaminen ja valvonta sekä kumottujen maatilalain (188/1977), luontaiselinkeinolain (610/1984) ja porotalouslain (161/1990) mukaisten valtion saata-
vien turvaaminen puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;

4) metsälaissa (1093/1996), metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa (419/2011), riistavahinkolaissa (105/2009), metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa (/), metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (534/1998), metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa (241/2002), yhteismetsälaissa (109/2003), yhteisalue-laissa (758/1989) ja varainsiirtoverolaissa (931/1996) metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annettujen tehtävien hoitamisen ohjaaminen ja valvonta sekä kumottujen maatilalain (188/1977), luontaiselinkeinolain (610/1984) ja porotalouslain (161/1990) mukaisten valtion saatavien turvaaminen puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;

Alueyksikön tehtäviä ovat:

Alueyksikön tehtäviä ovat:

5) metsälaissa, metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa, riistavahinkolaissa, metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa, metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa, metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa, *puutavaranmittauslaissa*, yhteismetsälaissa, yhteisalueissa, varainsiirtoverolaissa ja *kirkkojärjestyksessä* metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annetut tehtävät sekä kumottujen maatilalain, luontaiselinkeinolain ja porotalouslain mukaisten valtion saatavien turvaamiseen liittyvät tehtävät puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;

5) metsälaissa, metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä, Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetussa laissa, riistavahinkolaissa, *metsätuhojen* torjunnasta annetussa laissa, metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa, metsänviljelyaineiston kaupasta annetussa laissa, yhteismetsälaissa, yhteisalueissa ja varainsiirtoverolaissa metsäkeskukselle tai metsäkeskuksille annetut tehtävät sekä kumottujen maatilalain, luontaiselinkeinolain ja porotalouslain mukaisten valtion saatavien turvaamiseen liittyvät tehtävät puun myyntien yhteydessä mainittujen lakien nojalla muodostetuilta tiloilta;

3.

Laki**kasvinsuojeluaineista annetun lain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kasvinsuojeluaineista annetun lain (1563/2011) 20 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Kasvinsuojeluaineen lentolevitys

Kasvinsuojeluaineen lentolevitys

Kasvinsuojeluaineen levitys ilma-aluksesta on kielletty.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, voi:

1) Elintarviketurvallisuusvirasto päättää kasvintuhoojan torjumisesta kasvinsuojeluaineen lentolevitystä käyttäen samalla, kun se päättää toimenpiteistä kasvintuhoojien torjumiseksi tai niiden leviämisen estämiseksi siten kuin kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa (702/2003) säädetään, jos kasvintuhoojasta aiheutuu välitön uhka kasvinterveydelle eikä kasvintuhoojaa voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella torjua tai sen leviämistä estää;

2) maa- ja metsätalousministeriö päättää Suomen metsäkeskuksen alueyksikön esityksestä kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä metsässä kasvaviin puihin kohdistuvien laajojen hyönteis- tai sienituhojen torjumiseksi samalla, kun se päättää toimenpiteistä metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi siten kuin metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetussa laissa (263/1991) säädetään, jos hyönteis- tai sienituhoja ei voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella estää.

Lentolevitystä koskevassa päätöksessä on oltava tiedot lentolevitysalueesta, torjuntatoimenpiteistä ja niiden suorittamisajankohdasta sekä torjunnassa käytettävästä kasvinsuojeluaineesta.

Kasvinsuojeluaineen levitys ilma-aluksesta on kielletty.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, voi:

1) Elintarviketurvallisuusvirasto päättää kasvintuhoojan torjumisesta kasvinsuojeluaineen lentolevitystä käyttäen samalla, kun se päättää toimenpiteistä kasvintuhoojien torjumiseksi tai niiden leviämisen estämiseksi siten kuin kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa (702/2003) säädetään, jos kasvintuhoojasta aiheutuu välitön uhka kasvinterveydelle eikä kasvintuhoojaa voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella torjua tai sen leviämistä estää;

2) maa- ja metsätalousministeriö päättää Suomen metsäkeskuksen alueyksikön esityksestä kasvinsuojeluaineen lentolevityksestä metsässä kasvaviin puihin kohdistuvien laajojen *metsätuhojen* torjumiseksi samalla, kun se päättää toimenpiteistä metsätuhon leviämisen tai syntymisen estämiseksi siten kuin *metsätuhojen torjunnasta annetussa laissa* (/) säädetään, jos *metsätuhoja* ei voida muulla tavoin tehokkaasti kohtuudella estää.

Lentolevitystä koskevassa päätöksessä on oltava tiedot lentolevitysalueesta, torjuntatoimenpiteistä ja niiden suorittamisajankohdasta sekä torjunnassa käytettävästä kasvinsuojeluaineesta.

Asetusluonnokset

Valtioneuvoston asetus

metsätuhojen torjunnasta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, säädetään metsätuhojen torjunnasta päivänä kuuta 20 annetun lain (/20) nojalla:

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään puutavaran poistamisen alueista ja määräajoista.

2 §

Puutavaran poiskuljettamisen alueet

Metsätuhojen torjunnasta annetun lain (/) 3 §:ssä tarkoitetut puutavaran poiskuljettamista koskevat alueet ovat seuraavat:

1) A-alue muodostuu Etelä- Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakuntien alueista;

2) B-alue muodostuu Etelä-Pohjanmaan, Etelä-Savon, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Satakunnan maakuntien alueista ja

3) C-alue muodostuu Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien alueista.

3 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 2013.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4 §

Siirtymäsäännös

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa suoritetuista hakkuista jääneisiin rungonosiin, kaadettuun mänty- tai kuusipuutavaraan, vahingoittuneisiin puihin tai nostettuihin kantoihin sovelletaan tämän asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus

metsätuhojen torjunnasta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty maa- ja metsätalousministeriön esittelystä, säädetään metsätuhojen torjunnasta päivänä kuuta 20 annetun lain (/20) nojalla:

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään puutavaran poistamisen vaihtoehtoisista toimenpiteistä.

2 §

Puutavaran poistamisen vaihtoehtoiset toimenpiteet

Jos metsätuhojen torjunnasta annetun lain (/20) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua veloitetta ei täytetä, puutavaran omistajan on suoritettava metsätuhojen leviämisen estämiseksi 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulle puutavaralle seuraavia toimenpiteitä:

1) mäntypuutavara peitetään ennen pysynävertäjien parveilua ja kuusipuutavara ennen kirjanpainajien parveilua hyönteisten iskeytymisen estävällä peitteellä, jonka on peitettävä pinon pintakerros kokonaan ja pinon sivut ja päädyt vähintään 50 senttimetrin matkalta pinon yläreunasta alaspäin;

2) puutavaraa kastellaan vähintään kahdeksan viikon ajan käyttäen vähintään 50 millimetriä vettä vuorokaudessa alkaen vähintään neljä viikkoa ennen metsätuhojen torjunnasta annetun lain 3 §:n 2 momentissa annettuja puutavaran poiskuljettamiselle asetettuja määräaikoja;

3) puutavarapinon pintaosa 50 senttimetrin paksuudelta kuljetetaan pois metsästä sellaisenaan tai haketettuna aikaisintaan tuohyönteisten puutavaraan iskeytymisen jälkeen ja ennen metsätuhojen torjunnasta annetun lain 3 §:n 2 momentissa annettuja puutavaran poiskuljettamiselle asetettuja määräaikoja;

4) puutavara tai puutavarapinon pintaosan puut vähintään 50 senttimetrin paksuudelta kuoritaan vähintään kolmea viikkoa ennen metsätuhojen torjunnasta annetun lain 3 §:n 2 momentissa annettuja puutavaran poiskuljettamiselle asetettuja määräaikoja;

5) puutavarapino käsitellään tuohyönteisten iskeytymistä vastaan tarkoitukseen hyväksytyllä kasvinsuojeluaineella viimeistään tuohyönteisten parveilla;

6) mäntypuutavara sijoitetaan ennen metsätuhojen torjunnasta annetun lain 3 §:n 2 momentissa annettuja puutavaran poiskuljettamiselle asetettuja määräaikoja alla olevan taulukon mukaisten välimatkojen päähän sellaisesta metsiköstä, jonka puuston tilavuudesta yli 30 prosenttia on mäntyä;

Mäntypuutavaravaraston koko	Siemen- tai suojuspuumetsikkö taikka nuori kasvatusemetsikkö	Muu metsikkö
enintään 100 m ³	200 m	100 m
yli 100 m ³	400 m	200 m

7) mäntypuutavarapinon pintakerros peitetään vähintään 50 senttimetrin paksuisella lehtipuukerroksella ennen tuohyönteisten parveilua;

8) kuusipuutavara peitetään vähintään 50 senttimetrin paksuisella lehtipuukerroksella tai ei-kaarnoittuneesta mäntypuusta muodos-

tuvalla kerroksella ennen tuhohyönteisten parveilua tai

9) puutavaralle suoritetaan muita toimenpiteitä, joilla on vastaavankaltaisia vaikutuksia, siten, ettei puutavarasta pääse merkittävästi leviämään metsätuhoja aiheuttavia hyönteisiä.

3 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

4 §

Siirtymäsäännös

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa suoritetuista hakkuista jääneisiin rungonosiin, kaadettuun mänty- tai kuusipuutavaraan, vahingoittuneisiin puihin tai nostettuihin kantoihin sovelletaan tämän asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.